

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

Διπλωματική Εργασία

**«Η διαχρονική προσέγγιση των Ελληνοτουρκικών σχέσεων σχετικά
με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης»**

Επιβλέπων Καθηγητής
Γρηγόριος Ι. Τσάλτας

ΜΠΟΥΛΑΜΑΤΣΗ ΙΟΡΔΑΝΑ
A.M. 1213M012

Μαΐος 2016

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την παρούσα Διπλωματική Εργασία ολοκληρώνονται οι σπουδές μου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών στο Τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών και στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών» με κατεύθυνση «Διεθνές Δίκαιο και Διπλωματικές Σπουδές». Με την ευκαιρία αυτή, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλο το διδακτικό προσωπικό του Τμήματος για την πολύτιμη βοήθειά του καθόλη την πορεία των σπουδών μου αλλά και για την δυνατότητα που μου δόθηκε να διευρύνω περαιτέρω τις γνώσεις μου.

Θερμές Ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γρηγόριο Ι. Τσάλτα, καθηγητή Διεθνούς Δικαίου, που δέχθηκε την εποπτεία της διπλωματικής μου εργασίας, για την αμέριστη υποστήριξή του, την καθοδήγησή του και την πολύτιμη βοήθειά του στην εκπόνηση της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας.

Ιδιαιτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στους κ.κ. Γούναρη Εμμανουήλ, τέως καθηγητή μου, για την αμέριστη υποστήριξή του καθόλη την πορεία των προπτυχιακών αλλά και μεταπτυχιακών σπουδών μου και τις πολύτιμες συμβουλές του και Τηλέμαχο Μπούρτζη, Δρ. Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, για τις χρήσιμες συμβουλές του και την υπομονή του στην πορεία της ολοκλήρωσης της παρούσας Διπλωματικής εργασίας.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ θέλω να εκφράσω στους γονείς μου, Σταύρο και Ευαγγελία, στα αδέρφια μου Αντώνη και Στέλιο και στην επιστήθια φίλη μου Λίνα που όλα αυτά τα χρόνια με στηρίζουν με κάθε τρόπο και με οποιοδήποτε κόστος ώστε να πραγματοποιώ τους όλο και υψηλότερους στόχους που θέτω και που μου δείχνουν κάθε μέρα την ανιδιοτελή αγάπη τους και την συμπαράστασή τους.

Σας ευχαριστώ πολύ.

*Η Εργασία αυτή είναι αφιερωμένη στην Οικογένειά μου
Σας Ευχαριστώ πολύ για όλα τα εφόδια που
μου προσφέρατε και είστε πάντα δίπλα μου.*

Περιεχόμενα

<u>Εισαγωγή</u>	6
------------------------------	---

<u>Κεφάλαιο 1^ο: Η αιγιαλίτιδα ζώνη ως έθιμο</u>	8
---	---

1.1 Η έννοια της αιγιαλίτιδας ζώνης.....	8
1.2 Ιστορική εξέλιξη της έννοιας της αιγιαλίτιδας ζώνης.....	8
1.3 Η αιγιαλίτιδα ζώνη στα πλαίσια της Νομικής Επιτροπής της Χάγης το 1930..	12
1.4. Η αιγιαλίτιδα ζώνη στα πλαίσια της Διεθνούς Νομικής Επιτροπής το 1956...14	
- Το προπαρασκευαστικό έργο της Επιτροπής.....	14
- Η αιγιαλίτιδα ζώνη.....	15

<u>Κεφάλαιο 2: Οι Συνδιασκέψεις της Γενεύης, 1958 και 1960</u>	18
---	----

2.1. Η αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια της 1 ^{ης} Διάσκεψης της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1958.....	18
2.1.1. Οι Διακηρύξεις Τρούμαν.....	18
2.1.2. Οι Διακηρύξεις των λατινοαμερικανικών κρατών.....	19
2.1.3. Το προπαρασκευαστικό στάδιο της Συνδιάσκεψης και η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (International Law Commission).....	20
2.1.4. Η Πρώτη Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958.....	21
- Η Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και την Συνορεύουσα Ζώνη.....	22
2.2. Η αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια της 2 ^{ης} Διάσκεψης της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1960.....	23

<u>Κεφάλαιο 3: Το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας</u>	26
--	----

3.1 Η αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια της 3 ^{ης} Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, Νέα Υόρκη, Καράκας-Γενεύη (Montego Bay, 1973-1982).....	26
3.1.1. Η δεκαετία του 1960 και η Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας.....	26

3.1.2. Η Seabed Committee.....	28
3.1.3. Οι εργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης.....	29
3.2 Η Νέα Σύμβαση.....	34
<u>Κεφάλαιο 4^ο: Οι θέσεις Ελλάδας – Τουρκίας</u>	37
4.1. Θέσεις της Ελλάδας όσον αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια των Διεθνών Διασκέψεων.....	37
4.2 Οι θέσεις της Τουρκίας όσον αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια των Διεθνών Διασκέψεων.....	40
4.3 Ελληνικές και Τουρκικές θέσεις όσον αφορά τις υπόλοιπες θαλάσσιες ζώνες [Υφαλοκρηπίδα, Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)].....	46
4.4 Ένα συμπερασματικό σχόλιο.....	53
<u>Κεφάλαιο 5^ο: Η Εσωτερική Νομοθεσία</u>	56
5.1 Η Ελληνική Νομοθεσία.....	56
5.2. Η Τουρκική Νομοθεσία.....	59
5.3 Ένα συμπερασματικό σχόλιο.....	60
<u>Κεφάλαιο 6: Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη στο Νέο Δίκαιο της Θάλασσας και οι σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας</u>	63
6.1. Γενικό πλαίσιο.....	63
6.2. Η αιγιαλίτιδα ζώνη στον θαλάσσιο χώρο.....	65
6.3. Η αιγιαλίτιδα ζώνη στον εναέριο χώρο.....	70
<u>Συμπεράσματα</u>	74
<u>Βιβλιογραφία</u>	78

Εισαγωγή

Το δίκαιο της θάλασσας αποτελεί κατεξοχήν διεθνές δίκαιο, είναι ένα από τα βασικότερα και πιο ζωντανά τμήματα του διεθνούς δικαίου και αναφέρεται στις αρμοδιότητες του παρακτίου κράτους και στα δικαιώματα τρίτων στον θαλάσσιο χώρο, δηλαδή στις υδάτινες ζώνες, στους βυθούς, στα υπεδάφη των θαλασσών και στον υπεράνω αυτών εναέριο χώρο.

Η θάλασσα θεωρείται όριο άμυνας της εδαφικής ακεραιότητας των παρακτίων κρατών αλλά και οικονομικής χρησιμοποίησής από όλα σχεδόν τα κράτη, έχει ποικίλες λειτουργίες και χρήσεις και προσφέρει πολλά οφέλη τόσο από πλευράς φυσικών πόρων όσο και από πλευράς τεχνητών πόρων με την χρήση της ως πηγή ενέργειας, ως δίαυλος επικοινωνίας μέσω της ναυτιλίας, ως πηγή αναψυχής, αλλά και ως σπουδαίος οικονομικός παράγοντας για τα παράκτια κράτη και τους παρόχθιους πληθυσμούς. Έτσι, υπήρχε από πολύ νωρίς αυξημένο ενδιαφέρον για την όσο το δυνατόν καλύτερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση της θάλασσας και του θαλάσσιου πλούτου της.

Η αυξανόμενη εκμετάλλευση της θάλασσας, την οποία ακολούθησαν σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις και επιτεύγματα, ήγειρε ζητήματα διεκδικήσεων από πλευράς των κρατών σε όλο και ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές, αυτό, οδήγησε στον σταδιακό κατακερματισμό της σε ποικίλες θαλάσσιες ζώνες εθνικής κυριαρχίας ή δικαιοδοσίας καθώς και σε διαφορές μεταξύ των κρατών ως προς την ανεύρεση κριτηρίων για την οριοθέτηση των θαλάσσιων αυτών ζωνών. Ο πρωταρχικός λόγος για την δημιουργία αυτών των συνόρων ήταν η τεχνολογική επίτευξη της εξόρυξης πολύτιμων υδρογονανθράκων και άλλων μη ζώντων πόρων του βυθού και του υπεδάφους, η οποία προϋπέθετε συχνά τον προσδιορισμό της περιοχής μεταξύ των χειριστών της. Διάφορες χώρες άρχισαν να διακηρύττουν νέες ζώνες θαλάσσιας δικαιοδοσίας και να καθορίζουν τα σύνορα με άλλα κράτη προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τις περιοχές στις ζώνες αποκλειστικής δικαιοδοσίας τους.

Τα ζητήματα των θαλασσίων ζωνών, έτσι όπως αποτυπώθηκαν μέσα από την πρακτική των κρατών και μέσα από το εθιμικό δίκαιο, θέτοντας αρχικά ως στόχους την επέκταση της κρατικής κυριαρχίας τους στη θάλασσα και την εξασφάλιση του δικαιώματος της ναυσιπλοΐας σε περιοχές εκτός της κρατικής δικαιοδοσίας τους, πέρασαν μέσα από περιόδους κρίσεων και αμφισβητήσεων καθώς και μέσα από Διεθνείς Συνδιασκέψεις για το δίκαιο της θάλασσας, οι οποίες κατά προέκταση οδήγησαν σε Διεθνείς Συμβάσεις, προκειμένου να καταλήξουν σε σταθερές και αντικειμενικές διαδικασίες στην διαμόρφωση των θεσμών. Τα καθεστώτα των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της συνορεύουσας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, απέκτησαν ισχύ κανόνα δικαίου, και δημιούργησαν μια νέα κατατομή στον θαλάσσιο χώρο αφενός, και αφορμή για διακρατικές διενέξεις αφετέρου, λόγω διαφόρων θέσεων των κρατών ως προς την έκταση των ζωνών αυτών και ως προς την λειτουργικότητά τους.

Η συνέχιση των προβλημάτων αυτών, αποδεικνύουν ότι το ζήτημα της εκμετάλλευσης, οριοθέτησης και λειτουργικότητας των θαλασσίων ζωνών αποτελεί ένα ζήτημα εξαιρετικά ευαίσθητο και πολύπλοκο, πόσο μάλλον όταν τίθενται σε αυτό θέματα κυριαρχίας και κυριαρχικών διακλωμάτων των κρατών. Τέτοια προβλήματα

αντιμετωπίζει και η Ελλάδα όσον αφορά την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών της με κύριο αποδέκτη την Τουρκία που με την σειρά της εγείρει τις δικές τις αξιώσεις στο Αιγαίο.

Το σύνολο των ελληνοτουρκικών διαφορών στο χώρο του Αιγαίου έχει την βάση του στην αιγιαλίτιδα ζώνη ενώ και τα προβλήματα της υφαλοκρηπίδας είναι άμεσα συνδεδεμένα με την ζώνη αυτή. Επομένως, κάθε έρευνα γύρω απο την αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας θα πρέπει να αφορά και τις διαφορές με την Τουρκία και τις επιπτώσεις τους στην διαμόρφωση της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδος.

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί μια σύντομη ιστορική εξέλιξη του θεσμού της αιγιαλίτιδας ζώνης μέσα απο την πρακτική των κρατών, το εθιμικό δίκαιο αλλά και τις Διεθνείς Διασκέψεις για το δίκαιο της θάλασσας που οδήγησαν σε διεθνείς συμβάσεις καθώς και τις προοπτικές με το νέο Δίκαιο της Θάλασσας. Έπειτα απο μια σύντομη περιγραφή των γεγονότων που έλαβαν χώρα ανα τα έτη και τις προαναφερθείσες περιστάσεις, αναλύονται διεξοδικά οι εκφρασθείσες θέσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας στις σχετικές Διεθνείς Συνδιασκέψεις όσον αφορά το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, καθώς και άλλων ζωνών (υφαλοκρηπίδα, αποκλειστική οικονομική ζώνη) και πώς επηρέασαν τις σχέσεις των δύο χωρών οι εξελίξεις στον διεθνή χώρο σχετικά με το ζήτημα αυτό. Στην συνέχεια ακολουθεί μια περιγραφή της διαμόρφωσης του πλάτους της αιγιαλίτιδας ζώνης όπως αυτή προκύπτει απο την εσωτερική νομοθεσία των δύο χωρών αλλά και τις διενέξεις στις οποίες περιήλθαν οι δύο χώρες σχετικά με το ζήτημα αυτό ανα τα έτη. Τέλος, στα καταληκτικά συμπεράσματα θα αναφερθεί η τρέχουσα διακρατική σχέση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που δημιουργούνται απο την εφαρμογή των κανόνων της Σύμβασης του Δικαίου Θαλάσσης σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθώς και η προοπτική επίλυσης των ζητημάτων στο Αιγαίο Πέλαγος.

Κεφάλαιο 1^ο: Η αιγιαλίτιδα ζώνη ως έθιμο

1.1 Η έννοια της αιγιαλίτιδας ζώνης

Αιγιαλίτιδα ζώνη (territorial sea) ή χωρική θάλασσα ή χωρικά ύδατα ή παράκτια θάλασσα ή εδαφική θάλασσα¹, η ορολογία της οποίας ορίστηκε στην 1^η Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958, ονομάζεται η θαλάσσια ζώνη ανάμεσα στα εσωτερικά ύδατα και την ανοιχτή θάλασσα, είναι δηλαδή η θαλάσσια περιοχή η παρακείμενη στις ακτές ενός παράκτιου κράτους και εκτείνεται πέραν την ηπειρωτικής του επικράτειας και τα εσωτερικά ύδατα². Η ζώνη αυτή περιλαμβάνει τον βυθό και το υπέδαφος αυτής, τα υπερκείμενα ύδατα και τον υπεράνω αυτής εναέριο χώρο. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1, 2 και 3 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας καθώς και τους λοιπούς κανόνες του διεθνούς δικαίου, το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχία στην αιγιαλίτιδα ζώνη του, η οποία ωστόσο περιορίζεται από το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης.

Η αιγιαλίτιδα ζώνη αποτελεί την σημαντικότερη θαλάσσια ζώνη για κάθε παράκτιο κράτος. Αποτελεί χώρο της επικράτειας και παρέχει οικονομικά, πολιτιστικά, αμυντικά και άλλα ωφέλη. Όσο περισσότερο εκτείνεται σε εύρος η αιγιαλίτιδα ζώνη τόσο τα ωφέλη αυξάνονται για να εξελιχθούν σε ζωτικά συμφέροντα. Για τον λόγο αυτό ο θεσμός της αιγιαλίτιδας ζώνης συγκέντρωσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα παράκτια κράτη τα οποία είτε προέβαιναν σε σύναψη συμφωνιών είτε σε ξεχωριστές νομικές ρυθμίσεις.

Το πλέγμα των αντικειμένων που αντιμετωπίζει το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, συνθέτουν τα διάφορα στοιχεία που ορίζουν την αιγιαλίτιδα ζώνη, όπως το πλάτος, η αφετηρία, το εξωτερικό όριο, ο εναέριος χώρος, ο βυθός, το υπέδαφος, καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των παρακτίων κρατών και των τρίτων κρατών που απορρέουν από αυτήν.

Η εξέλιξη του δικαίου της θάλασσας αλλά και η εξέλιξη παράλληλα της ίδιας της διεθνούς κοινότητας αποκαλύπτει την πορεία που ακολούθησε ο θεσμός της αιγιαλίτιδας ζώνης, συμπεριλαμβανομένων και των άλλων θαλασσιών ζωνών, μέσα από την πρακτική των κρατών, το εθιμικό δίκαιο και τις διεθνείς διασκέψεις.

1.2. Ιστορική εξέλιξη της έννοιας της αιγιαλίτιδας ζώνης

Στην ιστορία του δικαίου της θάλασσας για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα κυριάρχησε ένα κεντρικό ζήτημα, αυτό του ανταγωνισμού των εννοιών της απόλυτης ελευθερίας των ανοιχτών θαλασσών αφενός, και της άσκησης εξουσίας με την μορφή δικαιωμάτων των παρακτίων κρατών στις γύρω από τις ακτές τους θάλασσα αφετέρου³.

1 Βλ. Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., *Η Αιγιαλίτιδα ζώνη: Το νομικό καθεστώς και οι θεωρίες των ορίων*, ανέκδοτη Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1992, σελ. 21.

2 Οι ίδιοι κανόνες ισχύουν και στην περίπτωση ενός Αρχιπελαγικού Κράτους σύμφωνα με την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας.

3 Βλ. Ibid., σελ. 18.

Απο την στιγμή που άνθρωπος κατέκτησε την θάλασσα και βρήκε σε αυτήν τροφή, πλούτο, εργασία, τρόπους επικοινωνίας και αναψυχή, αυτή έγινε αιτία να δημιουργηθούν έριδες και διαφορές. Η ανάγκη προστασίας των αγαθών που κερδίζονταν αλλά και η ευκολότερη προσέγγιση των εχθρών στις ακτές των παρακτίων κρατών οδήγησαν στην δημιουργία βάσεως πάνω στην οποία οικοδομήθηκε ο κατακερματισμός, σε ζώνες ασκήσεως δικαιωμάτων, της θάλασσας που τοποθετούνται βαθμιαία απο την απόλυτη κυριαρχία μέχρι και την απο κοινού εκμετάλλευση.

Ήδη λοιπόν, απο την αρχαιότητα, για λόγους κυρίως άμυνας και ασφάλειας, οι ηγεμόνες διεκδίκησαν την άσκηση εξουσίας σε ορισμένα τμήματα της θάλασσας που γειτνιάζαν με τις ακτές, έτσι απο την περίοδο εκείνη δημιουργήθηκε μια νέα διάσταση στο χώρο του δικαίου θαλάσσης που αργότερα οδήγησε στην έννοια της αιγιαλίτιδας ζώνης⁴.

Στην περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και δεδομένης της παντοκρατορίας της⁵ στην θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου αναγνωρίστηκε το καθεστώς των «ελεύθερων θαλασσών». Μετά την πτώση της Αυτοκρατορίας και την δημιουργία ανεξάρτητων κυρίαρχων κρατών με συγκεκριμένα σύνορα, σταδιακά και μέχρι τον 17^ο αιώνα έγινε αποδεκτό ότι τα παράκτια κράτη έχουν ορισμένα δικαιώματα στην θαλάσσια περιοχή γύρω απο τις ακτές τους στο να διευθετούν τις δραστηριότητές τους⁶.

Κατά τον Μεσαίωνα, αναπτύχθηκαν νέες θεωρίες που αφορούσαν την άσκηση «δικαιοδοσίας» και αργότερα την άσκηση δικαιωμάτων «κυριαρχίας» πάνω σε χερσαία τμήματα της θάλασσας που συνόρευαν με την ξηρά⁷. Ο ανταγωνισμός ανάμεσα σε Εϋρωπαϊκά κράτη και η εξάπλωση της πειρατείας στην Μεσόγειο που απαιτούσε τον έλεγχο απο τα παράκτια κράτη για την προστασία της ελευθερίας της εμπορικής διακίνησης αποτέλεσαν την αιτία για την καθιέρωση του καθεστώτος των «κλειστών θαλασσών» και παρέμεινε έτσι μέχρι και τον 17^ο αιώνα. Η αναγκαιότητα αποδοχής και υιοθέτησης ελέγχου μιας λωρίδας θάλασσας παράλληλης με τις ακτές, με στόχο την διαφύλαξη των συμφερόντων των παρακτίων κρατών αποδίδεται κυρίως σε λόγους αμυντικούς και οικονομικούς, γεγονός στο οποίο στηρίχθηκε και ο προσδιορισμός της έννοιας της χωρικής θάλασσας.

Την ίδια περίοδο, έγινε ιδιαίτερη προσπάθεια αναγνώρισης της δικαιοδοσίας πάνω στην χωρική θάλασσα είτε όσον αφορά την μορφή της δικαιοδοσίας είτε την έκτασή της. Αναφορικά με την τελευταία, η υιοθέτηση απο μέρους των παρακτίων κρατών αποστάσεων που ξεπερνούσαν τα λογικά πλαίσια, με κριτήρια προσδιορισμού εκείνο της οπτικής απόστασης απο την ακτή αφενός και την δυνατότητα ανάπτυξης μεγάλων ταχυτήτων των σκαφών, ή και των δύο μαζί αφετέρου, είχαν ως αποτέλεσμα την μη αναγνώριση ζώνης ανοιχτής θάλασσας. Το γεγονός αυτό, των διεκδικήσεων τεραστίων εκτάσεων ανοιχτής θάλασσας απο τα κράτη, οδήγησε στην διαμόρφωση της έννοιας της κατάργησης της «ελευθερίας των θαλασσών»⁸.

4 Βλ. Ροζάκης Χρ.- Κλάδη – Ευσταθίου Μ., *Θέματα δικαίου της θάλασσας*, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1987, σελ. 2

5 Βλ. D.P.O' Connell, *International Law*, 1970, p. 455.

6 Βλ. Churchill R.R. and LOWE A.V., *The Law of the Sea*, 1983, p. 53.

7 Βλ. Butler, Sir G., Maccoy S., *The Development of International Law*, Longmans and Co., London, 1928, p. 53.

8 Βλ. Ροζάκης Χρ., *Το δίκαιο της θάλασσας και η διαμόρφωσή του απο τις διεκδικήσεις των παρακτίων κρατών*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1976, σελ. 10-11.

Ο 17^{ος} αιώνας, είναι ο αιώνας της 'μάχης των βιβλίων'⁹ και χαρακτηρίζεται από την διαμόρφωση της αρχής της ελευθερίας των θαλασσών και του θεσμού της αιγιαλίτιδας ζώνης. Ο Ολλανδός νομομαθής Hugo Grotius, ο πρώτος προασιπστής του δόγματος αυτού, δημοσίευσε το 1609 το πόνημά του «Mare Liberum»¹⁰ με το οποίο υποστήριζε το δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοίας των κρατών σε όλες τις θάλασσες, διότι από τη φύση της η θάλασσα δεν επιδέχεται κατοχής και παράλληλα αναγνωρίζει την διατήρηση του δικαιώματος της δικαιοδοσίας των κρατών στα γειτονικά με την ξηρά ύδατα. Στον αντίποδα της θεωρίας αυτής βρίσκεται ο Σκωτσέζος Γουίλιαμ Wellwood και ο Άγγλος νομομαθής John Selden με το σύγγραμμά του «Mare Clausum», μία πραγματεία για την «κλειστή θάλασσα» που δημοσιεύθηκε το 1636 με το οποίο υποστήριζε ότι η θάλασσα, όπως και οι χερσαίες εκτάσεις γής, θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο κατοχής και ελέγχου από ένα κράτος και ότι στην πραγματικότητα ορισμένα κράτη (Αγγλία) ήδη είχαν ασκήσει τέτοιου είδους εξουσία όσον αφορά στην ναυσιπλοία και την αλιεία σε ορισμένες ζώνες στην θάλασσα.

Κατά τον 17^ο αιώνα με την θεωρία του ο Grotius, πέτυχε την αναγνώριση δικαιωμάτων εποπτείας και ελέγχου μόνο σε ένα κομμάτι θάλασσας περιορισμένο στα γειτονικά με την ξηρά ύδατα, δικαιώματα τα οποία αποτέλεσαν και την αρχή της αιγιαλίτιδας ζώνης¹¹. Έτσι από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα η ιδέα της οικειοποίησης μιας θαλάσσιας ζώνης περιορισμένης στα ύδατα γύρω από τις ακτές εκφράστηκε με την έννοια της αιγιαλίτιδας ζώνης. Την ίδια περίοδο εκφράστηκε και η αρχή του βεληνεκού του κανονιού από τον συγγραφέα Cornelius van Bynkershoeck¹², ο οποίος αν και στον αντίποδα της ελευθερίας των θαλασσών, πρότεινε μία λογική βάση για το καθεστώς αυτό, δηλαδή, την ταύτιση της άσκησης εδαφικής κυριαρχίας στην θάλασσα με την δυνατότητα προστασίας της μέσω της στρατιωτικής ισχύος που διέθετε το παράκτιο κράτος.

Κατά τον 18^ο αιώνα η αρχή του βεληνεκού του κανονιού έγινε ευρέως αποδεκτή όσον αφορά στην πρακτική της και εγκρίθηκε σε επιστημονικά έργα συμπεριλαμβανομένης και της έγκυρης πραγματείας για το «Δίκαιο των Εθνών» από τον Emmerich de Vattel¹³. Ωστόσο, η αρχή του βεληνεκού του κανονιού, παρά τη λογική βάση του, θεωρήθηκε ότι ενέχει σε μεγάλο βαθμό το στοιχείο της αυθαιρεσίας λόγω των διαφορετικών στρατιωτικών δυνατοτήτων των κρατών δημιουργώντας δυσανάλογες αιγιαλίτιδες ζώνες με αποτέλεσμα τα κράτη που δεν διέθεταν τις ανάλογες στρατιωτικές δυνάμεις να στερούνται της δυνατότητας υιοθέτησης αποτελεσματικής για την άμυνά τους αιγιαλίτιδα ζώνη. Το 1782 ο Ferdinando Galiani¹⁴ πρότεινε ένα σταθερό μέτρο των 3 μιλίων, καθώς αυτό ήταν το ανώτατο όριο το οποίο θα μπορούσε να φθάσει η βολή του κανονιού, ένα σταθερό όριο για τη ζώνη των παράκτιων υδάτων στην οποία αναγνωρίστηκε η κυριαρχία του παράκτιου κράτους και υιοθετήθηκε στην πρακτική των κρατών κατά τον 19^ο και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

9 Rothwell D. R, Oude A. G , Scott E. K. N , Stephens T. , *The Oxford handbook of The Law of The Sea*, Oxford 2015, p. 4

10 Το πλήρες όνομα του Grotius είναι Hugo de Groot και το πόνημά του «Mare Liberum» αποτελεί κεφάλαιο ενός άλλου συγγράμματος με τίτλο «De Juris Praedae», βλ. Ροζίκης Χρ. *Το Δίκαιο της Θάλασσας*, Αθήνα 1976, σελ. 13.

11 Τσάλτας Γ. – Κλάδη – Ευσταθοπούλου, *Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών* «Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση», Τόμος Ι, εκδ. Ι Σιδέρη, Αθήνα 2003, σελ. 218.

12 Rothwell D. R, Oude A. G , Scott E. K. N , Stephens T. , *The Oxford handbook of The Law of The Sea*, Oxford 2015, p. 5

13 Ibid., p. 5

14 Ibid., p. 5

Η πρακτική των κρατών βασίστηκε στα συμφέροντά τους και οι θεωρίες που αναπτύχθηκαν υπήρξαν ουσιαστικά η επιστημονική διαμόρφωσή τους. Έτσι έχουμε μια συντάυτιση πρακτικής και θεωρίας που θα καταλήξει στην υιοθέτηση ενός συνόλου κανόνων εθιμικού δικαίου ως αποτέλεσμα του συγκεκριμένου αντίθετων απόψεων των κρατών.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το δίκαιο της θάλασσας είχε συμπληρώσει έναν ορισμένο βαθμό σταθερότητας. Βασίστηκε σε λίγους εθιμικούς κανόνες, που προέβλεπαν την αναγνώριση των δύο διακριτών θαλασσιών ζώνων: τα χωρικά ύδατα και την ανοικτή θάλασσα. Εντός των χωρικών υδάτων, σε μια στενή λωρίδα θάλασσας πλησίον των ακτών, τα παράκτια κράτη ασκούσαν κυριαρχία, με κάποιους περιορισμούς, που συνίστανται κυρίως στην υποχρέωση να αναγνωρίσουν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης των ξένων πλοίων. Στην ανοικτή θάλασσα, η αρχή της ελευθερίας όλων των κρατών, ασκούνταν μέσω των σκαφών που έφεραν τη σημαία τους. Ορισμένα λειτουργικά δικαιώματα πέρα από τα όρια της χωρικής θάλασσας αναγνωρίζονταν ωστόσο στα παράκτια κράτη. Αυτά ήταν το δικαίωμα της συνεχούς καταδίωξης στην ανοικτή θάλασσα και τα δικαιώματα που αφορούσαν ιδιαίτερα, τελωνειακά θέματα μέσα σε μία στενή ζώνη που συνορεύει με την αιγιαλίτιδα ζώνη(αυτή που αργότερα θα ονομάζεται συνορεύουσα ζώνη).

Η πρακτική των κρατών για την θαλάσσια ζώνη γύρω από τις ακτές, δηλαδή την αιγιαλίτιδα ζώνη, εξελίσσεται και μεταλλάσσεται ανάλογα με τις ανάγκες των εποχών. Ενώ αρχικά τίθενται περιορισμοί στην ελευθερία κινήσεων των πλοίων όσον αφορά σε θέματα άμυνας και αλιείας, επεκτάθηκε στην συνέχεια σε θέματα τελωνειακού ελέγχου, λαθρεμπορίου, αστυνομείσεως, μέχρι και την επιβολή τελών διελεύσεως και τηρήσεως των νόμων του παρακτίου κράτους¹⁵. Η σταδιακή αυτή επιβολή περιορισμών στην αιγιαλίτιδα ζώνη καθιστά την αναγνώρισή της ως κυρίαρχου τμήματος του εδάφους, άποψη η οποία καθιερώθηκε στην νομική συνείδηση των πολλών.

Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι αλλαγές στις δομές της παγκόσμιας εξουσίας, και οι απαρχές μιας πολυμερούς θεσμοθετημένης προσέγγισης με το διεθνές δίκαιο υιοθετήθηκαν από την Κοινωνία των Εθνών, και αντικατοπτρίζονταν στην ανάγκη να εισάγει την ακρίβεια στους υφιστάμενους συνήθεις κανόνες σχετικά με το δίκαιο της θάλασσας, και να λύσει το βασικό ζήτημα στο οποίο υπήρχε σαφής διάσταση απόψεων μεταξύ των μελών, το εύρος της χωρικής θάλασσας.

Εθιμικά λοιπόν, επικράτησαν ορισμένοι κανόνες που ρύθμιζαν το καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης. Για την κωδικοποίηση των κανόνων αυτών έγιναν πολλές προσπάθειες οι οποίες όμως δεν ευοδώθηκαν. Αρχής γενομένης από το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου και την Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, εν συνεχεία με την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων που συστάθηκε το 1924 από την Κοινωνία των Εθνών και την Διάσκεψη της Χάγης που ακολούθησε το 1930.

Αργότερα το έργο της Διεθνούς Νομικής Επιτροπής το 1956 το οποίο αποτέλεσε τη βάση συζητήσεως για την 1^η Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958 για το Δίκαιο της Θάλασσας, απέδωσε καρπούς και για πρώτη φορά επετεύχθη η υπογραφή μιας

15 Γεωργακόπουλος, Γ., *Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ελλάδας, Νομικό καθεστώς, εξέλιξη και προοπτικές με το νέο δίκαιο της θάλασσας*, Εγκεκριμένη Διδακτορική Διατριβή Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1988, σελ. 12.

Συμβάσεως για την αιγιαλίτιδα ζώνη. Σε συνέχεια της πρώτης ήλθε η 2^η Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1960 η οποία αφορούσε την θέσπιση ενός ανώτερου εύρους χωρικής θάλασσας, όπου όμως δεν κατάφερε να επιλύσει οριστικά τα προβλήματα που υπήρχαν, έτσι η ανάγκη νέων ρυθμίσεων σε όλο τον χώρο του Διεθνούς Δικαίου Θαλάσσης αλλά και ο μεγάλος αριθμός νέων κρατών που δεν συμμετείχαν στις εργασίες της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 κατέστησαν απαραίτητη την σύγκληση της 3^{ης} Συνδιασκέψεως για το Δίκαιο της Θάλασσας η οποία θεωρείται σταθμός στην ιστορία του Διεθνούς Δικαίου και μαζί με την Σύμβαση της Γενεύης του 1958 και το εθιμικό δίκαιο αποτελούν τα βασικά σημεία αναγωγής στην εξέταση του θέματος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

1.3. Η αιγιαλίτιδα ζώνη στα πλαίσια της Νομικής Επιτροπής της Χάγης το 1930.

Η κωδικοποίηση των διεθνών κανόνων για το δίκαιο της θάλασσας, ή τουλάχιστον εκείνων που ασχολούνται με ορισμένες πτυχές του θέματος, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, άρχισαν προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Ιδιαίτερα σημαντικές ήταν οι προσπάθειες που κατέβαλαν στους επιστημονικούς κύκλους η Έρευνα του Χάρβαρντ στο Διεθνές Δίκαιο, το Ινστιτούτο Διεθνούς Δικαίου (Institute of International Law) και η πιο επίσημη, που έγινε στο πλαίσιο της Κοινωνίας των Εθνών με αποκορύφωμα τη Διάσκεψη της Χάγης το 1930 για την κωδικοποίηση του Διεθνούς Δικαίου¹⁶.

Μετα το 1920 η Κοινωνία των Εθνών διαπίστωσε ότι η έλλειψη ομοιομορφίας και οι αυξανόμενες απαιτήσεις που συνδέονταν με θαλάσσιες περιοχές παρουσίαζαν τεράστιους κινδύνους για την ειρήνη, την ασφάλεια και τη σταθερότητα. Η παραδοχή ότι η κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου θα βοηθούσε στην αποφυγή των συγκρούσεων αποτέλεσε το έναυσμα για την Κοινωνία των Εθνών και τον Σεπτεμβρίου του 1924 με Απόφαση της Συνέλευσης εγκρίθηκε το ψήφισμα σχετικά με την ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου.

Στις 24 Ιουλίου του 1920, το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών, υιοθέτησε μια Απόφαση η οποία συνιστά την συνέχιση του έργου που ξεκίνησαν η Πρώτη και η Δεύτερη Διάσκεψη Ειρήνης της Χάγης το 1899 και 1907 αντίστοιχα, έτσι ώστε να συμφωνηθεί από τα έθνη το δίκαιο που πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται από το Διαρκές Δικαστήριο Διεθνούς Δικαιοσύνης. Προτάθηκε λοιπόν ένα Συνέδριο για την προώθηση του διεθνούς δικαίου το οποίο αποκατέστησε τους νόμους που είχαν καταστραφεί από τα γεγονότα του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, έκανε τις απαραίτητες αναθεωρήσεις που απαιτούσαν οι μεταβαλλόμενες συνθήκες της διεθνούς ζωής, κατάφερε να συμβιβάσει αποκλίνουσες απόψεις επί αμφιλεγόμενων κανόνων και έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στα σημεία που δεν είχαν προβλέψει επαρκώς.

Οι διατάξεις αυτού του ψηφίσματος (Resolution), προέβλεπαν την κωδικοποίηση με την ευρύτερη έννοια της προοδευτικής ανάπτυξης του διεθνούς δικαίου και ευνόησαν την συνεργασία με επιστημονικούς οργανισμούς κατά την προετοιμασία των προτάσεων σχεδίων που υπεβλήθησαν στις κυβερνήσεις και στην συνέχεια στη Διάσκεψη για την υλοποίηση του έργου της κωδικοποίησης.

¹⁶ Rothwell D. R., Oude A. G., Scott E. K. N., Stephens T., *The oxford handbook of The Law of The Sea*, Oxford 2015, p. 7.

Με το ψήφισμα της 22ας Σεπτεμβρίου του 1924 η Κοινωνία των Εθνών συνέθεσε μία Επιτροπή Ειδικών (Committee of Experts) για την συστηματική μελέτη της προοδευτικής ανάπτυξης του διεθνούς δικαίου, στην οποία ανέθεσε την σύνταξη μιας λίστας θεμάτων προς κωδικοποίηση¹⁷. Μεταξύ των θεμάτων αυτών εξέχουσα θέση κατείχαν τα θέματα της πειρατείας, της αιγιαλίτιδας ζώνης, και της εκμετάλλευσης των θαλασσιών πόρων.

Στη συνέχεια διορίστηκε μια Προπαρασκευαστική Επιτροπή (The Preparatory Committee) το 1927 η οποία επέλεξε ως κύρια θέματα, προκειμένου να συζητηθούν στην πρώτη αυτή Συνδιάσκεψη, την εθνικότητα, την ευθύνη των κρατών για ζημιές που προκλήθηκαν στο έδαφός τους, προς κάποιο πρόσωπο ή περιουσία αλλοδαπού και την αιγιαλίτιδα ζώνη. Η Συνδιάσκεψη Κωδικοποίησης των ήδη υφισταμένων εθιμικά κανόνων, έγινε στην Χάγη στις 13 Μαρτίου έως 12 Απριλίου του 1930, με την συμμετοχή 48 κρατών, συμπεριλαμβανομένων και 9 χωρών που δεν ήταν μέλη της Κοινωνίας των Εθνών, οι αντιπροσωπεΐες που συμμετείχαν αποτελούνταν κυρίως από κυβερνητικούς αξιωματούχους και διπλωμάτες, καθώς και από πολλά μέλη του νομικού κλάδου. Οι εργασίες του Συνεδρίου έγιναν κυρίως σε τρεις Επιτροπές, μία για κάθε ένα από τα τρία θέματα της ημερήσιας διάταξης. Η Συνδιάσκεψη αυτή αποτέλεσε την σημαντικότερη προσπάθεια καταγραφής των μέχρι τότε ισχυόντων κανόνων του δικαίου θαλάσσης.

Σχετικά με το ζήτημα της αιγιαλίτιδας ζώνης, το οποίο εξετάστηκε από την 2^η Επιτροπή, μολονότι η Διάσκεψη απέτυχε να παράγει μια σύμβαση, επιτεύχθηκε ωστόσο ομοφωνία επί δύο αρχών, της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας αφενός και της κυριαρχίας των παρακτίων κρατών όσον αφορά τη θαλάσσια ζώνη αφετέρου¹⁸. Δεδομένου ότι ήταν αδύνατο να επιτευχθεί συμφωνία σχετικά με το εύρος των χωρικών υδάτων και των κανόνων που διέπουν την άσκηση της κυριαρχίας εντός και γύρω από αυτήν την περιοχή, η Διάσκεψη ενέκρινε μόνο ένα Ψήφισμα (Resolution) που περιλάμβανε ως παράρτημα, 13 άρθρα σχετικά με το νομικό καθεστώς της χωρικής θάλασσας, και στο οποίο οριζόταν και ρυθμιζόταν το δικαίωμα της διέλευσης για τα πολεμικά πλοία και άλλα σκάφη, τα άρθρα αυτά προσωρινά είχαν εγκριθεί και είχαν ως στόχο από τη Διάσκεψη να αποτελέσουν μέρος μιας σύμβασης για τον καθορισμό του εύρους της χωρικής θάλασσας, ή να χρησιμεύσουν ως συστατικά στοιχεία μιας ειδικής σύμβασης για το νομικό καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης.¹⁹

Εκτός από το Ψήφισμα εγκρίθηκαν δύο ακόμη προτάσεις, η πρώτη αφορούσε το νομικό καθεστώς των ξένων σκαφών σε εσωτερικά ύδατα, και η δεύτερη την προστασία της αλιείας, η οποία επέστησε την προσοχή στην επιθυμητή βοήθεια στον τομέα της επιστημονικής έρευνας στη θαλάσσια πανίδα και τα μέσα προστασίας του γόνου σε τοπικές περιοχές της θάλασσας²⁰.

Στη Διάσκεψη αυτή ο κανόνας των 3ν.μ. των χωρικών υδάτων αμφισβητήθηκε, και οι βάσεις των συζητήσεων που καταγράφησαν εμφανίζουν έλλειψη ομοφωνίας σε αυτόν τον κανόνα. Ωστόσο, ένα γενικό ψήφισμα εξέφρασε την επιθυμία η Διάσκεψη,

17 Απόφαση της Συνελεύσεως της 22ας Σεπτεμβρίου του 1924, League of Nations Official Journal, sp. supp. No 21, 1924, p. 10.

18 Report of the Second Committee on Territorial Waters, by M. Francois Rapporteur, Acts of the Hague Conference 1930, vol. III, p. 209-212, A.J.I.L., vol. 24, 1930, suppl., p. 234-258.

19 Final Act of Hague Conference 1930, Part B', A.J.I.L. vol. 24, 1930, suppl. p. 183-187.

20 Dhokalia R.P., *The Codification of Public International Law*, Manchester University Press, U.S.A. Oceana Publications INC, 1970, p. 124.

να συνεχίσει το έργο της κωδικοποίησης για το θέμα αυτό, και το Συμβούλιο κλήθηκε να καλέσει τις κυβερνήσεις να μελετήσουν το θέμα και να συγκαλέσει μια νέα Διάσκεψη είτε για τη σύναψη μιας γενικής σύμβασης για όλα τα ζητήματα που συνδέονταν με τη χωρική θάλασσα, ή ακόμα, αν αυτό βέβαια ήταν επιθυμητό, με μία σύμβαση περιορισμένη στο νομικό καθεστώς της χωρικής θάλασσας.

Ενώ η Διάσκεψη απέτυχε να αντιμετωπίσει το ζήτημα του εύρους των χωρικών υδάτων και το πρόβλημα της συνορεύουσα ζώνη, είχε κάνει ωστόσο πρόοδο με τα υπόλοιπα ζητήματα που συμπεριλαμβάνονταν στην ημερήσια διάταξη. Στη Διάσκεψη της Χάγης και στο έργο που επιτελέστηκε κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες της, προσδιορίστηκαν ορισμένα ζητήματα, όπως η άσκηση κυριαρχίας στην αιγιαλίτιδα ζώνη, η γραμμή βάσεως για τον προσδιορισμό του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης, η διαφορά μεταξύ εσωτερικών υδάτων και χωρικών υδάτων, η αβλαβής διέλευση ξένων πλοίων από την αιγιαλίτιδα ζώνη, και υποδείχθηκαν πιθανές λύσεις που αποτέλεσαν αναπόσπαστο κομμάτι του ισχύοντος διεθνούς δικαίου, έτσι όπως διαμορφώθηκε μέσα από τις διασκέψεις που ακολούθησαν.

1.4. Η αιγιαλίτιδα ζώνη στα πλαίσια της Διεθνούς Νομικής Επιτροπής το 1956.

Στις 21 Νοεμβρίου του 1947 ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών συνέστησε με Απόφαση (Resolution 174 (II)) της Γενικής Συνέλευσης την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (International Law Commission) και της ανέθεσε τη σύνταξη ενός σχεδίου κωδικοποίησης και εξέλιξης του διεθνούς δικαίου²¹, το οποίο παραδόθηκε το 1956 και αποτέλεσε την βάση συζήτησεως της 1^{ης} Συνδιάσκεψεως για το δίκαιο της θάλασσας που έγινε στην Γενεύη το 1958. Η Επιτροπή αποτελούνταν από 21 διακεκριμένους διεθνείς δικηγόρους και νομικούς που εκλέχθηκαν από την Γενική Συνέλευση από μία λίστα από υποψηφίους που υποβλήθηκε από τα κράτη μέλη των Ηνωμένων Εθνών²².

- Το προπαρασκευαστικό έργο της Επιτροπής

Η Επιτροπή, στην πρώτη συνεδρίαση της το 1949, επέλεξε ως θέματα για συζήτηση το καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας (συμπεριλαμβανομένων της συνορεύουσας ζώνης και της υφαλοκρηπίδας) και το καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης ενώ προτεραιότητα δόθηκε στο ζήτημα της ανοιχτής θάλασσας. Η εξέταση του θέματος του καθεστώτος της ανοιχτής θάλασσας ξεκίνησε το 1950 και ολοκληρώθηκε το 1956 αφού προηγήθηκε η δημοσίευση από την Επιτροπή δύο σχεδίων για την ανοιχτή θάλασσα τα οποία βασίστηκαν σε 6 εκθέσεις που εκπονήθηκαν από έναν Ειδικό Εισηγητή (Special Rapporteur) τα σχόλια των κυβερνήσεων των κρατών.

Οι εργασίες για το καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης ξεκίνησαν από την Επιτροπή το 1952 με βάση την έκθεση του ειδικού εισηγητή η οποία ασχολήθηκε κυρίως με τα θέματα των γραμμών βάσεως και τους κόλπους. Το 1954, ψηφίστηκαν από τις

21 Βλ. Churchill R.R. and LOWE A.V., *The Law of the Sea*, 1983, p. 12.

22 Πριν από το 1956 η Επιτροπή αποτελούνταν από μόλις 15 μέλη, αυτό άλλαξε με την Απόφαση (Resolution) της Γενικής Συνέλευσης 1103, (XI), της 18ης Δεκεμβρίου του 1956. Johnson D.H.N, *The Preparation of the 1958 Geneva Conference on the Law of the Sea*, International Comparative Law Quarterly, Ιανουάριος 1959, p.124.

κυβερνήσεις προσωρινά άρθρα που αντανακλούσαν τις παρατηρήσεις της ομάδας εμπειρογνομόνων σχετικά με ορισμένες τεχνικές πτυχές του προβλήματος²³. Η Επιτροπή το 1956, στην 8^η συνεδρία της, εξέτασε τις απαντήσεις των κυβερνήσεων και συνέταξε την τελική έκθεσή της για το καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης και το καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας ενσωματώνοντας μια σειρά από αλλαγές που προτάθηκαν από τις κυβερνήσεις²⁴. Το έργο αυτό της Επιτροπής διαμόρφωσε το υπόβαθρο για τις Συνδιασκέψεις για το δίκαιο της θάλασσας το 1958 και το 1960, και άνοιξε τον δρόμο για την ομαλή εξέταση των πολλών προβλημάτων που έπρεπε να αντιμετωπιστούν.

Το τελικό κείμενο της Επιτροπής απαρτίζεται από δύο μέρη, το πρώτο ασχολείται με την αιγιαλίτιδα ζώνη και το δεύτερο με την ανοιχτή θάλασσα. Το πρώτο μέρος υποδιαιρείται στο γενικό τόμέα και στους τομείς που αφορούσαν τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης και το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης. Το δεύτερο μέρος υποδιαιρείται στον τομέα του γενικού καθεστώτος της ανοιχτής θάλασσας, της συνορεύουσας ζώνης και της υφαλοκρηπίδας. Αποτελείται από 37 άρθρα το καθένα από τα οποία συνοδεύεται από σχόλια τα οποία ορισμένες φορές είναι αρκετά εκτεταμένα²⁵.

Κατά την προετοιμασία του συνόλου των κανόνων η Επιτροπή αντιμετώπισε δυσκολίες όσον αφορά την διάκριση εκείνων που απλώς αποτελούσαν αναμόρφωση του ισχύοντος διεθνούς δικαίου και επομένως ανήκαν στην κατηγορία της 'κωδικοποίησης' από εκείνους που αποτελούσαν προτάσεις για τη δημιουργία καινούργιων κανόνων και επομένως ανήκαν στην κατηγορία 'προοδευτικής ανάπτυξης' του δικαίου. Κάτω από αυτές τις συνθήκες και προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή το σχέδιο ως σύνολο, προτάθηκε ένα διεθνές συνέδριο αποτελούμενο από τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων προκειμένου να εξετάσουν το δίκαιο της θάλασσας²⁶.

- Η αιγιαλίτιδα ζώνη

Τα σχετικά τμήματα του μέρους αυτού της έκθεσης της Επιτροπής ασχολούνταν με τις γραμμές βάσεως, τους κόλπους, τα νησιά, τα βράχια, το εύρος και τα εξωτερικά όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης. Η Επιτροπή υποστήριζε τον κανόνα της ακτογραμμής(η γραμμή χαμηλής στάθμης νερού) ως βάση για την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων, στην περίπτωση μιας κανονικής ακτογραμμής. Όπου οι περιστάσεις το απαιτούσαν ένα ειδικό καθεστώς, όπως όταν η ακτή έχει μεγάλο βάθος ή είναι πλαισιωμένη με

23 Report of the International Law Commission, 8th session and recorded in Official Records, U.N. General Assembly, 11th Session, Supp. No 3, (U.N. Doc. A/ 3159) cited hereinafter as Report of the ILC, 1956.

24 Ο. π. No 4-12.

25 Το άρθρο 20 του Καταστατικού απαιτεί, η Επιτροπή, όταν ασχολείται με την κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου να επισυνάπτει σχόλια στα σχέδιά της. Τέτοια σχόλια πρέπει να περιέχουν, α) επαρκή παρουσίαση των προηγούμενων και των λουπών σχετικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των συνθηκών, οι δικαστικές αποφάσεις, και δογμάτων και β) συμπεράσματα σχετικά με: i) η έκταση της συμφωνίας σε κάθε σημείο στην πρακτική των κρατών και στο δόγμα, ii) αποκλίσεις και διαφωνίες που υπάρχουν, καθώς και τα επιχειρήματα που επικαλούνται υπέρ της μίας ή της άλλης λύσης, *The Preparation of the 1958 Geneva Conference on the Law of the Sea*, International Comparative Law Quarterly, Ιανουάριος 1959, p.127.

26 The International Law Commission Chapter1,

http://www.nauticalcharts.noaa.gov/hds/docs/CSE_library_shalowitz_v1p3ch1.pdf p. 205.

νησιά, η Επιτροπή υποστήριξε την χρήση των ευθειών γραμμών βάσεων σύμφωνα με τα κριτήρια που είχαν οριστεί στην υπόθεση Anglo-Norwegian Fisheries²⁷.

Η πιο αμφιλεγόμενη πτυχή όμως της αιγιαλίτιδας ζώνης ήταν το εύρος της. Αποτέλεσε το κύριο εμπόδιο στο Συνέδριο της Χάγης το 1930 και κανένα ψήφισμα που να πρότεινε ένα κατάλληλο εύρος δεν είχε τεθεί σε ψηφοφορία, ενώ από εκείνη την εποχή η ζώνη της συμφωνίας έχει μειωθεί περαιτέρω με νέες αξιώσεις σε μεγάλες περιοχές της ανοικτής θάλασσας. Η επιτροπή αναγνώρισε την μεγάλη ποικιλία απόψεων που υπήρχε μεταξύ των κυβερνήσεων στο ζήτημα αυτό, την ίδια ακριβώς ποικιλία απόψεων διέκρινε και στα πλαίσια της Επιτροπής ενώ αρκετές προτάσεις εξετάστηκαν, καμία όμως δεν έλαβε την έγκριση της πλειοψηφίας²⁸. Ως εκ τούτου, αρκέστηκε απλώς στα να επισημάνει ορισμένες από τις δυσκολίες που στάθηκαν τροχοπέδι στο δρόμο για την υιοθέτηση μιας κοινά αποδεκτής απόστασης, και συντάχθηκε, στην τελική έκθεσή της, στο παρακάτω Άρθρο 3:

1. *The Commission recognizes that international practice is not uniform as regards the delimitation of the territorial sea.*
2. *The Commission considers that international law does not permit an extension of the territorial sea beyond twelve miles.*
3. *The Commission, without taking any decisions as to the breadth of the territorial sea up to limit, notes, on the one hand, that many States have fixed a breadth greater than the three miles and, on the other hand, that many States do not recognize such breadth when that of their own territorial sea is less.*
4. *The Commission considers that the breadth of the territorial sea should be fixed by an international conference*²⁹.

Είναι επίσης σημαντικό να ειπωθεί ότι η Επιτροπή δεν υποστήριξε τους ισχυρισμούς ορισμένων κρατών να επεκτείνουν την αιγιαλίτιδα ζώνη τους σε τέτοιο εύρος που να θέτει σε κίνδυνο την αρχή της ανοικτής θάλασσας, και ενώ διευκρίνισε ότι το ανώτατο όριο βάσει του διεθνούς δικαίου είναι 12 μίλια, δεν ήταν σε θέση να καθορίσει ένα όριο μεταξύ 3 και 12 μιλίων. Ήταν η άποψη των Ηνωμένων Πολιτειών, όπως μεταδίδεται από Ρηματική διακοίνωση τους στις 3 Φεβρουαρίου του 1955 και στις 12 Μαρτίου του 1956, ότι δεν υπήρχε έγκυρη νομική βάση για τις αξιώσεις στα χωρικά ύδατα πέραν των 3 μιλίων, ότι το διεθνές δίκαιο δεν απαιτούσε τα έθνη να αναγνωρίσουν ένα εύρος των χωρικών υδάτων πέραν της απόστασης αυτής, και ότι 3 μίλια ήταν η πρόταση πιο σύμφωνη με την αρχή της ελευθερίας των θαλασσών και είχε τη μεγαλύτερη επικύρωση στην ιστορία και την πρακτική.

Για την οριοθέτηση του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης, η Επιτροπή υιοθέτησε τη μέση γραμμή (envelope line), κάθε σημείο της οποίας βρισκόταν σε απόσταση από το πλησιέστερο σημείο της γραμμής βάσης ίσο με το εύρος της χωρικής θάλασσας.

27 International Court of Justice, Fisheries, United Kingdom vs Norway, 1949, at <http://www.icj.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&code=ukn&case=5&k=a6&p3=0>

28 Μεταξύ των προτάσεων που συζητήθηκαν ήταν ότι κάθε κράτος είναι ελεύθερο να καθορίσει την δική του αιγιαλίτιδα ζώνη σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες του εν λόγω κράτους, και όπου το εύρος υιοθετηθεί θα μπορούσε να αποδειχθεί δικαιολογημένο από τις ανάγκες αυτές, το όριο θα είναι σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, έτσι η Επιτροπή θέσπισε έναν κανόνα ότι κάθε όριο μεταξύ 3 και 12 ν.μ. ήταν νόμιμο: ότι το εύρος είναι 3 ν.μ. αλλά ότι μια μεγαλύτερη απόσταση να αναγνωριστεί αν βασίζεται σε εθνικό δικαίο: και ότι ένα κράτος επιτρέπεται να καθορίσει το εύρος σε μεγαλύτερη απόσταση των 3 ν.μ., αλλά όχι να την επιβάλει έναντι οποιουδήποτε κράτους το οποίο δεν είχε υιοθετήσει ίσο ή μεγαλύτερο εύρος. Report of the International Law Commission, 1956, 8th session 3 (1956) and recorded in Official Records, U.N. General Assembly, 11th Session, Supp. No 9 (1956) (U.N. Doc. A/ 3159) cited hereinafter as Report of the ILC (1956), at 13.

29 Τέτοιες Διασκέψεις πραγματοποιήθηκαν το 1958 και το 1960, αλλά καμία συμφωνία δεν επετεύχθη.

Η έκθεση της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου συζητήθηκε διεξοδικά απο την 6^η Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης, μετά την οποία η Συνέλευση υιοθέτησε τη Απόφαση 1105 στις 21 Φεβρουαρίου 1957, καθοδηγώντας τον Γενικό Γραμματέα να συγκαλέσει μια Διεθνή Διάσκεψη και να καλέσει τους κατάλληλους εμπειρογνώμονες για να συμβουλευεί και να βοηθά τη Γραμματεία στην προετοιμασία της Διάσκεψης³⁰.

30 General Assembly, 11th Sess. Official Records, Supp. No 17 (A/3572), Στο ψήφισμα που αποφασίζει η Γενική Συνέλευση: 'Decides in accordance with the recommendation contained in paragraph 28 of the report of the international law commission covering the work of its eight session, that an international conference of plenipotentiaries should be convoked to examine the law of the sea, taking account not only of the legal but also of the technical, biological, economic and political aspects of the problem, and to embody the results of its work in one or more international conventions or such other instruments as it may deem appropriate'

Κεφάλαιο 2: Οι Συνδιασκέψεις της Γενεύης, 1958 και 1960

2.1 Η αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια της 1^{ης} Διάσκεψης της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1958.

2.1.1. Οι Διακηρύξεις Τρούμαν

Ήδη από τη δεκαετία του 1930, ένας αριθμός κρατών αναγνώρισαν ότι η κυριαρχία επί της χωρικής θάλασσας, δεν ήταν επαρκής ώστε να εξασφαλίζεται η ορθή διατήρηση της αλιείας στις περιοχές παρακείμενες προς αυτήν. Υπήρξε, ωστόσο, διαδεδομένη η απροθυμία το ζήτημα αυτό να ανατεθεί σε μονομερή λήψη αποφάσεων από το παράκτιο κράτος.

Στις 28 Σεπτεμβρίου του 1945 η Δήλωση του τότε Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών Χάρυ Τρούμαν αποτέλεσε το κρίσιμο και αποφασιστικό γεγονός για την διαμόρφωση της θεωρίας της Υφαλοκρηπίδας, η οποία χωρίς να θίγει τις παραδοσιακές ελευθερίες της ανοιχτής θάλασσας, αφορούσε μόνο την δικαιοδοσία και τον έλεγχο στις πηγές της υφαλοκρηπίδας και όχι κυριαρχία πάνω σε αυτήν.

Με αυτή τη δήλωση του Αμερικανού Προέδρου για την υφαλοκρηπίδα αναγνωριζόταν το δικαίωμα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής να εκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους (τους πετρελαϊκούς πόρους) στην παρακείμενη απο την αμερικανική αιγιαλίτιδα ζώνη υποθαλάσσια περιοχή, προς την ανοιχτή θάλασσα³¹, χωρίς ωστόσο να διεκδικούν οποιαδήποτε μορφή κυριαρχίας στις περιοχές της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας.

Η διακήρυξη του Τρούμαν για την αλιεία, αν και προσπάθησε να ανταποκριθεί στην «επιτακτική ανάγκη» για τη διατήρηση των αλιευτικών πόρων στα ύδατα της ανοικτής θάλασσας παρακείμενα προς τις ακτές των Ηνωμένων Πολιτειών, παρέμεινε πολύ πιο κοντά στο παραδοσιακό διεθνές δίκαιο. Η απαίτηση για αποκλειστικότητα περιορίστηκε στη ρύθμιση και τον έλεγχο. Επιπλέον, προβλήθηκε μόνο σε περιπτώσεις όπου δεν συγκρούονταν με τα συμφέροντα των άλλων κρατών μελών και για τις περιοχές στις οποίες η αλιεία είχε διενεργηθεί μόνο από τους αλιείς των Ηνωμένων Πολιτειών. Έξω από αυτές τις περιοχές, η αλιεία θα έπρεπε να ρυθμίζεται μέσω συμφωνιών μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και άλλων κρατών που δραστηριοποιούνταν εκεί.

Και οι δύο αυτές Διακηρύξεις υπογράμμισαν τον «χαρακτήρα της ανοικτής θάλασσας», αντίστοιχα, τα νερά πάνω από την υφαλοκρηπίδα και τους τομείς στους οποίους καθιερώθηκαν οι ζώνες διατήρησης και δήλωσαν σαφώς, ότι το δικαίωμα της ελεύθερης και απρόσκοπτης πλοήγησης σε καμία περίπτωση δεν θα επηρεαζόταν.

31 Τσάλτας Γ. – Κλάδη – Ευσταθοπούλου, *Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών* «Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση», Τόμος Ι, εκδ. Ι Σιδέρη, Αθήνα 2003, σελ. 88.

2.1.2. Οι Διακηρύξεις των λατινοαμερικανικών κρατών

Διαπιστώνοντάς το από τη Λατινική Αμερική, οι δύο διακηρύξεις ήταν ευπρόσδεκτες ως ένα άνοιγμα προς την επέκταση του ελέγχου των παρακτίων κρατών επί των πόρων πέρα από τα όρια της χωρικής θάλασσας. Σύντομα φάνηκε, ωστόσο, ότι τα διαφορετικά καθεστώτα που προβλέπονταν για τον, κυρίως, ορυκτό πλούτο της υφαλοκρηπίδας και των ζώντων πόρων των υδάτων που γειτνιάζουν με τις ακτές ήταν προσαρμοσμένα στις ανάγκες των Ηνωμένων Πολιτειών, μια χώρα με αρκετά μεγάλη υφαλοκρηπίδα και σημαντικά συμφέροντα αλιείας στα ανοικτά των ακτών των άλλων κυρίως λατινοαμερικανικών κρατών.

Κράτη της Λατινικής Αμερικής προικισμένα με υφαλοκρηπίδα, όπως η Αργεντινή και το Μεξικό, καθώς και ορισμένα κράτη σε άλλες περιοχές του κόσμου, έσπευσαν να ακολουθήσουν τις Ηνωμένες Πολιτείες με τη διακήρυξη των κυριαρχικών δικαιωμάτων στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα τους. Είχαν ανακηρυχθεί επίσης παρόμοια δικαιώματα στα ύδατα πάνω από την υφαλοκρηπίδα. Αυτή ήταν η έννοια της «ηπειρωτικής θάλασσας». Κράτη της Νότιας Αμερικής με ακτές στον Ειρηνικό που δεν είχαν εκτεταμένη υφαλοκρηπίδα, αισθάνθηκαν την αδικία της έλλειψης δυνατότητας εκμετάλλευσης των ορυκτών πόρων και έκριναν ότι έχρηζαν αποζημίωσης³² ενώ η φαλινοθηρία από αλλοδαπά σκάφη σε ύδατα που συνόρευαν με χωρικά τους ύδατα ήταν μία από τις κύριες ανησυχίες τους. Έτσι, το 1947, η Χιλή και το Περού, επικαλούμενες τις Διακηρύξεις του Τρούμαν, του Μεξικού και της Αργεντινής, ενέκριναν νομοθετήματα διακηρύσσοντας την κυριαρχία και τη δικαιοδοσία τους για το βυθό της θάλασσας, καθώς και των υπερκείμενων υδάτων μέχρι το ανώτατο όριο των 200 ν.μ. από την ακτή, χωρίς να επηρεάζεται το δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας.

Στις 18 Αυγούστου 1952, η Χιλή και το Περού μαζί με το Εκουαδόρ υπέγραψαν στο Σαντιάγο της Χιλής, μια Διακήρυξη (Διακήρυξη Σαντιάγο)³³, η οποία, αφού διευκρίνισε ότι οι προηγούμενες επεκτάσεις των χωρικών υδάτων και της συνορεύουσας ζώνης ήταν ανεπαρκείς για τους σκοπούς της διατήρησης, ανάπτυξης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων των θαλασσιών ζωνών που γειτνιάζουν με τις ακτές τους, διακήρυξε ως κανόνα της διεθνούς θαλάσσιας πολιτικής τους ότι το καθένα έχει αποκλειστική κυριαρχία και δικαιοδοσία πάνω από τη θάλασσα κατά μήκος των ακτών των αντίστοιχων χωρών τους σε μια ελάχιστη απόσταση των 200 ναυτικών μιλίων(στο εξής ν.μ.) από τις ακτές αυτές. Η διακήρυξη διευκρίνιζε ότι στην εν λόγω κυριαρχία και δικαιοδοσία περιλαμβάνονταν, επίσης, το έδαφος και το υπέδαφος που αντιστοιχούσε στη ζώνη των 200 ν.μ. και ότι επρόκειτο με την επιφύλαξη των αναγκαίων περιορισμών στην άσκηση της κυριαρχίας και δικαιοδοσίας που κατοχυρώνονταν βάσει του διεθνούς δικαίου να επιτρέπεται η αβλαβής διέλευση μέσω της περιοχής, για τα πλοία όλων των εθνών.

Η διακήρυξη διατυπώνεται ως ανακήρυξη που κατευθύνθηκε από τα τρία συμμετέχοντα κράτη στον υπόλοιπο κόσμο, και όχι ως μια συνθήκη. Παρά το γεγονός αυτό, είχε καταχωρηθεί ως μια συνθήκη με τα Ηνωμένα Έθνη το 1976³⁴. Η ορολογία και οι έννοιες που χρησιμοποιήθηκαν στις Διακηρύξεις του Σαντιάγο και

32 United Nations Conferences on the Law of the Sea, Chapter 2, http://www.nauticalcharts.noaa.gov/hds/docs/CSE_library_shalowitz_v1p3ch1.pdf p. 11

33 1952 Declaration on the Maritime Zone (hereinafter Santiago Declaration).

34 UN Treaty Registration No 14758.

των κρατών της Λατινικής Αμερικής είναι μεταβλητές, δεν μπορούν να διαβαστούν με την ακριβή έννοια που το διεθνές δίκαιο της θάλασσας τους δίνει τώρα. Η βασική προοπτική που υιοθετήθηκε ήταν ότι τα δικαιώματα που προβλήθηκαν αντιστοιχούσαν στις αξιώσεις από τις Ηνωμένες Πολιτείες για τον ορυκτό πλούτο της υφαλοκρηπίδας τους.

Οι αξιώσεις που εγείρονται στην Διακήρυξη Τρούμαν για την υφαλοκρηπίδα είχαν άμεσο αντίκτυπο στην εξέλιξη του δικαίου. Οι πιο φιλόδοξες απαιτήσεις των χωρών της Λατινικής Αμερικής, καθώς και οι αρχιπελαγικές αξιώσεις των Φιλιππίνων (1955) και της Ινδονησίας (1957), χρειάστηκαν περισσότερο χρόνο. Ωστόσο, περίπου ένα τέταρτο του αιώνα μετά τη Διακήρυξη του Σαντιάγκο έφτασαν το σκοπό τους με τη γενική αποδοχή των εννοιών της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και των αρχιπελαγικών υδάτων.

2.1.3. Το προπαρασκευαστικό στάδιο της Συνδιάσκεψης και η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (International Law Commission)

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τα Ηνωμένα Έθνη ανέλαβαν, σύμφωνα με το άρθρο 13 του Χάρτη, το έργο της προοδευτικής ανάπτυξης και κωδικοποίησης του διεθνούς δικαίου, συνεχίζοντας, σε ένα πιο θεσμοθετημένο πλαίσιο, τις προσπάθειες που έγιναν από την Κοινωνία των Εθνών. Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (ILC), η έναρξη των εργασιών της οποίας έγινε το 1949, και το σώμα των Εμπειρογνομόνων ήταν επιφορτισμένα με το έργο αυτό στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών. Το καθεστώς της ανοικτής θάλασσας και των χωρικών υδάτων βρίσκονταν μεταξύ των θεμάτων που έχρηζαν προτεραιότητας για την κωδικοποίηση, ενώ οι εργασίες για τα θέματα αυτά ξεκίνησαν το 1950.

Μέχρι το τέλος των εργασιών της Επιτροπής το 1956, η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου και η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (ΓΣΗΕ), η οποία παρακολουθούσε στενά τις εργασίες της, προχώρησε μέσα από προσχέδια σχετικά με διάφορες πτυχές του δικαίου της θάλασσας. Μόνο στην τελική έκθεση που υπέβαλε στη Γενική Συνέλευση το 1956 είχαν όλες οι διατάξεις συστηματικά καταγραφεί ως ένα σώμα του σχεδίου άρθρων που κάλυπταν το σύνολο του δικαίου της θάλασσας.

Αυτή η τελική έκθεση έπρεπε να είναι η κύρια βάση για την Πρώτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS I), που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη από τις 24 Φεβ έως 27 Απρ, 1958 και συγκαλέστηκε από το ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ 1105 της 21ης Φεβρουαρίου το 1957, συμμετείχαν 86 κράτη, η Διάσκεψη ακολούθησε τους κανόνες της διαδικασίας παρόμοιους με εκείνους της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, έτσι ώστε, αν και διατάξεις που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν στις επιτροπές με απλή πλειοψηφία, μια πλειοψηφία των δύο τρίτων ήταν απαραίτητη για έγκριση στην Ολομέλεια.

2.1.4. Η Πρώτη Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958

Οι Συνδιασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, συνήθως αναφέρονται ως η Πρώτη και η Δεύτερη Συνδιάσκεψη της Γενεύης, που συγκλήθηκαν στην Γενεύη για τους σκοπούς της δράσης σχετικά με το σχέδιο κανόνων που θεσπίστηκαν από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου και την εξέταση των θεμάτων για τα οποία η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να καταλήξει σε συμφωνία, όπως για παράδειγμα, το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Η 1^η Συνδιάσκεψη συνεδρίασε από τις 24 Φεβρουαρίου έως τις 27 Απριλίου του 1958 και παρέστησαν εκπρόσωποι από 86 κράτη. Μολονότι η Διάσκεψη έφερε στο φως μια ευρεία ποικιλία των αντικρουόμενων συμφερόντων μεταξύ των κρατών, θα ήταν δυνατό να συμβιβάσουν πολλές από αυτές τις συγκρούσεις και να πετύχουν μια ευρεία περιοχή της συμφωνίας για τέτοια ουσιώδη ζητήματα όπως το δικαίωμα στη χρήση της ανοικτής θάλασσας, το πέρασμα μέσα από διεθνή στενά και τα χωρικά ύδατα, καθώς και το δικαίωμα του κάθε παράκτιου κράτους για την εκμετάλλευση των πόρων της υφαλοκρηπίδας του.

Αυτές οι περιοχές των συμφωνιών είχαν περαιτέρω αποτυπωθεί και στη θέσπιση κανόνων για τον καθορισμό των ορίων των εσωτερικών υδάτων, για την κατάρτιση των γραμμών βάσης, για την οριοθέτηση των εξωτερικών ορίων των χωρικών υδάτων και τα όρια διαμέσου των χωρικών υδάτων και την ανοικτή θάλασσα. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι οι κανόνες ήταν τόσο συγκεκριμένοι ώστε να είναι έτοιμοι εφαρμογής, χωρίς περαιτέρω ενίσχυση, για τις σύνθετες παράκτιες διαμορφώσεις που πιθανό να επικρατούσαν σε όλο τον κόσμο.

Δύο σημαντικά ζητήματα τα οποία συζητήθηκαν εκτενώς στην Διάσκεψη, το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης και τα αλιευτικά δικαιώματα μέσα στην συνορεύουσα ζώνη, παρέμειναν ανεπίλυτα επειδή καμία πρόταση δεν έλαβε τα απαιτούμενα 2/3 της πλειψηφίας³⁵. Προκειμένου να εξετάσει περαιτέρω αυτά τα ζητήματα, η Διάσκεψη εξέδωσε ψήφισμα ζητώντας από την Γενική Συνέλευση να μελετήσει τη σκοπιμότητα της σύγκλησης μιας δεύτερης Διεθνούς Διάσκεψης, ψήφισμα που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση στις 10 Δεκεμβρίου του 1958³⁶.

Η 1^η Συνδιάσκεψη της Γενεύης για το Δίκαιο τη Θάλασσας ήταν η πρώτη σημαντική προσπάθεια κωδικοποίησης από την αποτυχημένη προσπάθεια της Κοινωνίας των Εθνών το 1930. Σε αντίθεση με εκείνη της Χάγης το 1930 η Συνδιάσκεψη της Γενεύης υιοθέτησε έναν αριθμό Συμβάσεων ακόμη και αν δεν επετεύχθη συμφωνία σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Υπήρξε ακόμη μία σημαντική διάκριση μεταξύ των δύο Συνδιασκέψεων, ενώ και οι δύο προέκυψαν από την προσπάθεια ενός παγκόσμιου οργανισμού για την κωδικοποίηση του διεθνούς δικαίου, η Συνδιάσκεψη του 1930 ήταν σε μεγάλο βαθμό ένα συνέδριο "νομικών", αν και οι σύνεδροι είχαν μπροστά τους μια έκθεση από την Επιτροπή Ειδικών της Κοινωνία των Έθνών για την Προοδευτική Κωδικοποίηση του Διεθνούς Δικαίου. Στην Συνδιάσκεψη της Γενεύης, η εθνική αντιπροσωπεία περιλάμβανε όχι μόνο

35 Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι από την άποψη της οριοθέτησης το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης είναι ένα πολιτικό και όχι τεχνικό πρόβλημα. Ανεξάρτητα από το πλάτος της, θα ισχύει η ίδια μέθοδος οριοθέτησης.

36 U.N. Doc. A/RES/1307(XIII).

ειδικούς για το δίκαιο, αλλά για τα προβλήματα της αλιείας, τη γεωγραφία, την ωκεανογραφία και άλλες επιστήμες³⁷.

Οι κανόνες της διαδικασίας της Διάσκεψης της Γενεύης απαιτούσαν τα 2/3 της πλειοψηφίας για την υιοθέτηση οποιασδήποτε ουσιαστικής πρότασης, ενώ για τις διαδικαστικές αποφάσεις χρειαζόταν μόνο μια απλή πλειοψηφία για να είναι αποτελεσματική. Απο την Διάσκεψη προέκυψαν 4 Συμβάσεις οι οποίες τέθηκαν σε επικύρωση απο τα Κράτη, η Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα ζώνη και την Συνορεύουσα Ζώνη³⁸, η Σύμβαση για την Ανοιχτή Θάλασσα³⁹, η Σύμβαση για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Βιολογικών Πόρων της Ανοιχτής Θάλασσας⁴⁰, και η Σύμβαση για την Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα⁴¹, επιπρόσθετα, η Διάσκεψη υιοθέτησε και το Πρωτόκολλο Προαιρετικής Υπογραφής σχετικά με την Υποχρεωτική Διευθέτηση των Διαφορών⁴².

- Η Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και την Συνορεύουσα Ζώνη

Η Σύμβαση αυτή περιέχει 32 Άρθρα, και απο την σκοπιά των θαλάσσιων ορίων είναι η πιο σημαντική απο τις Συμβάσεις που έχουν υιοθετηθεί. Εκτός απο τα δύο πρώτα άρθρα που προβλέπουν ότι η κυριαρχία ενός κράτους εκτείνεται πέραν του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων του σε μια θαλάσσια ζώνη που γειτνιάζει με τις ακτές του και ορίζεται ως χωρική θάλασσα, και πως η κυριαρχία του επεκτείνεται επίσης και στον εναέριο χώρο πάνω από την χωρική θάλασσα καθώς και στον βυθό και το υπεδάφος της, τα ουσιαστικά άρθρα της αιγιαλίτιδας ζώνης τμήμα της παρούσας Συμβάσεως εμπίπτουν σε δύο κύριες ομάδες: αυτά που ασχολούνται με τα ζητήματα της οριοθέτησης και αυτά που ασχολούνται με τα θέματα της διέλευσης.

Τα Άρθρα 3 έως 13 ασχολούνται με την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων, τα οποία ενσωματώνονται στο δεύτερο τμήμα της Σύμβασης με τον τίτλο "Τα όρια της Αιγιαλίτιδας Ζώνης". Για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης εμπλέκονται δύο έννοιες ορίων, ένα εσωτερικό (γνωστό ως γραμμή βάσης) και ένα εξωτερικό, το οποίο εξαρτάται από το εσωτερικό όριο και από το υιοθετηθέν εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, εμπλέκονται τεχνικές αρχές και εφαρμόζονται ανεξαρτήτως από το πού βρίσκεται το εξωτερικό όριο.

Στην Σύμβαση για την αιγιαλίτιδα ζώνη, όπως υιοθετήθηκε απο την Διάσκεψη της Γενεύης, υπάρχει μία παράλειψη, δεν περιέχει άρθρα σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης. Αυτό το ζήτημα, μαζί με εκείνο σχετικά με το βαθμό στον οποίο ένα παράκτιο κράτος θα πρέπει να έχει το αποκλειστικό δικαίωμα αλιείας στα ύδατα ανοιχτά των ακτών του, τέθηκαν υπο εξέταση απο την Διάσκεψη αλλά καμία από τις προτάσεις που υποβλήθηκαν δεν έλαβε τις απαραίτητες ψήφους που απαιτούνταν για την υιοθέτησή τους⁴³. Μολονότι οι Ηνωμένες Πολιτείες πίστευαν ότι τα 3ν.μ.

37 Jessup C. Ph., *The United Nations Conference on the Law of the Sea*, Vol.59, Columbia Law Review 1959, p. 235.

38 U.N. Doc. A/Conf.13/L.52

39 U.N. Doc. A/Conf.13/L.53

40 U.N. Doc. A/Conf.13/L.54

41 U.N. Doc. A/Conf.13/L.55

42 U.N. Doc. A/Conf.13/L.57

43 Θα πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου δεν μπόρεσε να καταλήξει σε συμφωνία για μια ομοιοειδή απόσταση και αρκέστηκε απλώς να σημειώσει μερικές από τις δυσκολίες που βρίσκοταν μπροστά της. Η Επιτροπή έλαβε, ωστόσο, υπόψη ότι το διεθνές δίκαιο δεν επιτρέπει την επέκταση των

χωρικών υδάτων θα έπρεπε να εδραιωθούν στο διεθνές δίκαιο, και εφόσον θεωρούνταν η σωστή απόσταση για συμβιβασμό μεταξύ των εθνικών συμφερόντων στην ελευθερία των θαλασσών, ήταν, παρ'όλα αυτά, πρόθυμοι να διερευνήσουν την κατάσταση με την ελπίδα της επίτευξης συμφωνίας⁴⁴.

Μια ποικιλομορφία προτάσεων ωστόσο, έγινε από διάφορες αντιπροσωπείες, που κυμαίνονταν από την επέκταση του ορίου των 3 ν.μ. εντός του ορίου των 12 ν.μ. Όταν κατέστη εμφανές ότι καμία απο αυτές τις προτάσεις δεν θα μπορούσε να συγκεντρώσει τα 2/3 της πλειοψηφίας που απαιτούνταν, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσέφεραν μία συμβιβαστική πρόταση για 6 ν.μ. αιγιαλίτιδα ζώνη με το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να ρυθμίζει την αλιεία του και για επιπλέον 6 ν.μ., με την επιφύλαξη ορισμένων ιστορικών δικαιωμάτων αλιείας για ξένα πλοία⁴⁵.

Στην ολομέλεια, η πρόταση των Ηνωμένων Πολιτειών έλαβε τις περισσότερες ψήφους απο οποιαδήποτε άλλη πρόταση, 45 ψήφους υπέρ, 33 κατά και 7 αποχές, εξακολουθώντας όμως να έχει 7 ψήφους λιγότερες απο τις απαιτούμενες 52. Μετά απο αυτό η Διάσκεψη δεν προέβη σε περαιτέρω ενέργειες σχετικά με την πρόταση αυτή.

2.2. Η αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια της 2^{ης} Διάσκεψης της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1960.

Η 2^η Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS II) συγκλήθηκε στην Γενεύη στις 17 Μαρτίου του 1960 σύμφωνα με την Απόφαση της Γενική Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 10 Δεκεμβρίου του 1958⁴⁶. Σε αντίθεση με την πολυμορφία της 1^{ης} Διάσκεψης, η 2^η Διάσκεψη περιορίστηκε από τους όρους του ψηφίσματος σε δύο συγκεκριμένα ζητήματα, το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης και τα όρια της αλιείας. Τα δύο αυτά ζητήματα ήταν στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, καθώς σύμφωνα με το παραδοσιακό διεθνές δίκαιο, τα παράκτια κράτη έχουν το αποκλειστικό δικαίωμα αλιείας στα χωρικά τους ύδατα, η επιθυμία για την επέκταση αυτών των δικαιωμάτων προς τα ανοιχτά της θάλασσας θα μπορούσε να καλυφθεί με δύο τρόπους: με την επέκταση των χωρικών υδάτων, ή δημιουργώντας μια συνορεύουσα ζώνη πέραν των χωρικών υδάτων.

Αν και οι Ηνωμένες Πολιτείες σε όλη την ιστορία τους, ακολούθησαν με συνέπεια το όριο των 3 ν.μ. των χωρικών υδάτων και θεωρούσαν ότι αυτό ήταν το όριο που προέβλεπε κύρωση βάσει το διεθνές δίκαιο, υπήρξε μια αυξανόμενη αποστασία από την αρχή αυτή τα τελευταία χρόνια από άλλες χώρες. Όταν συνεκλήθη η 1^η Διάσκεψη της Γενεύης το 1958, 21 κράτη διεκδίκησαν 3 ν.μ. αιγιαλίτιδα ζώνη, 17 κράτη διεκδίκησαν 4 έως 6 ν.μ., 13 διεκδίκησαν 7 έως 12 ν.μ. και 9 κράτη διεκδίκησαν

χωρικών υδάτων πέραν των 12 μιλίων. The International Law Commission, Chapter 1, http://www.nauticalcharts.noaa.gov/hds/docs/CSE_library_shalowitz_v1p3ch1.pdf p. 207.

44 Η υποστήριξη μιας στενής εδαφικής ζώνης από τις Ηνωμένες Πολιτείες βασίστηκε σε υπέρτερους στρατιωτικούς και εμπορικούς, καθώς και νομικούς, λόγους. Dean H. A., *The Geneva Conference on the Law of the Sea: What Was Accomplished*, Vol.52, American Journal of International Law 1958, p. 610-613.

45 Αυτή ήταν η πρώτη φορά που οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν παρεκκλίνει από την παραδοσιακή προσήλωση τους στο όριο των 3 μιλίων και προωθήθηκε με την πεποίθηση ότι θα φιλοξενηθούν τα ειλικρινή συμφέροντα όλων των κρατών που εκπροσωπήθηκαν. Το αποτέλεσμα της πρότασης θα ήταν να χορηγήσει σε κάθε κράτος μια ζώνη 12 ν.μ. για την αλιεία, την ίδια στιγμή διατηρώντας 6 ν.μ. από τη ζώνη των 12 ν.μ. ως ανοικτή θάλασσα. Dean H. A., *The Geneva Conference on the Law of the Sea: What Was Accomplished*, Vol. 52 American Journal of International Law 1958, p.614.

46 U.N. Doc. A/Res/1307 (XIII), (1958), 1958 U.N. Yearbook 381-383. Ογδόντα οκτώ Κράτη συμμετείχαν στην 2η Διάσκεψη της Γενεύης. Dean H. A., *Notes and Comments*, Vol. 55 American Journal of International Law 1961, p. 680.

διαφορετικές αποστάσεις στην θάλασσα πάνω από την υφαλοκρηπίδα⁴⁷. Το πρόβλημα του συμβιβασμού αυτών των διαφορών ήταν ένα από τα αντικείμενα τα οποία απασχόλησαν τη 2^η Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την 1^η Διάσκεψη, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν υποστηρίξει μια πρόταση για 6 ν.μ. χωρικών υδάτων και μια αλιευτική ζώνη 6 ν.μ. πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης. Ενώ η αποτυχία αυτής της πρότασης άφησε άθικτη την παραδοσιακή θέση των Ηνωμένων Πολιτειών σε σχέση με το όριο των 3 ν.μ.⁴⁸, συνειδητοποίησε την ανάγκη της διεθνούς συμφωνίας για το εύρος των χωρικών υδάτων και για τα αλιευτικά δικαιώματα, προκειμένου ένα καθεστώς δικαίου να μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Ως εκ τούτου, οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν πεπεισμένες ότι το εξωτερικό όριο των 6 ν.μ. ήταν σύμφωνο με την εθνική ασφάλεια.

Αν και έγιναν διαφορές προτάσεις σχετικά με το ζήτημα αυτό, σε τελική ανάλυση είχε επιλυθεί από μόνο του, κατά την 1^η Διάσκεψη, ανάμεσα στα 6 ν.μ. και τα 12 ν.μ. Οι κύριοι υποστηρικτές της κατηγορίας των 6 ν.μ. ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και ο Καναδάς. Αρχικά, έγιναν ξεχωριστές προτάσεις από το κάθε κράτος, η πρόταση των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν ουσιαστικά η ίδια όπως και στην 1^η Διάσκεψη, 6 ν.μ. αιγιαλίτιδα ζώνη με επιπλέον 6 ν.μ. μερικώς αποκλειστική αλιευτική ζώνη, αλλά ο περιορισμός τέθηκε σε ιστορικά δικαιώματα στην αλιευτική ζώνη στο βαθμό που οποιοδήποτε κράτος του οποίου τα σκάφη είχαν αλιεύσει στη ζώνη του εξωτερικού ορίου των 6 ν.μ. ενός άλλου κράτους κατά τα 5 έτη που προηγούνταν της 1η Ιανουαρίου του 1958, θα μπορούσαν να συνεχίσουν να αλιεύουν εντός της ζώνης για τις ίδιες ομάδες των ειδών και σε ισοδύναμο ετήσιο βαθμό όπως ελάμβαναν κατά την περίοδο των 5 χρόνων⁴⁹. Η Καναδική πρόταση ήταν επίσης, ουσιαστικά, η ίδια με την πρόταση στην 1^η Διάσκεψη και με την προϋπόθεση για μια χωρική θάλασσα μέχρι το μέγιστο των 6 ν.μ. και μια αποκλειστική ζώνη αλιείας μέχρι 12 ν.μ. από την ακτή⁵⁰.

Αργότερα και τα δύο κράτη απέσυραν τις ξεχωριστές προτάσεις τους και στις 8 Απριλίου του 1960, συμφώνησαν σε μία κοινή συμβιβαστική πρόταση, η ουσία της οποίας ήταν, η αναστολή της αποκλειστικής αλιείας στη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους στο εξωτερικό όριο των 6 ν.μ. κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου 10 ετών από τις 31 Οκτωβρίου του 1960, αν και άλλα κράτη θα μπορούσαν να αποδείξουν ότι τα αλιευτικά τους σκάφη είχαν αλιεύσει στο εξωτερικό όριο των 6 ν.μ. για την περίοδο των 5 ετών που προηγούνταν αμέσως την 1 Ιανουαρίου του 1958. Η συμβιβαστική λύση έγκειται στην παρουσίαση της ιδέας ότι τα ιστορικά δικαιώματα έπρεπε να απολαμβάνονται για μια ορισμένη χρονική περίοδο και όχι στο διηνεκές, μετά την περίοδο των 10 ετών, τα δικαιώματα αλιείας του παράκτιου

47 Sorensen M., Law of the sea, No 520, International Conciliation, (Table III), Nov. 1958, p. 244. Αυτός είναι ένας συνοπτικός πίνακας με βάση το U.N. Doc. A/Conf.13/Ci/L.ii/Rev.i, and Corrs. 1 and 2 (1958). Ένας συνοπτικός πίνακας παρασκευάστηκε από τη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών τον Φεβρουάριο του 1960 (U.N. Doc. A/Conf.19/4), λίγο πριν συγκληθεί η 2η Διάσκεψη της Γενεύης, δίνοντας το εύρος και το νομικό καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης και των παρακείμενων ζωνών.

48 United Nations Conferences on the Law of the Sea, Chapter 2, http://www.nauticalcharts.noaa.gov/hsd/docs/CSE_library_shalowitz_v1p3ch1.pdf p. 269.

49 Η πρόταση των Ηνωμένων Πολιτειών κατά την 1η Διάσκεψη δεν περιοριζόε το ιστορικό δικαίωμα να αλιεύουν στις ίδιες ομάδες ειδών ή σε ισοδύναμη ποσότητα. Dean H. A., *The Second Geneva Conference on the Law of the Sea: The Fight for Freedom of the Seas*, Vol. 54 American Journal of International Law 1960, p. 774.

50 Αυτός ο αποκλεισμός των ιστορικών δικαιωμάτων στην εξωτερική αλιευτική ζώνη των 6 ν.μ. ήταν ο λόγος της διαφωνίας μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά, κατά την 1η Διάσκεψη. Dean H. A., *The Second Geneva Conference on the Law of the Sea: The Fight for Freedom of the Seas*, Vol. 54 American Journal of International Law 1960, p. 774.

κράτους στην εξωτερική ζώνη των 6 ν.μ. θα καθίστανται αποκλειστικά. Όπου δεν υπήρχε πρακτική της αλιείας την οποία θα μπορούσε να αποδείξει το παράκτιο κράτος, θα μπορούσε να απαιτήσει τη δικαιοδοσία των 12 ν.μ. για την αλιεία⁵¹.

Στην κατηγορία των 12 ν.μ. αρχικά υπήρχαν αρκετές προτάσεις, που αργότερα συγχωνεύθηκαν σε μια πρόταση και παρείχε μια ευέλικτη αιγιαλίτιδα ζώνη μέχρι τα 12 ν.μ., με μια αποκλειστική αλιευτική ζώνη των 12 ν.μ. που μετράται από την ισχύουσα γραμμή βάσεως. Στο πλαίσιο της παρούσας πρότασης, κάθε κράτος που είχε καθορίσει το εύρος της χωρικής του θάλασσας ή τη συνορεύουσα ζώνη αλιείας σε λιγότερο από 12 ν.μ. θα δικαιούτο, έναντι κάθε άλλου κράτους με μια ευρύτερη οριοθέτηση αυτής, να ασκήσει την ίδια κυριαρχία ή δικαιώματα με ανώτατο όριο ίσο με το σταθερό όριο που έχει ορισθεί από άλλο κράτος.

Ωστόσο, για δεύτερη φορά, η Διάσκεψη της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας απέτυχε να καταλήξει σε συμφωνία για το κρίσιμο ζήτημα του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης.

51 Η πρόταση ΗΠΑ – Καναδά που θεσπίστηκε στο πλαίσιο της Επιτροπής είχε ως εξής: "1. Ένα κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το εύρος των χωρικών υδάτων του, με ανώτατο όριο των έξι ναυτικών μιλίων από την ισχύουσα γραμμή βάσεως.

2. Ένα κράτος έχει δικαίωμα να ορίζει μια συνεχόμενη ζώνη αλιείας στην αιγιαλίτιδα ζώνη του που εκτείνεται σε ένα μέγιστο όριο των δώδεκα ν.μ. από τη γραμμή βάσεως από την οποία μετράται το εύρος των χωρικών υδάτων, κατά την οποία θα έχουν τα ίδια δικαιώματα όσον αφορά την αλιεία και την εκμετάλλευση των βιολογικών πόρων της θάλασσας, όπως έχει και στα χωρικά ύδατά της.

3. Οποιοδήποτε κράτος του οποίου τα σκάφη έχουν εφαρμόσει την πρακτική της αλιείας στα εξωτερικά όρια των 6 ν.μ. της αλιευτικής ζώνης που καθορίζεται από το παράκτιο κράτος, σύμφωνα με την παράγραφο 2 ανωτέρω, για το χρονικό διάστημα των πέντε ετών που προηγούνται αμέσως 1 Ιανουαρίου του 1958, μπορούν να συνεχίσουν να το κάνουν για μια περίοδο δέκα ετών από τις 31 Οκτωβρίου 1960.

4. Οι διατάξεις της Σύμβασης για την Αλιεία και τη Διατήρηση των Ζώντων Πόρων της Ανοικτής Θάλασσας, που εγκρίθηκε στη Γενεύη στις 27 Απριλίου του 1958, εφαρμόζονται, τηρουμένων των αναλογιών, για την επίλυση οποιασδήποτε διαφοράς που προκύπτει από την εφαρμογή των προηγούμενων παραγράφων." Bowett D. W., *The Second United Nations Conference on the Law of the Sea*, Vol. 9, *International and Comparative Law Quarterly*, 1960, p. 426, βλ. επίσης, U.N. Doc. A/Conf.19/C.1/L.10 (1960).

Κεφάλαιο 3: Το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας

3.1 Η αγκυροβίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια της 3^{ης} Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, Νέα Υόρκη, Καρακάς-Γενεύη (Montego Bay, 1973-1982)

3.1.1. Η δεκαετία του 1960 και η Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας

Λόγω της αποτυχίας των 2 Διασκέψεων της Γενεύης, της 1^{ης} το 1958 και της 2^{ης} το 1960 να παράγουν λύσεις στα κρίσιμα ζητήματα του εύρους της χωρικής θάλασσας και της φύσης των δικαιωμάτων αλιείας στις παράκτιες περιοχές, και λόγω της προόδου της τεχνολογίας και σε άλλους τομείς χρήσης του ωκεάνιου χώρου, προβλήματα και συγκρούσεις που αφορούσαν την εκμετάλλευση των ωκεάνιων πόρων και τη χρήση του ωκεάνιου χώρου συνεχίστηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 με αυξανόμενη συχνότητα.

Με την ανάπτυξη της προηγμένης τεχνολογίας για την εκμετάλλευση του πετρελαίου και πόρων φυσικού αερίου από την υφαλοκρηπίδα, ανέκυψε το ζήτημα σχετικά με τη θαλάσσια έκταση της δικαιοδοσίας του παρακτίου κράτους επί των εν λόγω πόρων. Η Σύμβαση για την Υφαλοκρηπίδα υπόκειται σε διαφορετικές ερμηνείες σχετικά με το θέμα⁵², αναπτύχθηκε η ανησυχία κατά πόσον η δικαιοδοσία παρακτίου κράτους, θα μπορούσε να επεκταθεί έως τα μέσα του ωκεανού ή κατά πόσον η διεθνής κοινότητα στο σύνολό της, που λειτουργεί μέσω ενός διεθνούς οργανισμού, θα πρέπει να κατέχει δικαιώματα για την εξαγωγή μη έμβιων πόρων από το βυθό της θάλασσας και του υπεδάφους.

Τα αποθέματα ορισμένων ειδών ψαριών είχαν σοβαρή εξάντληση ως αποτέλεσμα να ενισχυθούν οι προσπάθειες των αλιευμάτων σε συνδυασμό με την "ανοιχτή πρόσβαση" χαρακτηριστικό της ανοιχτής θάλασσας. Περαιτέρω, αλιευτικές επιχειρήσεις ορισμένων παρακτίων κρατών, όπως αυτές των Ηνωμένων Πολιτειών, βρέθηκαν αντιμέτωποι με ολοένα και πιο δύσκολες ανταγωνιστικές προσπάθειες από καλά χρηματοδοτούμενη και τεχνολογικά ανώτερη αλιεία στην ανοιχτή θάλασσα από κράτη όπως η Σοβιετική Ένωση, η Νορβηγία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ο συνδυασμός της εξάντλησης των αποθεμάτων, τις δυνητικές οικονομικές στερήσεις, και άλλους παράγοντες οδήγησαν σε μια σειρά συγκρούσεων στις οποίες εμπλέκονταν αλιευτικά σκάφη, μερικές από τις οποίες κλιμακώθηκαν σε βία⁵³.

Η οικονομική σκοπιμότητα της εξόρυξης μετάλλων που έφεραν οζίδια από το βυθό της θάλασσας κατέστησαν αναγκαία την ανάπτυξη ορισμένων νομικών καθεστώτων που θα διείπαν την εκμετάλλευσή τους, όταν η δικαιοδοσία του παρακτίου κράτους στην υφαλοκρηπίδα τερματιζόταν. Ορισμένοι εξέφρασαν την άποψη ότι οι ορυκτοί πόροι θα πρέπει να αξιοποιηθούν προς όφελος όλης της ανθρωπότητας, ενώ πολλά παράκτια κράτη επιθυμούσαν να προστατεύσουν ό, τι

52 Όσον αφορά το ζήτημα της θαλάσσιας έκτασης της υφαλοκρηπίδας, βλ. Brown E. D., *The Outer Limit of the Continental Shelf*, Vol. 13 JURID. REV. (N.S.) 1968, p. 111.

53 Βλ. Wolff T., *Peruvian-United States Relations over Maritime Fishing* (Occasional Paper No. 4, Law of the Sea Institute, March 1970), Bilder R., *The Anglo-Icelandic Fisheries Dispute*, Wisc. L. REV. 1973, p. 37.

οικονομικά συμφέροντα μπορεί να είχαν στους εν λόγω πόρους κοντά στις ακτές τους⁵⁴.

Η διεθνής νομική έννοια της αβλαβούς διέλευσης, με την οποία εξίσου εμπορικά και στρατιωτικά σκάφη περιηγούνταν στα χωρικά ύδατα των κρατών πέραν της σημαίας που έφεραν, άρχισε να παρουσιάζει κάποια δύσκολα προβλήματα εφαρμογής. Ορισμένα μέλη εξέφρασαν την επιθυμία να ρυθμίζουν πληρέστερα τη διέλευση ξένων πλοίων για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος και της εθνικής ασφάλειας, ενώ οι μεγάλες ναυτιλιακές δυνάμεις αντιτάχθηκαν γενικότερα στην επιβολή πρόσθετων επιβαρύνσεων για τη ναυσιπλοΐα⁵⁵.

Το 1967, με πρωτοβουλία του αντιπροσώπου της κυβέρνησης της Μάλτας, η Γενική Συνέλευση εξέτασε κατά την 22^η συνεδρίασή του, ένα έγγραφο με τίτλο «Εξέταση του ζητήματος της κράτησης αποκλειστικά για ειρηνικούς σκοπούς του βυθού και του πυθμένα του ωκεανού, και το υπέδαφος αυτών, στις οποίες βασίζονται οι ανοιχτές θάλασσες πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας του παρόντος, και η χρήση των πόρων τους προς το συμφέρον της ανθρωπότητας»⁵⁶. Η ομιλία του Πρέσβη της Μάλτας Arvid Pardo, επικεντρώθηκε στον ορυστικό πλούτο του βυθού πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, και ιδίως στους πολυμεταλλικούς κονδύλους που βρέθηκαν σε μεγάλα βάθη και την εκμετάλλευση των οποίων φαίνεται να υπόσχονται σημαντικά οικονομικά οφέλη, τα οποία κατά την άποψή του θα έπρεπε να ανακηρυχθούν ως «κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας».

Με το ψήφισμα 2340 (XXII)⁵⁷ της 18ης Δεκεμβρίου του 1967, η Συνέλευση συνέστησε μια Ad Hoc Επιτροπή για να μελετήσει τις ειρηνικές χρήσεις του θαλάσσιου βυθού και του πυθμένα των ωκεανών πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, που αποτελούνταν από 35 κράτη μέλη⁵⁸. Η Ad Hoc Επιτροπή κλήθηκε να εκπονήσει μελέτη, η οποία υποβλήθηκε κατά την επόμενη σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης, σχετικά με τις επιστημονικές, τεχνικές, οικονομικές, νομικές και άλλες πτυχές της χρήσης του βυθού και του πυθμένα του ωκεανού, περιλαμβανομένων των ερευνών του παρελθόντος και παρουσίασε τις δραστηριότητες των Ηνωμένων Εθνών και άλλων διακυβερνητικών οργανισμών στον τομέα αυτό. Η Ad Hoc Επιτροπή συνήλθε σε 3 συνεδρίες κατά τη διάρκεια του 1968, και παρουσίασε τη μελέτη της προς τη Γενική Συνέλευση κατά την 23^η σύνοδό της, το 1968⁵⁹.

Αφού προέβη σε μια ολοκληρωμένη μελέτη των διαφόρων πτυχών του αντικειμένου εντός των ορίων του διαθέσιμου χρόνου, η Ad Hoc Επιτροπή αναγνώρισε την ανάγκη για περαιτέρω μελέτη, και έκανε προτάσεις για το σκοπό αυτό. Έχοντας μελετήσει την έκθεση, η Γενική Συνέλευση ενέκρινε στις 21

54 Bλ. Bowett D. W., *Deep Sea-Bed Resources: A Major Challenge*, Vol. 31 CAMBRIDGE L. J. 1972, p. 50, Laylin, *Past, Present and Future Development of the Customary International Law of the Sea and the Deep Seabed*, Vol. 5 THE INT'L LAWYER 1971, p. 442.

55 Knight H.G., *The 1971 United States Proposals on the Breadth of the Territorial Sea and Passage Through International Straits*, Vol. 51 ORE. L. REV. 1972, p. 759.

56 Glazer H. *The Maltese Initiatives within the United Nations – A Blue Planet Blueprint for Trans-National Space*, Volume 4, Issue 2, *Ecology Law Quarterly*, 1974, p. 283, Doc. A/C.1/PV 1515 και 1516.

57 Bλ. U.N. Doc. A/Res/22/2340, 18/12/1967.

58 Τα κράτη μέλη της Επιτροπής ήταν: Αργεντινή, Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Βραζιλία, Βουλγαρία, Καναδάς, Κεϋλάνη, Χιλή, Τσεχοσλοβακία, Ισημερινός, Ελ Σαλβαδόρ, Γαλλία, Ισλανδία, Ινδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Κένυα, Λιβερία, Λιβύη, Μάλτα, Νορβηγία, Πακιστάν, Περού, Πολωνία, Ρουμανία, Σομαλία, Σενεγάλη, Ταϊλάνδη, Ε.Σ.Σ.Δ., Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία, Τανζανία, ΗΠΑ, Γιουγκοσλαβία.

59 General Assembly, Twenty-Third Session, agenda item 26, document A/7230.

Δεκεμβρίου του 1968 το ψήφισμα 2467 Α (XXIII)⁶⁰, με το οποίο αποφάσισε μετατρέψει την Ad hoc Επιτροπή σε μία μόνιμη Επιτροπή (Seabed Committee) για τις Ειρηνικές Χρήσεις του θαλάσσιου βυθού και του πυθμένα των ωκεανών πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, η οποία αποτελούνταν από 42 κράτη μέλη⁶¹. Η Seabed Committee έλαβε εντολή να μελετήσει την εκπόνηση των νομικών αρχών και κανόνων που θα προωθούσαν τη διεθνή συνεργασία στην εξερεύνηση και χρήση του θαλάσσιου βυθού και του πυθμένα των ωκεανών, και να προβεί σε συστάσεις για τα αποτελέσματα αυτής στη Γενική Συνέλευση.

Στην προσεχή σύνοδό της, η Γενική Συνέλευση, αφού έλαβε υπόψη την έκθεση της Επιτροπής⁶², ζήτησε με το ψήφισμα της 2574 Α (XXIV)⁶³ της 15ης Δεκεμβρίου 1969 από το Γενικό Γραμματέα να συλλέξει τις απόψεις των κρατών μελών σχετικά με τη σκοπιμότητα της σύγκλησης, σε σύντομο χρονικό διάστημα, μιας διάσκεψης για το δίκαιο της θάλασσας.

Στη Διακήρυξη των Αρχών που Διέπουν το Βυθό των Θάλασσών και των Ωκεανών, και το υπέδαφός τους, πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας με το ψήφισμα 2749 (XXV)⁶⁴ της 17ης Δεκεμβρίου 1970, η Γενική Συνέλευση αναγνώρισε ότι το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο δεν ρύθμιζε επαρκώς τη χρήση του θαλάσσιου βυθού και του πυθμένα των ωκεανών. Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις από τις κυβερνήσεις για την έρευνα που διενεργήθηκε από το Γενικό Γραμματέα⁶⁵, η Γενική Συνέλευση αποφάσισε με το ψήφισμα 2750 C (XXV)⁶⁶, να συγκαλέσει μια τρίτη Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1973, και ανέθεσε στην Seabed Committee να ενεργήσει ως προπαρασκευαστικό όργανο για το συνέδριο. Η Επιτροπή πραγματοποίησε στη συνέχεια 6 συνεδρίες και μια σειρά από επιπλέον συναντήσεις στη Νέα Υόρκη και στη Γενεύη μεταξύ του 1971 και του 1973.

3.1.2. *H Seabed Committee*

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, με την Απόφαση 2750 C (XXV) της Γενικής Συνέλευσης, η Seabed Committee ανέλαβε το προπαρασκευαστικό στάδιο της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, οι εργασίες της Επιτροπής διήρκησαν για 3 χρόνια από το 1971 έως και το 1973, λίγο πριν την έναρξη των εργασιών της 3^{ης} Διάσκεψης. Κατά την πρώτη σύδονό της το 1971 η Επιτροπή σύστησε τρεις Υπο-επιτροπές η κάθε μία από τις οποίες ήταν υπεύθυνη για τα θέματα προς συζήτηση που της είχαν ανατεθεί.

Η 1^η Υπο-επιτροπή είχε αναλάβει το θέμα του διεθνούς καθεστώτος του θαλάσσιου βυθού και του πυθμένα του ωκεανού πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας και καθιέρωσε μία ομάδα εργασίας για να ασχοληθεί με αυτά τα ζητήματα

60 Resolutions adopted on the reports of the First Committee, U.N. Doc. A/Res./2467 A (XIII), 21/12/1968.

61 Τα κράτη μέλη της διευρυμένης Επιτροπής ήταν: Αργεντινή, Αυστραλία, Αυστρία, Βελγιο, Βραζιλία Βουλγαρία, Καναδάς, Κεϋλάνη, Χιλή, Τσεχοσλοβακία, Ελ Σαλβαδόρ, Γαλλία, Ισλανδία, Ινδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Κένυα, Λιβερία, Λιβύη, Μάλτα, Νορβηγία, Πακιστάν, Περού, Πολωνία, Ρουμανία, Ταϊλάνδη, Ε.Σ.Σ.Α., Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία, Τανζανία, ΗΠΑ, Γιουγκοσλαβία, Καμερούν, Μαδαγασκάρη, Μαλαισία, Σιέρα Λεόνε, Σουδάν, Τρινιδάδ και Τομπάγκο.

62 Official Records of the General Assembly, Twenty-fourth Session, A/7622.

63 U.N. Doc. A/Res/24/2574 A (XXIV), 15/12/1969

64 U.N. Doc. A/Res/25/2749 (XXV), 17/12/1970

65 Secretary General Report, A/7925 and Add. 1-3.

66 U.N. Doc. A/Res/25/2750 C (XXV)

Η 2^η Υπο-επιτροπή είχε την ευρύτερη και πιο σύνθετη εντολή απ' όλα, ασχολήθηκε με τα περισσότερα, από το παραδοσιακό δίκαιο, ζητήματα της θάλασσας, συμπεριλαμβανομένων της αιγιαλίτιδας ζώνης, των στενών, της ανοικτής θάλασσας, της συνορεύουσας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, την αλιεία, το βυθό της θάλασσας στο πλαίσιο της εθνικής δικαιοδοσίας, και ίδρυσε μια ομάδα εργασίας για το σύνολο των ζητημάτων.

Η 3^η Υπο-επιτροπή ασχολήθηκε με τη ρύπανση και την επιστημονική έρευνα, και καθιέρωσε 2 ομάδες εργασίας, μια που θα ασχολείτο με την ρύπανση και μία με την επιστημονική έρευνα και μεταφορά τεχνολογίας.

Η Γενική Συνέλευση σημείωσε την πρόοδο των εργασιών της Seabed Committee στο ψήφισμα 2881 (XXVI)⁶⁷ της 21ης Δεκεμβρίου 1971, με την οποία αποφάσισε, επίσης, να διευρύνει την επιτροπή, προσθέτοντας σε αυτή άλλα πέντε μέλη. Στις 18 Δεκεμβρίου 1972, αφού εξέτασε την έκθεση σχετικά με τις εργασίες της Επιτροπής κατά τη διάρκεια της συνόδου της 1972 (A / 8721 και Corr.1), η Γενική Συνέλευση ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα να συγκαλέσει την πρώτη σύνοδο της τρίτης Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1973, για να ασχοληθεί με οργανωτικά θέματα, και μια δεύτερη σύνοδο το 1974, καθώς και μεταγενέστερες συνεδριάσεις, εφόσον ήταν αναγκαίο, για να ασχοληθεί με το ουσιαστικό έργο (ψήφισμα 3029 (XXVII)⁶⁸).

Η Επιτροπή υπέβαλε την τελική έκθεσή της προς τη Γενική Συνέλευση κατά τη 28^η σύνοδο της, το 1973 (A / 9021 και Corr.1 και 3). Λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση, η Γενική Συνέλευση ζήτησε από τον Γενικό Γραμματέα να καλέσει τα Κράτη για την Διάσκεψη, και αποφάσισε ότι η εντολή του Συνεδρίου ήταν η έγκριση μίας Σύμβασης που θα ασχολούνταν με όλα τα θέματα που σχετίζονται με το Δίκαιο της Θάλασσας (ψήφισμα 3067 (XXVIII)⁶⁹ της 16ης Νοεμβρίου 1973).

3.1.3. Οι εργασίες της Τρίτης Συνδιάσκεψης

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας άνοιξε για υπογραφή στο Montego Bay, Τζαμάικα, στις 10 Δεκεμβρίου 1982. Τέθηκε σε ισχύ στις 14 Νοεμβρίου 1994 και είναι σήμερα δεσμευτική για 114 μέλη, καθώς επίσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Θεωρείται το "σύνταγμα των ωκεανών"⁷⁰ και αντιπροσωπεύει το αποτέλεσμα μιας άνευ προηγουμένου, προσπάθειας στην κωδικοποίηση και προοδευτική ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου. Τα 320 άρθρα του κειμένου και τα εννέα παραρτήματα που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της, είναι το πιο εκτεταμένο και λεπτομερές κείμενο κωδικοποίησης, και ολοκληρώθηκε με επιτυχία, που προέκυψε από την δραστηριότητα των κρατών, υπο την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

Οι ιστορικές συγκυρίες που επέφερε η απόφαση να συμμετάσχουν σε αυτή την προσπάθεια κωδικοποίησης είναι πολύπλοκες. Αποτελούνται, αφενός, σε μια διαδικασία στο πλαίσιο της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με

67 U.N. Doc. A/Res/26/2881 (XXVI), 21/12/1971.

68 U.N. Doc. A/Res/3029 (XXVII), 18/12/1972.

69 U.N. Doc. A/Res/28/3067 (XXVIII), 16/11/1973.

70 Treves T., *United Nations Convention on the Law of the Sea*, Audiovisual Library of International Law, <http://legal.un.org/avl/ha/uncls/uncls.html>

μια συγκεκριμένη πτυχή του δικαίου της θάλασσας, και, αφετέρου, σε σημαντικές αλλαγές στη δομή της διεθνούς κοινωνίας και τις χρήσεις της θάλασσας. Οι δύο αυτές πτυχές συγχωνεύονται στην απόφαση που ελήφθη από τη Γενική Συνέλευση το 1970 με το ψήφισμα 2750 (XXV) της 17ης Δεκεμβρίου του 1970 να συγκαλέσει την Τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές στη διεθνή κοινωνία συνίστατο κυρίως στο ότι, ο αριθμός των ανεξάρτητων μελών είχε διπλασιαστεί. Αυτό έφερε στο προσκήνιο μια αίσθηση δυσπιστίας για τους τότε ισχύοντες κανόνες του διεθνούς δικαίου, αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι οι Συμβάσεις της Γενεύης του 1958 για το Δίκαιο της Θάλασσας, οι οποίες είχαν εγκριθεί λιγότερα από δέκα χρόνια πριν, και μόλις είχαν τεθεί σε ισχύ, δεν προσέλκυαν τα περισσότερα από τα νέα ανεξάρτητα κράτη να τις επικύρωςουν ή να προσχώρησουν σε αυτές. Για τα περισσότερα από αυτά τα νέα κράτη μέλη οι προτεραιότητες των χρήσεων των θαλασσών ήταν διαφορετικές από εκείνες των ναυτικών δυνάμεων που είχαν κυριαρχήσει στη Γενεύη.

Η Τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας συγκλήθηκε με ένα ευρύ θεματολόγιο που περιλαμβάνει τα στοιχεία που καλύπτουν όλες τις πτυχές του δικαίου της θάλασσας, από τις παραδοσιακές στις νέες αναδυόμενες, όπως η αρχή της κοινής κληρονομιάς, η επέκταση πέραν της δικαιοδοσίας των παράκτιων κρατών και η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Στη διάσκεψη, στην οποία συμμετείχαν 160 μέλη, πραγματοποιήθηκαν 11⁷¹ συνεδριάσεις μεταξύ των ετών 1973 και 1982. Κατά την πρώτη σύνοδό της, που έγινε στην Νέα Υόρκη το 1973, υιοθετήθηκε ο εσωτερικός κανονισμός της Συνδιάσκεψης και η οργανωτική δομή της. Έτσι ορίστηκε μια Γενική Επιτροπή, τρεις Κύριες Επιτροπές, μια Συντακτική Επιτροπή και μία Επιτροπή Ελέγχου Εξουσιοδοτήσεων⁷².

Η Πρώτη Επιτροπή ήταν επιφορτισμένη με το θέμα του διεθνούς καθεστώτος, του θαλάσσιου βυθού και του πυθμένα του ωκεανού πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας και την ειρηνική χρήση αυτού, η Δεύτερη Επιτροπή ασχολήθηκε με τα θέματα της αιγιαλίτιδας ζώνης (όρια και οριοθέτηση), της συνορεύουσας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, τις κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες, των περικόλειστων κρατών, τα ιστορικά δικαιώματα των κρατών επί της θάλασσας, τα θέματα των νήσων, των διεθνών στενών, το καθεστώς των αρχιπελαγικών κρατών και της ανοικτής θάλασσας, ενώ η Τρίτη Επιτροπή ασχολήθηκε με το ζήτημα της διατήρησης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, την επιστημονική έρευνα και την μεταφορά τεχνολογίας.

Η Διάσκεψη άρχισε τις ουσιαστικές εργασίες της στο Καράκας το 1974, με βάση την πολύτομη έκθεση της Επιτροπής για τον Θαλάσσιο Βυθό (Seabed Committee), χωρίς το όφελος της προηγούμενης εργασίας των εμπειρογνομόνων, όπως εκείνη της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου στην περίπτωση των συμβάσεων του 1958, και χωρίς

71 Οι Σύνοδοι που πραγματοποιήθηκαν κατά σειρά έχουν ως εξής: Πρώτη: Νέα Υόρκη 03-05/12/1973, Δεύτερη: Καράκας 20/06/-29/08/1974, Τρίτη: Γενεύη 17/03-09/05/1975, Τέταρτη: Νέα Υόρκη 15/03-07/05/1976, Πέμπτη: Νέα Υόρκη 02/08-10/09/1976, Έκτη: Νέα Υόρκη 23/05-15/07/1977, Έβδομη: α) Γενεύη 28/03-19/05/1978, Ογδοί: β) Νέα Υόρκη 21/08-15/09/1978, α) Γενεύη 19/03-27/04/1979, β) Νέα Υόρκη 16/07-24/08/1979, Ένατη: α) Νέα Υόρκη 27/02-04/04/1980, β) Γενεύη 28/07-09/08/1980, Δέκατη: α) Νέα Υόρκη 09/03-24/04/1981, β) Γενεύη 03-28/08/1981, Ενδέκατη: α) Νέα Υόρκη 08/03-30/04/1982, β) Νέα Υόρκη 22-24/09/1982, γ) Μοντεγκκο Μπαίο 06-10/12/1982.

72 Treves T., *United Nations Convention on the Law of the Sea*, Audiovisual Library of International Law, <http://legal.un.org/avl/ha/uncs/uncs.html>

ένα βασικό σχέδιο. Οι κανόνες της διαδικασίας που ακολούθησαν, στην πραγματικότητα, μόνο εν μέρει αντικατοπτρίζονταν στους τυπικούς κανόνες που εγκρίθηκαν, οι αποφάσεις έπρεπε να λαμβάνονται με ομοφωνία (consensus), προκειμένου να επιτευχθεί συναίνεση, ένα «πακέτο συμφωνίας» έπρεπε να ακολουθείται σε κάθε ζήτημα, στις ομάδες των θεμάτων και για όλα τα θέματα ως σύνολο. Η ψηφοφορία γινόταν δεκτή μόνον αν όλες οι προσπάθειες συναίνεσης αναγνωρίζονταν ως εξαντλητικές.

Η διαδικασία αυτή ήταν ταυτόχρονα αναγκαία και χρονοβόρα. Αυτό, ήταν απαραίτητο λόγω της ανάγκης να συμφιλιώθούν τα αποκλίνοντα συμφέροντα που εκπροσωπούσαν μόνο εν μέρει από τις παραδοσιακές ομάδες κρατών (Δυτική βιομηχανικών χωρών, Σοσιαλιστικές Πολιτείες, Ομάδα των 77⁷³), όπως αυτές των παράκτιων κρατών, των θαλάσσιων κρατών, των αρχιπελαγικών κρατών, επεκτείνοντας τη Διάσκεψη μέχρι το 1982, επειδή εμπλεκόταν η συμφιλίωση των συμφερόντων των ομάδων, καθώς και των συγκεκριμένων χωρών κατά τέτοιο τρόπο ώστε κάθε ενδιαφερόμενος μπορούσε να αντιληφθεί ακόμη και σε ειδικές διατάξεις που δεν ήταν σύμφωνες με τις επιθυμίες του, ένα μέρος ενός πακέτου που στο σύνολό του, θα μπορούσε να εξεταστεί για να φέρει περισσότερα πλεονεκτήματα από μειονεκτήματα.

Οι διαδικαστικές διατάξεις που εγκρίθηκαν προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος προς την κατεύθυνση ενός συναινετικού κείμενου ήταν πολυάριθμες. Οι πιο σημαντικές από αυτές ήταν δύο, η πρώτη ήταν η εκτεταμένη χρήση των περιορισμένων διαπραγματευτικών ομάδων για την αντιμετώπιση ειδικών θεμάτων, όπως εκείνες που είχαν δημιουργηθεί από τις τρεις Κύριες Επιτροπές, η δεύτερη ήταν η κατάρτιση ενός κειμένου σχεδίων, το λεγόμενο «διαπραγματευτικό κείμενο» (Informal Single Negotiation Text). Τα κείμενα αυτά περιείχαν σχέδιο των άρθρων της μελλοντικής σύμβασης που διαιρούνταν σε τέσσερα μέρη και αποτέλεσαν ουσιαστικά μετά από περαιτέρω συζητήσεις το τελικό κείμενο της νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας («Το Σχέδιο Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας»).

Οι κύριες δυσκολίες σχετικά με το καθεστώς του Διεθνούς Θαλάσσιου Βυθού ξεπεράστηκαν σε άτυπες διαβουλεύσεις που διεξήχθησαν υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, μεταξύ 1990 και 1994. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, πριν από την έναρξη ισχύος της σύμβασης, την έγκριση από τη Γενική Συνέλευση στις 28 Ιουλίου 1994 της συμφωνίας για την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της, και η οποία περιλαμβάνει τις τροποποιήσεις που είναι αναγκαίες για να γίνει αποδεκτό από την βιομηχανία κρατών. Η Γενική Συνέλευση εξέτασε το θέμα της ημερήσιας διάταξης με τίτλο "Το Δίκαιο της Θάλασσας" το 1993, στις 9 Δεκεμβρίου, και το 1994, στις 27 και 28 Ιουλίου. Με την απόφαση 48/263, της 28ης Ιουλίου 1994⁷⁴, η Γενική Συνέλευση ενέκρινε τη συμφωνία σχετικά με την εφαρμογή του μέρους XI της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας της 10ης Δεκεμβρίου 1982, που αποτελείται από 19 άρθρα και παραρτήματα. Η συμφωνία σχετικά με την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης τέθηκε σε ισχύ στις 28 Ιουλίου 1996 τριάντα ημέρες μετά την κατάθεση του τεσσαρακοστού εγγράφου επικύρωσης.

73 Η Ομάδα 77 είναι η οργανωμένη ομαδοποίηση των αναπτυσσόμενων χωρών του Νότου, πρόκειται για μια πολιτική που αναπτύχθηκε παράλληλα με τις εργασίες της Seabed Committee, μεταξύ του 1971 και του 1973.

74 U.N. Doc. A/RES/48/263 Agreement relating to the implementation of Part XI of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982.

Η Σύμβαση έχει 320 άρθρα, που ορίζονται σε δεκαεπτά τμήματα, καθώς και εννέα παραρτήματα. Τα Μέρη II έως XI αφορούν τις διάφορες θαλάσσιες ζώνες, τα χωρικά ύδατα και την συνορεύουσα ζώνη, τα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας, τα αρχιπελαγικά ύδατα, την αποκλειστική οικονομική ζώνη, την υφαλοκρηπίδα, την ανοικτή θάλασσα, τον Διεθνή Θαλάσσιο Βυθό, καθώς και ειδικές διατάξεις σχετικά με το καθεστώς των νησιών και των κλειστών και ημίκλειστων θαλάσσιων. Τα Μέρη XII έως XIV αφορούν συγκεκριμένες θαλάσσιες δραστηριότητες και ζητήματα σε όλους τους τομείς όπως την προστασία του περιβάλλοντος, την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την ανάπτυξη και μεταφορά θαλάσσιας τεχνολογίας, το Μέρος XV (και τα παραρτήματα 5-8) αφορούν τη διευθέτηση των διαφορών, τέλος στα Μέρη XVI και XVII καθορίζονται οι γενικές και τελικές διατάξεις.

Ορισμένες από τις βασικές διατάξεις της Σύμβασης οι οποίες επέφεραν αλλαγές ή νέες αντιλήψεις στο παραδοσιακό δίκαιο της θάλασσας παρατίθενται παρακάτω:

- i. Το μέγιστο πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται σε 12 ν.μ. και κατα προέκταση η συνορεύουσα ζώνη στα 24 ν.μ.. Η συμφωνία σχετικά με τα 12 ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης ήταν τόσο διαδεδομένη, που ουσιαστικά δεν υπήρχε καμία αναφορά σε διαφορετικό εύρος στις συζητήσεις, παρόλο που υπήρξαν ορισμένες εναλλακτικές που παρουσιάζονταν στα έγγραφα εργασίας. Σημαντικές προϋποθέσεις για την αποδοχή των 12 ν.μ. ως το μέγιστο όριο ήταν συμφωνία για την απρόσκοπτη διέλευση των Στενών και η αποδοχή ενός εύρους 200 ν.μ. για την αποκλειστική οικονομική ζώνη. Μία ποικιλία άρθρων εισήχθησαν και ενσωματώθηκαν στα έγγραφα εργασίας, σχετικά με τις γραμμές βάσεως για τη μέτρηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και το καθεστώς της αβλαβούς διέλευσης, με κάποιες διαφορές, παράλληλα με τις διατάξεις της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και την Συνορεύουσα Ζώνη του 1958⁷⁵. Επίσης μία πολύ ενδιαφέρουσα πτυχή του εγγράφου εργασίας είναι η επεξεργασία της έννοιας της αβλαβούς διέλευσης και οι ρυθμιστικές αρμοδιότητες των παρακτίων κρατών σε σχέση με αυτό, βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στις προτάσεις που παρουσίασαν αρχικά τα νησιά Φίτζι⁷⁶ και το Ηνωμένο Βασίλειο⁷⁷. Το ζήτημα του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης συζητήθηκε στην δεύτερη σύνοδο της Διάσκεψης στο Καράκας το 1974 , εξετάστηκε από την 2^η Επιτροπή, και τα αποτελέσματα που επέφερε η σύνοδος αυτή ουσιαστικά παρέμειναν μέχρι και την ολοκλήρωση της Διάσκεψης το 1982.
- ii. Κράτη που αποτελούνται από αρχιπελάγη, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, μπορούν να θεωρηθούν ως «αρχιπελαγικά κράτη», τα απομακρυσμένα νησιά συνδέονται μεταξύ τους με "αρχιπελαγικές γραμμές βάσεως", έτσι ώστε τα νερά μέσα σε αυτές τις γραμμές να είναι αρχιπελαγικά ύδατα, παρόμοια με τα εσωτερικά ύδατα, αλλά με δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης και του δικαιώματος της αρχιπελαγικής διέλευσης παρόμοιο με τον πλου διέλευσης, από τα στενά, για τρίτες χώρες.

75 Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone 1958, United Nations Treaty Collection, <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20516/v516.pdf>

76 A/CONF.62/C.2/L.19

77 A/CONF.62/C.2/L.3.

- iii. Ένα εύρος 200 ν.μ. αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, συμπεριλαμβανομένου του βυθού και της στήλης του νερού, μπορεί να καθοριστεί από τα παράκτια κράτη στην οποία αυτά τα κράτη να ασκούν κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία σε όλες τις δραστηριότητες που συνδέονται με τους πόρους, συμπεριλαμβανομένων των τεχνητών νήσων και τις εγκαταστάσεις, την θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την προστασία του περιβάλλοντος.
- iv. Άλλα Κράτη απολαμβάνουν στην αποκλειστική οικονομική ζώνη τις ελευθερίες της ναυσιπλοΐας, της ανοικτής θάλασσας, την υπέρπτηση, για τον καθορισμό των καλωδίων και αγωγών και άλλες διεθνείς νόμιμες χρήσεις της θάλασσας που συνδέονται με αυτές τις ελευθερίες.
- v. Ένας κανόνας της αμοιβαιότητας ισχύει και για τη διασφάλιση της συμβατότητας μεταξύ της άσκησης των δικαιωμάτων των παρακτίων κρατών, καθώς και εκείνων των άλλων κρατών στην αποκλειστική οικονομική ζώνη.
- vi. Η έννοια της υφαλοκρηπίδας έχει επιβεβαιωθεί, αν και ορίζεται με νέα εξωτερικά όρια, εν όψει της εφαρμογής της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης στο βυθό της θάλασσας μέχρι 200 μίλια, η υφαλοκρηπίδα, ανεξάρτητα από γεωμορφολογικές εκτιμήσεις επεκτείνεται μέχρι 200 μίλια, δηλαδή το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου ή και πέραν αυτού δηλαδή μέχρι τα 200 ν.μ. εάν το υφαλοπλάισιο ενός παρακτίου κράτους είναι μικρότερο των 200ν.μ.. Αυτό, έχει σημασία για τα κράτη που δεν έχουν καθιερώσει αποκλειστική οικονομική ζώνη και για εκείνους που ισχυρίζονται υφαλοκρηπίδα πέραν των 200 μίλια, ένας ισχυρισμός που μπορεί να είναι επιτυχής εάν πληρούνται ορισμένες γεωμορφολογικές προϋποθέσεις. Αυτό αφορά τα ωκεάνια παράκτια κράτη, εφόσον το υφαλοπλάισιο αυτών επεκτείνεται πέραν των 200 ν.μ. Στην περίπτωση αυτή, μετά από απόφαση της Επιτροπής Εξωτερικών Ορίων της Υφαλοκρηπίδας των Ηνωμένων Εθνών η υφαλοκρηπίδα μπορεί να φθάσει τα 350⁷⁸ ν.μ..
- vii. Λεπτομερείς διατάξεις σχετικά με τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα, με βάση την αρχή της συγκατάθεσης του παράκτιου κράτους, συγκατάθεση, η οποία θα πρέπει να είναι ο κανόνας για την καθαρή έρευνα και διακριτική ευχέρεια των πόρων για την προσανατολισμένη έρευνα.
- viii. Μια σειρά από πολύ λεπτομερή, και μερικές φορές προβλεπτικά άρθρα που ασχολούνται με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος καθορίζοντας τις γενικές αρχές και τους κανόνες σχετικά με την αρμοδιότητα και επιβολή της νομοθεσίας καθώς και τα μέτρα διασφάλισης, καθιστώντας τη Σύμβαση, το πλαίσιο για τις υφιστάμενες και μελλοντικές, καθολικές, περιφερειακές και διμερείς συμφωνίες.

Την Σύμβαση συνοδεύει η Απόφαση (Resolution) I, της Τρίτης Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, σύμφωνα με την οποία ιδρύεται μία Προπαρασκευαστική Επιτροπή για την σύσταση δύο διεθνών θεσμών, τη Διεθνή Αρχή για την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση του βυθού των θαλασσών και ωκεανών και το Διεθνές

78 Βλ. Άρθρο 76 παρ. 5, στο Ασωνίτης Γ. *Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ. 118. (μετάφραση).

Δικαστήριο του Δικαίου της Θάλασσας⁷⁹. Η Απόφαση (Resolution) II που ακολουθεί και συμπληρώνει την Απόφαση I αφορά κυρίως στην προστασία των πρωτοπόρων επενδυτών στην εκμετάλλευση των ωκεάνιων βυθών πέραν των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας.

Η Σύμβαση είχε ουσιαστικό αντίκτυπο στο εθιμικό δίκαιο. Εν όψει του μεγάλου αριθμού των μελών που δεσμεύονται από αυτό, και της επιρροής του στην πράξη, ίσως να μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει ένα τεκμήριο, ότι οι μη-θεσμικές διατάξεις αντιστοιχούν σε εθιμικού δικαίου, εκτός και αν αποδεικνύεται το αντίθετο. Το Διεθνές Δικαστήριο, το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας και τα διαιτητικά δικαστήρια έχουν εφαρμόσει συχνά τη Σύμβαση, και μερικές φορές το έκαναν ως μια αντανάκλαση του εθιμικού δικαίου. Αυτή η σχέση μεταξύ της Σύμβασης και του εθιμικού δικαίου δεν αποκλείει νέους αναδυόμενους συνήθεις κανόνες.

3.2 Η Νέα Σύμβαση

Η Σύμβαση του 1982 των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας είναι η πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια δημιουργίας ενός ενιαίου καθεστώτος για τη διακυβέρνηση των δικαιωμάτων των εθνών σε σχέση με τους ωκεανούς του κόσμου. Η συνθήκη εξετάζει μια σειρά θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων πλοήγησης, τα οικονομικά δικαιώματα, τη ρύπανση των θαλασσών, τη διατήρηση της θαλάσσιας ζωής, την επιστημονική έρευνα, την πειρατεία, και πολλά άλλα. Η συνθήκη αυτή, είναι μια από τις μεγαλύτερες στην ιστορία της, αποτελείται από 320 άρθρα και χωρίζεται σε 17 παραρτήματα, τα οποία αντιπροσωπεύουν την κωδικοποίηση του εθιμικού διεθνούς δικαίου και την προοδευτική ανάπτυξη του.

Ενώ η Σύμβαση υπεγράφη πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 1982, η συμφωνία δεν τέθηκε σε ισχύ μέχρι το Νοέμβριο του 1994, μια περίοδο σχεδόν 12 ετών⁸⁰. Η Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας απαιτούσε 60 υπογραφές για την επικύρωση της και θα τίθετο σε ισχύ ένα έτος μετά που το τελευταίο έθνος είχε επικυρώσει ή προσχωρήσει στη συνθήκη⁸¹. Ο κύριος λόγος που πολλά έθνη καθυστέρησαν να υπογράψουν τη συνθήκη είναι λόγω του άρθρου 309, το οποίο απαγορεύει στα έθνη τη λήψη επιφυλάξεων και εξαιρέσεων σε οποιοδήποτε μέρος μιας συνθήκης, εκτός εκείνων φυσικά που επιτρέπονται ρητώς σε επί μέρους άρθρα. Η «επιφύλαξη» είναι μια δήλωση που γίνεται από ένα έθνος, όταν αποδέχεται μια συνθήκη, σύμφωνα με την οποία αποκλείει ή τροποποιεί τη νομική ισχύ ορισμένων διατάξεων της Συνθήκης, όπως οι όροι αυτοί ισχύουν για το έθνος αποδοχής της Συνθήκης⁸². Η έλλειψη δυνατότητας ενός έθνους να πάρει τις επιφυλάξεις του σε συγκεκριμένους όρους της συνθήκης ευθύνεται για την καθυστέρηση αυτή της υπογραφής της Σύμβασης από πολλά έθνη. Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας αντιπροσώπευε ένα σημαντικό αριθμό από συμβιβασμούς και μερικοί από τους όρους της συμφωνίας δεν αντιπροσώπευαν ακριβώς τα συμφέροντα ορισμένων κρατών. Ωστόσο,

79 Τσάλτας Γ. – Κλάδη – Ευσταθοπούλου, *Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών* «Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση», Τόμος Ι, εκδ. Ι Σιδέρη, Αθήνα 2003, σελ. 161.

80 United Nations Convention on the Law of the Sea, December 10 1982, Volume 1833 United Nations Treaty Series, p.397.

81 United Nations Convention on the Law of the Sea, article 308.

82 Vienna Convention on the Law of Treaties, article 2(1)(d).

προκειμένου να δημιουργηθεί μια ενοποιημένη θεωρία του δικαίου της θάλασσας, η Σύμβαση θα έπρεπε αναγκαστικά να αποτρέψει αυτές τις επιφυλάξεις ή τον κίνδυνο να διατηρηθούν διασπασμένα καθεστώτα.

Ένα από τα πιο ισχυρά χαρακτηριστικά της Νέας Σύμβασης είναι ότι διευθέτησε το ζήτημα της εκτάσεως της εθνικής κυριαρχίας πάνω από τους ωκεανούς και στον θαλάσσιο πυθμένα. Τα Μέρη II, V, VI, και VII καθορίζουν τις διάφορες περιοχές των ωκεανών, ποιός έχει κυριαρχία πάνω στο καθένα, σε ποιό βαθμό, πώς χωρίζονται οι θαλάσσιες περιφέρειες και ποιές είναι οι κυριαρχικές αρμοδιότητες που τα έθνη μπορούν να ασκήσουν πάνω από κάθε περιοχή.

Όσον αφορά στην αιγιαλίτιδα ζώνη, το άρθρο 3 της Σύμβασης δηλώνει ότι ένα κράτος δύναται να υιοθετήσει αιγιαλίτιδα ζώνη που να εκτείνεται έως 12 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης. Εντός των χωρικών υδάτων, ένα κράτος έχει αποκλειστική κυριαρχία επί του νερού, των θαλάσσιων πυθμένων και του εναέριου χώρου⁸³. Η Συνθήκη ορίζει ότι τα πλοία όλων των κρατών έχουν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης από τη χωρική θάλασσα ενός άλλου κράτους και ότι, εκτός από ορισμένες προϋποθέσεις, το κράτος απο του οποίου την αιγιαλίτιδα ζώνη περνούν τα πλοία, δεν μπορεί να παρακωλύει την αβλαβή διέλευση ενός ξένου πλοίου⁸⁴. Η Σύμβαση του 1982 ενέκρινε τις βασικές έννοιες της χωρικής θάλασσας και το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης που είχαν κωδικοποιηθεί στη σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα ζώνη και τη Συνορεύουσα ζώνη, ωστόσο η Νέα Σύμβαση πήγε ένα βήμα πιο πέρα από τον καθορισμό απλά των ορίων των χωρικών υδάτων ενός κράτους.

Μία ακόμη διάταξη που αφορά στην αιγιαλίτιδα ζώνη, και η οποία κατά κάποιον τρόπο απλώς ενισχύθηκε απο την Σύμβαση του 1982, είναι το άρθρο 15 που αφορά στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ κρατών με έναντι κείμενες ή παρακείμενες ακτές. Υποστηρίζεται ότι, ο κανόνας της ίσης απόστασης που εκφράζεται με την μέση γραμμή και την πλάγια γραμμή έχει αποκτήσει εθιμικό χαρακτήρα, λόγω αφενός της κατοχύρωσής του και απο τις προηγούμενες δύο Συνδιασκέψεις και αφετέρου απο την πρακτική των κρατών.

Ενώ σε γενικές γραμμές η Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας χαιρετίστηκε ως ένα μνημειώδες επίτευγμα στην αρένα του διεθνούς δικαίου, έχει λάβει επίσης και ένα μερίδιο κριτικής. Ένα από τα πιο συχνά ζητήματα που υπάρχουν είναι η εξάρτησή της Σύμβασης σχετικά με την εθνική νομοθεσία για την εφαρμογή των διατάξεών της. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι η Σύμβαση πρέπει να βασίζεται σε εθνικούς νομοθέτες για να ρυθμιστούν ορισμένες διατάξεις, όπως για παράδειγμα η ρύπανση, ώστε να τεθεί ως προτεραιότητα για τη νομοθετική ατζέντα, και ενώ το όφελος ενός τέτοιου συστήματος είναι ότι επιτρέπει την εθνική αυτονομία, η αδυναμία είναι, ότι τα κράτη δεν μπορούν να δουν την εν λόγω νομοθεσία ως προτεραιότητα⁸⁵.

Είναι γεγονός ότι ένα απο τα σημαντικότερα επιτεύγματα αυτής της Συνδιάσκεψης, μεταξύ άλλων, ήταν ότι τα κράτη συμφώνησαν σχετικά με πολλά σημαντικά όρια για τις διάφορες θαλάσσιες ζώνες των παρακτίων κρατών, όπως η χωρική θάλασσα, η συνορεύουσα ζώνη, η αποκλειστική οικονομική ζώνη, και η ηπειρωτική

83 United Nations Convention on the Law of the Sea, article 2.

84 United Nations Convention on the Law of the Sea, article 17 and article 24.

85 Bang Ho-Sam, *Port State Jurisdiction and Article 218 of the United Nations Convention on the Law of the Sea*, Vol. 40 J. Mar. L. & Com. 2009, p. 291.

υφαλοκρηπίδα⁸⁶, καθώς επίσης, και τα καθεστώτα της διέλευσης των πλοίων και των αεροσκαφών πάνω από τους κρίσιμους θαλάσσιους διαδρόμους του κόσμου. Επιπλέον, η Σύμβαση καθιέρωσε σαφώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των παρακτίων κρατών, αφενός, και της διεθνούς κοινότητας αφετέρου, με τον τρόπο αυτό συνέβαλε σημαντικά στην προώθηση της ειρήνης, της ασφάλειας, του νόμου και της τάξης στον ωκεανό.

Όπως είναι φυσικό η Σύμβαση δεν έλυσε όλα τα προβλήματα που απορρέουν από την ρύθμιση όλων αυτών των κανόνων ανάμεσα στα κράτη, ωστόσο κατάφερε να προάγει την συνεργασία μεταξύ τους και να επιτύχει ένα μεγάλο μέρος των στόχων της. Σήμερα την εν λόγω Σύμβαση έχει κυρώσει η πλειονότητα της διεθνούς κοινότητας συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, ενώ ελάχιστα είναι εκείνα που δεν συμμετέχουν, συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας, στο επίτευγμα αυτό.

86 Βλ. Convention on the Law of the Sea, opened for signature Dec. 10, 1982, U.N. Doc. A/CONF.62/122 (1982).

Κεφάλαιο 4^ο: Οι θέσεις Ελλάδας – Τουρκίας

4.1. Οι Θέσεις της Ελλάδας όσον αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια των Διεθνών Διασκέψεων

Απο το 1930 η Ελλάδα εμφανίζεται στο διεθνές προσκήνιο με την συμμετοχή της στην Συνδιάσκεψη της Χάγης υπό την αιγίδα της Κοινωνίας των Εθνών το 1930, ενώ σταθμό στις εσωτερικές νομοθετικές ρυθμίσεις της σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, αποτελεί η δεκαετία του '30 όπως θα δούμε και αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια. Απο το 1930 μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '60 οι ελληνικές θέσεις όσον αφορά το ζήτημα της αιγιαλίτιδας ζώνης παρουσιάζουν μία ρευστότητα η οποία δεν περνά απαρατήρητη και δημιουργεί επιπλέον ταυτόχρονες ανακολουθίες⁸⁷.

Στη Συνδιάσκεψη της Χάγης η Ελλάδα υποστήριξε το εύρος των 3 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη, το οποίο και κάλυψε κατά κάποιον τρόπο με εσωτερικό νόμο το 1934⁸⁸ ενώ ήδη απο το 1931 είχε υιοθετήσει αιγιαλίτιδα ζώνη εύρους 10 ν.μ. για θέματα αεροπορίας και αστυνομεύσεως αυτής. Το 1936 ωστόσο, υιοθέτησε με εσωτερική νομοθεσία το εύρος 6 ν.μ. για την χωρική θάλασσα και διατήρησε τα 10 ν.μ. για την αεροπορία.

Μερικά χρόνια αργότερα, το 1958 στην Πρώτη Συνδιάσκεψη της Γενεύης η Ελλάδα υποστήριξε το εύρος των 3ν.μ. παρά το γεγονός ότι η εσωτερική νομοθεσία του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης της το 1936 για τα 6ν.μ. και τα 10 ν.μ. διατηρήθηκε σε ισχύ, ενώ στην περίπτωση που επρόκειτο να επιτευχθεί μια γενική συμφωνία σχετικά με το ζήτημα του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 3 ν.μ. η Ελλάδα προτίθετο να τροποποιήσει την εσωτερική νομοθεσία της και να επαναφέρει το όριο των 3 ν.μ.. Έτσι η δήλωση της Ελλάδας έχει ως εξής: “..It stood firmly for the three-mile limit of the territorial sea, although according to its own municipal law the breadth of Greek territorial waters was, in principle, six miles. Nevertheless, though a poor country greatly dependent on the sea for food supplies, Greece was ready to amend that law and revert to the three-mile limit if general agreement were reached upon that breadth...”⁸⁹, ενώ η πρότασή της που αφορούσε τα 3ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης διατυπώνεται ακολούθως: “The territorial sea extends to three nautical miles from the baseline drawn in accordance with articles 4 and 5⁹⁰”.

Είναι γεγονός ότι την περίοδο εκείνη η Ελλάδα αποτελούσε μία απο τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές δυνάμεις με εμπορικό στόλο ενώ παράλληλα είχε ανεπτυγμένη δραστηριότητα στην αλιεία και μακριά απο τις ελληνικές ακτές. Απο την μία πλευρά το οικονομικό όφελος που απέφεραν οι ναυτιλιακές της

87 Γεωργακόπουλος, Γ., *Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ελλάδας, Νομικό καθεστώς, εξέλιξη και προοπτικές με το νέο δίκαιο της θάλασσας*, Εγκυκλιωμένη Διδακτορική Διατριβή Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1988, σελ. 40.

88 Στα πλαίσια του Νόμου 6114 της 24/30 Απριλίου 1934 «περί της εκ των ναυτικών σώστρων συνεισφοράς υπέρ του Ν.Α. Ταμείου» καθορίζεται ότι «κατά την έννοια του παρόντος Νόμου θεωρείται ως: αιγιαλίτιδα ζώνη τα χωρικά ύδατα του Κράτους με έκταση 3 ν.μ. απο τις ακτές εκτός εφόσον αυτή σε ειδικές περιπτώσεις με ειδικούς νόμους συνθήκες ή συμβάσεις, είτε κτα τις κρατούσες αρχές του Διεθνούς Δικαίου ορίζεται μεγαλύτερη ή μικρότερη των 3 ν.μ., Βλ. Ibid., σελ. 35.

89 A/CONF.13/39, *United Nations Conference on the Law of the Sea*, Official Records, Volume III: First Committee, Geneva 24/2 – 27/4 1958, p. 21.

90 A/CONF. 13/C. 1/L. 136, *United Nations Conference on the law of the Sea*, Summary Records of the 51st to 55th Meetings of the First Committee, 1958, p. 173-174.

δραστηριότητες και απο την άλλη πλευρά ο φόβος ότι η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης πέραν των 3 ν.μ. θα είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της ελευθερίας της ναυσιπορίας, επομένως και δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις, είναι ο λόγος που η Ελλάδα αμφιταλαντεύτηκε μεταξύ των 3 ν.μ. και των 6 ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης, υποστηρίζοντας στις διεθνείς διασκέψεις 3ν.μ. και θεσπίζοντας στην εσωτερική νομοθεσία της 6 ν.μ.

Ωστόσο στην Σύμβαση για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και την Συνορεύουσα Ζώνη που υιοθετήθηκε απο την Συνδιάσκεψη το 1958, την οποία η Ελλάδα δεν έχει κυρώσει, δεν υπάρχουν άρθρα σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης αφού καμία απο τις προτάσεις που υποβλήθηκαν, συμπεριλαμβανομένης και της πρότασης των Ηνωμένων Πολιτειών, δηλαδή τα 6ν.μ. αιγιαλίτιδα ζώνη και 6 ν.μ. επιπλέον ζώνη αλιείας, που προσεφέρθη ως συμβιβαστική πρόταση, δεν κατάφερε να συγκεντρώσει τα 2/3 της πλειοψηφίας που απαιτούνταν⁹¹. Έτσι στη 1^η Συνδιάσκεψη της Γενεύης δεν επετεύχθη καμία συμφωνία σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Στη Δεύτερη Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1960 η Ελλάδα δεν προέβη σε καμία συγκεκριμένη πρόταση σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης παρά μόνο στις γενικές δηλώσεις που κατέθεσε, γνωστοποίησε αρχικά τη θέση της σχετικά με το εν λόγω ζήτημα όπου ήταν είναι ίδια με εκείνη που είχε στην 1^η Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958 δηλαδή το εύρος των 3ν.μ., έτσι ο εκπρόσωπος της Ελλάδας δήλωσε ότι: “...said that his country’s position was the same as it had been at the time of the first Conference”⁹². Ωστόσο, αργότερα φαίνεται ότι τάχθηκε υπέρ των 6 ν.μ. και δήλωσε ότι σύμφωνα με τις γενικές εκτιμήσεις είχε ενισχυθεί η πεποίθηση ότι το όριο των 6 ν.μ. αποτελούσε χρυσό κανόνα που έπρεπε να ισχύει τόσο για τα χωρικά ύδατα όσο και για την αλιευτική ζώνη. Τόνισε ότι οι περισσότερες χώρες διατηρούσαν αιγιαλίτιδα ζώνη 3 ν.μ., και έτσι, το βέλτιστο στη συνέχεια, ήταν να οριστεί ένα εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ των δύο αυτών ορίων, επιπλέον, το όριο των 6 ν.μ. ήταν καλύτερα προσαρμοσμένο στις γεωγραφικές πραγματικότητες. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες των κρατών να καταλήξουν σε μία ομόφωνη πρόταση σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, και μετά την κοινή πρόταση των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά για τα 6ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης και τα επιπλέον 6 ν.μ. αλιευτικής ζώνης που υπερψηφίστηκε απο τα περισσότερα κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδος, δεν κατάφερε να συγκεντρώσει τις απαραίτητες ψήφους που απαιτούνταν, και για ακόμη μία φορά δεν επετεύχθη καμία συμφωνία στην Γενεύη.

Έτσι, μετά την Σύμβαση της Γενεύης το 1958, η Ελλάδα φαίνεται να σταθεροποιεί την θέση της σχετικά με το ζήτημα της αιγιαλίτιδας ζώνης και θεωρεί τα 6 ν.μ. ως τον χρυσό κανόνα αφού ικανοποιεί τις τρέχουσες απαιτήσεις της τόσο στο εσωτερικό της όσο και στον εξωτερικό τομέα με αρκετά απο τα γειτονικά της κράτη να έχουν υιοθετήσει αιγιαλίτιδα ζώνη 6 ν.μ. μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του ’70, δημιουργώντας έτσι μια ισορροπία στην περιοχή.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις ωστόσο, η παρουσία νέων κρατών στην διεθνή σκηνή καθώς και η συνεχής αύξηση των ανθρωπίνων αναγκών ανέτρεψαν για ακόμη μία φορά τα δεδομένα και επέβαλλαν την αναθεώρηση των μέχρι τότε ρυθμίσεων που είχαν επιτευχθεί στην Γενεύη και έγινε επιτακτική η ανάγκη της αναθεώρησης του διεθνούς δικαίου της θαλάσσης, με τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής να αναθεωρούν

91 United Nations Conferences on the Law of the Sea, Chapter 2, http://www.nauticalcharts.noaa.gov/hds/docs/CSE_library_shalowitz_v1p3ch1.pdf p. 242

92 A/CONF.19/8, *United Nations Conference on the Law of the Sea*, Official Records, Summary Records of Plenary Meetings and Meetings of the Committee of the Whole, Geneva 17/3 – 16/4 1960, p. 60.

τις θέσεις τους και τα μικρότερα κράτη, που αυξάνονταν σε αριθμό, να επιβάλλουν τις απόψεις τους.

Στον Ελλαδικό χώρο οι εξελίξεις ήταν ραγδαίες, αφενός η έννοια της αβλαβούς διέλευσης είχε γίνει πια συνειδητή και ο ελληνικός εμπορικός στόλος ταξίδευε έχοντας ελευθερία κινήσεων, χωρίς αυτό να συνδιάζεται με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, και αποδεσμεύτηκε από τους περιορισμούς που είχαν υποβληθεί στο κράτος σχετικά με το ζήτημα της χωρικής θάλασσας λόγω της εμπορικής ναυτιλίας, και αφετέρου η αύξηση του τουρισμού και κατά προέκταση η αύξηση των οικονομικών πόρων όσων καταπιάνονταν με αυτό, συνέβαλε στην μείωση των αλιευτικών δραστηριοτήτων της, έτσι ο παράγοντας της αλιείας που αποτελούσε τροχοπέδι στην επέκταση του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης βαθμιαία εξέπνευσε.

Η δεκαετία του '70 επιφύλασσε για την Ελλάδα εντάσεις με την γείτονα χώρα Τουρκία, η εμφάνιση στο προσκήνιο της υποψίας υπάρξεως υδρογονανθράκων διατάραξε τις σχέσεις των δύο κρατών. Η Τουρκία διεκδικεί το μισό Αιγαίο Πέλαγος και προχώρησε σε έρευνες υδρογονανθράκων στον ευρύτερο χώρο του Αιγαίου ενώ παράλληλα αμφισβήτησε τα όρια του FIR Αθηνών⁹³ καθώς και τα 10 ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας για την αεροπορία και την αστυνομία της που είχαν ήδη καθιερωθεί από το 1931, επιδιώκοντας την επέκταση του FIR Κωνσταντινουπόλεως. Οι παραβιάσεις της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας από την Τουρκία ήταν συνεχόμενες και στη παρουσία της στον διεθνή χώρο προέβαλλε τις επεκτατικές τάσεις της στο Αιγαίο αμφισβητώντας τον ελληνικό χώρο.

Επομένως, οι εντάσεις που υπήρχαν στο Αιγαίο με τον Τουρκικό επεκτατισμό, η αποδυσμενση της Ελλάδας από τους περιορισμούς όσον αφορά την εμπορική ναυτιλία και την αλιεία καθώς και η ιδέα της εκμεταλλεύσεως του θαλάσσιου πλούτου (των υδρογονανθράκων) που βρίσκονται στην υφαλοκρηπίδα η οποία έχει άμεση σχέση με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την αναθεώρηση των μέχρι τότε απόψεων της Ελλάδας σχετικά με το εύρος των χωρικών υδάτων και συνεκτιμώντας τις καινούργιες παραμέτρους αντιλήφθηκε το συμφέρον της για ένα μεγαλύτερο πλάτος αιγιαλίτιδας ζώνης και εντάχθηκε στην ομάδα εκείνη των κρατών που υποστήριζαν εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης 12 ν.μ.⁹⁴ Την θέση της αυτή η Ελλάδα την εξέφρασε στην Τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (1973-1982) και έκτοτε παρέμεινε αμετάβλητη.

Κατά την 3^η Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας που ξεκίνησε στο Καράκας το 1974 η Ελλάδα δεν επανέλαβε τα λάθη που είχε κάνει κατά την 2^η Διάσκεψη στην Γενεύη το 1958. Από την έναρξη της τάχθηκε υπέρ του ορισμού ορίου των 12 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη των ηπειρωτικών και νησιωτικών ακτών του κράτους και παρέμεινε σταθερή επαναλαμβάνοντας τη θέση της, ενώ δήλωσε ότι η Διάσκεψη φαινόταν να έχει φτάσει κοντά σε ομοφωνία σχετικά με το ανώτατο όριο των 12 ν.μ. για τα χωρικά ύδατα και σχετικά με τη γενική και ομοιόμορφη εφαρμογή του κανόνα αυτού. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι όταν άρχισε η 3^η Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS III) η Ελλάδα επικεντρώθηκε κυρίως στους κανόνες που αφορούσαν την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, καθώς και το καθεστώς των νησιών.

93 FIR: Flight Information Region: Περιοχή Πληροφοριών Πτήσεων

94 Τη θέση αυτή της Ελλάδας για την υποστήριξη των 12 ν.μ. δήλωσε με επιστολή ο Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΗΕ προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, στις 12 Μαρτίου του 1973.

Επιπλέον το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν δημιούργησε κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα για την Ελλάδα εν όψει του κανόνα που είχε ήδη προκύψει⁹⁵.

Βασική θέση της Ελλάδας, μεταξύ άλλων, ήταν ότι τα νησιά δεν αποτελούν «ειδική περίπτωση», κάθε άλλο, αποτελούν αδιαίρετο και ενιαίο εδαφικό σύνολο με τον ηπειρωτικό κορμό, επομένως απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα τόσο μεταξύ τους όσο και με τις ηπειρωτικές ακτές ως προς τις ζώνες κυριαρχίας και δικαιοδοσίας, είτε θαλάσσιες, υποθαλάσσιες ή εναέριες, οι οποίες εκτείνονται πέραν των ακτών του Κράτους. Λόγω της ιδιομορφίας τους, τα νησιά έχουν διαφορετικές ανάγκες αμυντικής θωράκισής τους, οικονομικής προστασίας, περιβαλλοντικής προστασίας έναντι των ηπειρωτικών ακτών, επομένως αφού δεν υπήρχε η ανάγκη θέσπισης ειδικών κανόνων για ακόμη καλύτερη διασφάλιση του καθεστώτος των νησιών τότε θα πρέπει τουλάχιστον να είναι ίδιο με το καθεστώς των ηπειρωτικών ακτών. Η Ελλάδα ήταν αντίθετη και απέρριπτε οποιαδήποτε πρόταση αφορούσε την θέσπιση κριτηρίων ως προς το καθεστώς των νησιών αλλά και ως προς την καθιέρωση των θαλασσίων ζωνών τους.

Η θέσπιση ειδικών κανόνων κυριαρχίας στις ημίκλειστες θάλασσες καθώς και στους βυθούς τους ήταν ζήτημα μη διαπραγματεύσιμο για την Ελλάδα και απέρριπτε κάθε πρόταση σχετική με αυτό. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο συνέβαινε θα υπήρχαν πολυάριθμες εξαιρέσεις του Δικαίου της Θαλάσσης κατά την εφαρμογή του από τα παράκτια κράτη και επομένως θα οδηγούσε σε διεθνείς διενέξεις.

Όσον αφορά το ζήτημα της οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης η Ελλάδα επιχείρησε αφενός να διαγράψει την εξαίρεση των *“ιστορικών δικαιωμάτων ή άλλων ειδικών περιστάσεων”* από το κείμενο του προσχεδίου του άρθρου που υπέβαλλε, ενώ από την άλλη προσπάθησε να προβλέπεται ρητά η ίση μεταχείριση των νησιών και των ακτών της ηπειρωτικής χώρας για τον καθορισμό της μέσης γραμμής. Η εφαρμογή της αρχής της μέσης γραμμής ή της ίσης απόστασης για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών με έναντι κείμενες ή παρακείμενες ακτές εξάλλου ήταν σύμφωνη και με τις αρχές του Δικαίου Θαλάσσης όπως είχαν διαμορφωθεί μέχρι τότε από τις Συμβάσεις της Γενεύης του 1958. Μολονότι για τα ιστορικά δικαιώματα δεν υπήρξε επιτυχία, η ένταξη των νησιών για τον υπολογισμό της μέσης γραμμής στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, δεν αμφισβητήθηκε.

Κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης η ελληνική αντιπροσωπεία κλήθηκε να αντιμετωπίσει τις διάφορες ενστάσεις της Τουρκίας σχετικά με το καθεστώς στο Αιγαίο προκειμένου να εξασφαλίσει τα συμφέροντά της σε αυτό. Οι ενστάσεις αυτές θα περιγραφούν στο επόμενο υποκεφάλαιο.

4.2. Οι θέσεις της Τουρκίας όσον αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη κατά τη διάρκεια των Διεθνών Διασκέψεων

Στη Συνδιάσκεψη Κωδικοποίησης της Χάγης το 1930, η οποία όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω δεν κατάφερε να συμφωνήσει σε ένα κοινά αποδεκτό όριο για το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης λόγω των διαφορετικών απόψεων των μερών, μεταξύ των 42

⁹⁵ Αναφέρεται στον εθνικό χαρακτήρα του κανόνα των 12 ν.μ., λόγω της πρακτικής των κρατών και της καθολικής αποδοχής του από την διεθνή κοινότητα.

κρατών που συμμετείχαν ήταν και η Τουρκία, η οποία μαζί με 12 ακόμη χώρες υποστήριζε τα 6 ν.μ. σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Λίγα χρόνια αργότερα το 1945, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών συνέστησε την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου στην οποία ανατέθηκε το έργο της προοδευτικής ανάπτυξης και κωδικοποίησης του διεθνούς δικαίου. Το πρώτο ζήτημα που επιλέχθηκε από την Επιτροπή προκειμένου να κωδικοποιηθεί ήταν το “καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης”. Στις 2 Μαρτίου του 1956 η Τουρκία υπέβαλλε τις παρατηρήσεις της μέσω μιας Ρηματική Διακοίνωση με την οποία προσέφερε ορισμένες προτάσεις για το σχέδιο άρθρων που είχε προετοιμάσει η Επιτροπή.

Στην Ρηματική Διακοίνωσή της η Τουρκία, σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, ζήτησε την διαγραφή της παραγράφου 3, του Άρθρου 3 της Επιτροπής⁹⁶ και υποστήριξε ότι οι παράγραφοι 2 και 3 του κειμένου του άρθρου 3, που συνοψίζει τις απόψεις της Επιτροπής σχετικά με το εύρος της χωρικής θάλασσας, ήταν αντιφατικές, διότι σύμφωνα με την παράγραφο 2, το διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει την επέκταση των χωρικών υδάτων έως δώδεκα ναυτικά μίλια. ένας ισχυρισμός ο οποίος ήταν σωστός καθώς πολλά κράτη μέλη είχαν ήδη αποδεχθεί το όριο των δώδεκα μιλίων για τα χωρικά τους ύδατα. Στη παράγραφο 3, ωστόσο, φαίνεται ότι το διεθνές δίκαιο δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν ένα εύρος πέραν των τριών ναυτικών μιλίων και, ως εκ τούτου, όχι μόνο αντιβαίνει την παράγραφο 2, αλλά αποτελεί επίσης μια μελλοντική πηγή συγκρούσεων, όπως η Επιτροπή υποδεικνύει την αποδοχή, καθώς και την άρνηση της ίδιας αρχής⁹⁷. Στο σημείο αυτό, η Τουρκία, επίσης, δήλωσε ότι το όριο των δώδεκα μιλίων έχει ήδη λάβει την γενική πρακτική που είναι αναγκαία, για την αποδοχή του ως κανόνα του διεθνούς δικαίου⁹⁸.

Μετά τη αποτυχία της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου να προσδιορίσει ένα κοινό αποδεκτό εύρος για την αιγιαλίτιδα ζώνη, ξεκίνησαν οι προετοιμασίες για την 1^η Διάσκεψη στην Γενεύη που πραγματοποιήθηκε από τις 24 Φεβρουαρίου έως τις 24 Απριλίου του 1958 και η 1^η Επιτροπή ήταν αυτή που ανέλαβε να ασχοληθεί με το ζήτημα του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης. Στην Συνδιάσκεψη αυτή η Τουρκία υποστήριξε 3 ν.μ. αιγιαλίτιδα ζώνη και *υπογράμμισε το δικαίωμα της να επικαλεστεί την αρχή της αμοιβαιότητας* σε σχέση με τις γειτονικές της χώρες που έχουν όριο χωρικών υδάτων μεγαλύτερο των 3 ν.μ.

Στην 14^η Σύνοδο της 1^{ης} Επιτροπής η Τουρκία δήλωσε ότι όσον αφορά το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, το κείμενο του άρθρου 3, όπως εγκρίθηκε από την Επιτροπή υπολογίζεται να δημιουργήσει σύγχυση, για διάφορους λόγους και η οριοθέτηση των χωρικών υδάτων δεν μπορεί να επιτευχθεί εύκολα με γενική συμφωνία. Οι οικονομικοί παράγοντες έχουν ιδιαίτερη σημασία στο ζήτημα αυτό ενώ οι χώρες που είχαν ανεπαρκείς πόρους γης στράφηκαν στους βιολογικούς πόρους της θάλασσας για

96 Το άρθρο 3 της Επιτροπής έχει ως εξής: 1. The Commission recognizes that international practice is not uniform as regards the delimitation of the territorial sea.

2. The Commission considers that international law does not permit an extension of the territorial sea beyond twelve miles.

3. The Commission, without taking any decision as to the breadth of the territorial sea up to that limit, notes, on the one hand, that many States have fixed a breadth greater than three miles and, on the other hand, that many States do not recognize such a breadth when that of their own territorial sea is less.

4. The Commission considers that the breadth of the territorial sea should be fixed by an international conference. International Law Commission, Articles concerning the Law of the Sea with commentaries, United Nations, 2005, p. 265.

97 Yearbook of the International Law Commission, Volume II, Documents of the 8th Session, 1956, p. 73-76.

98 Yearbook of the International Law Commission, Volume II, Documents of the 8th Session, 1956, p. 73-76.

αποζημίωση. Από την άλλη πλευρά, υπήρχαν περιπτώσεις όπου οι οικονομικές ανάγκες δεν ήταν ο βασικός λόγος για την επέκταση του εύρους της χωρικής θάλασσας, επομένως, ήταν αναγκαίο, ως πρώτο βήμα, να εξεταστούν προσεκτικά οι οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν σε όλες τις ακτές του κόσμου, προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπήρχαν οικονομικές ανάγκες που να δικαιολογούν την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Η Τουρκία ήταν έτοιμη να αποδεχθεί ένα εύρος 3 ν.μ., εάν αυτό γινόταν γενικά αποδεκτό, ενώ η Σοβιετική Ένωση, η Βουλγαρία και η Ρουμανία υποστήριζαν εύρος χωρικών υδάτων 12 ν.μ. και η Ελλάδα και η Συρία 6 ν.μ. Σε περίπτωση αποτυχίας έγκρισης ενός γενικού κανόνα, η Τουρκία δήλωσε ότι θα έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί την αρχή της αμοιβαιότητας, όπως είχε το δικαίωμα να κάνει σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, και ότι οι κανόνες σχετικά με την οριοθέτηση των χωρικών υδάτων των δύο γειτονικών χωρών δεν μπορούν να εφαρμοστούν εάν οι δύο ενδιαφερόμενες χώρες υποστηρίζαν διαφορετικό εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης⁹⁹.

Η δεκαετία του '60 αποτελεί σταθμό για το εσωτερικό νομοθετικό σύστημα της Τουρκίας, το 1964¹⁰⁰ θεσπίζει νόμο με τον οποίο καθιερώνει το εύρος των 6 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη της στο Αιγαίο το οποίο ισχύει μέχρι και σήμερα. Στις αρχές όμως της δεκαετίας, το 1960 γίνεται και η διεξαγωγή της 2^{ης} Διάσκεψης στη Γενεύη με σκοπό για ακόμη μια φορά την συνεργασία των κρατών για επίλυση του ζητήματος της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Στην Διάσκεψη αυτή οι προτάσεις που κατέθηκαν σχετικά με το εύρος της χωρικής θάλασσας ήταν ποικίλες, πιο επικρατούσα πρόταση ήταν αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά που όπως και στην 1^η Διάσκεψη πρότειναν 6 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη και 6 ν.μ. επιπλέον για την υιοθέτηση αλιευτικής ζώνης. Η Τουρκία επανέλαβε τη θέση που είχε υποστηρίξει στη Διάσκεψη του 1958 υπέρ της αποδοχής ενός ορίου των 3 ν.μ. για τα χωρικά ύδατα με την προϋπόθεση ότι αυτό το όριο θα έχει καθολική υποστήριξη. Η τουρκική αντιπροσωπεία, την ίδια στιγμή, εξέφρασε το ενδιαφέρον της για την υιοθέτηση αλιευτικής ζώνης που συνορεύει με τα 3 ν.μ. χωρικών υδάτων των παράκτιων κρατών μέχρι και τα 12 ν.μ. Κατά συνέπεια, η Τουρκία υποστήριξε την κοινή πρόταση του Καναδά και των Ηνωμένων Πολιτειών αναγνωρίζοντας το εύρος των 6 ν.μ. για τα χωρικά ύδατα και ένα επιπλέον εύρος 6 ν.μ. ζώνη αλιείας παρέχοντας έτσι χρήσιμη βάση για περαιτέρω συζήτηση. Η πρόταση αυτή υπερψηφίστηκε από 43 κράτη, καταψηφίστηκε από 33 ενώ σημειώθηκαν και 12 αποχές. Παρ'όλα αυτά δεν κατάφερε να συγκεντρώσει τα απαιτούμενα 2/3 της πλειοψηφίας προκειμένου να υιοθετηθεί.

Στην δεκαετία του '70 η Τουρκία αλλάζει γραμμή πλεύσης και αναπτύσσει μία επεκτατική πολιτική που επηρεάζει άμεσα την Ελλάδα, η ένταση που δημιουργείται μεταξύ των δύο χωρών μεταφέρεται και στις Συνόδους που πραγματοποιούνται για την 3^η Διάσκεψη του Δικαίου Θαλάσσης η οποία εβρίσκετο πρό των πυλών.

Κατά τη διάρκεια της 3^{ης} Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS III), που ξεκίνησε το 1973 και ολοκληρώθηκε το 1982, οι προσπάθειες της Τουρκίας για την επίτευξη ευνοϊκών αποτελεσμάτων για τα ιδιαίτερα συμφέροντα της στο Αιγαίο

99 United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume III, First Committee, 14th Session, Geneva, 1958, p.41.

100 Law No 476/15/5/1964, International Boundary Study, Series A, LIMITS IN THE SEA, No.32, Strait Baselines: Turkey, 1971, p. 2.

επικεντρώθηκαν κυρίως στην εξαίρεση της απλής εφαρμογής του κανόνα των 12 ν.μ. για το Αιγαίο, στην ακύρωση της αρχής της μέσης γραμμής στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και την εισαγωγή ειδικών κανόνων που αφορούσαν τις ημίκλειστες θάλασσες.

Όσον αφορά το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης κατά την τέταρτη συνεδρίαση της Διάσκεψης το 1976, η Τουρκία πρότεινε την προσθήκη στο προσχέδιο του άρθρου 2 του Ενιαίου Κειμένου Διαπραγμάτευσης μια διάταξη που ορίζει ότι το δικαίωμα ενός κράτους να υιοθετήσει αιγιαλίτιδα ζώνη πρέπει να ασκείται χωρίς την επιφύλαξη των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των γειτονικών παράκτιων κρατών, η διάταξη αυτή έχει διατυπωθεί ως εξής:

“Κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το εύρος των χωρικών του υδάτων έως ένα όριο που δεν υπερβαίνει. . . ναυτικών μιλίων, το οποίο μετράται από τις γραμμές βάσης που χαράσσονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας σύμβασης. Το δικαίωμα αυτό ασκείται χωρίς την επιφύλαξη των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των γειτονικών παράκτιων κρατών”¹⁰¹.

Η πρόταση αυτή δεν έγινε δεκτή από τη Συνδιάσκεψη, και κατά την διάρκεια της έβδομης συνεδρίασης το 1978, η Τουρκία, προσπάθησε να ενσωματώσει ξανά την πρόταση αυτή στο σχετικό προσχέδιο του άρθρου. Ωστόσο, για ακόμη μια φορά η πρόταση της Τουρκίας απερρίθφη¹⁰². Σε γενικές γραμμές η Τουρκία δεν προέβαλε ιδιαίτερες αντιρρήσεις για το συγκεκριμένο εύρος των 12 ν.μ., προσπάθησε όμως, ανεπιτυχώς, να εισάγει έναν τύπο γενικού περιορισμού, ο οποίος θα εξυπηρετούσε τους σκοπούς της σχετικά με το καθεστώς που επικρατούσε στο Αιγαίο.

Σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, η Τουρκική αντιπροσωπεία κατέθεσε ένα έγγραφο το οποίο αντανακλά την τουρκική θέση, και εξακολουθεί να υποστηρίζεται από την Τουρκική Κυβέρνηση. Στο περιεχόμενο αυτού του εγγράφου σύμφωνα με την Τουρκία, το άρθρο για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα πρέπει να διαβαστεί ως ακολούθως:

- i. *«Where the coasts of two or more States are adjacent or opposite to each other, the delimitation of the respective maritime boundaries should be determined by agreement among them, in accordance with equitable principles, taking into account all relevant circumstances.*
- ii. *In the course of the negotiations which will be held with a view to arriving at an agreement, the States, shall take into account, inter alia, special circumstances such as the general configuration of the respective coasts, the existence of islands or islets of another state and the physical and geological structure of the marine area involved, including the seabed and subsoil thereof.*
- iii. *The States shall make use of the methods envisage in Article 33 of the United Nations Charter or other peaceful means and methods open to*

101 Document A/CONF.62/C.2/L.90, United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume V, Second Committee, New York, 1976, p. 202.

102, Edited by Kariotis T. C., *Greece and the Law of the Sea*, Aegean Institute of the Law of the Sea and Maritime Law 1997, p. 125.

them, in order to resolve differences which may arise in the course of negotiations.

- iv. *In the absence of special circumstances due regard should be given to the principles of median line or equidistance in delimitation of respective boundaries¹⁰³."*

Στο παραπάνω κείμενο η Τουρκία καθιστά σαφές ότι η ενδεχόμενη συμφωνία οριοθέτησης μεταξύ κρατών με έναντι κείμενες ή παρακείμενες ακτές θα πρέπει να βασίζεται σε «δίκαιες αρχές», στην υποχρεωτική εξέταση των *“όλων των σχετικών περιστάσεων”*, που είναι, μια έννοια ευρύτερη από την έννοια των *“ειδικών περιστάσεων”*, τον περιορισμό των ειδικών συνθηκών στο ίδιο το κείμενο, με σκοπό να συμπεριλάβει τη διαμόρφωση του υπεδάφους ως στοιχείο ειδικών περιστάσεων, και την υποβάθμιση της αρχής της μέσης γραμμής ή της ίσης απόστασης στην χαμηλότερη δυνατή σειρά από τα στοιχεία που εξετάζονται σε μια διαδικασία οριοθέτησης. Ωστόσο, οι προσπάθειες της Τουρκίας να μειώσει τη σημασία της μέσης γραμμής τελικά απέτυχαν¹⁰⁴.

Το Άρθρο 15 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας ορίζει ότι η θεμελιώδης αρχή της οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ κρατών με έναντι κείμενες ή παρακείμενες ακτές είναι αυτή της μέσης γραμμής. Στο κείμενο βέβαια, υπάρχει και το στοιχείο των *“ειδικών περιστάσεων”*, το οποίο βρίσκεται επίσης στο άρθρο 12 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη¹⁰⁵, καθώς επίσης και το στοιχείο των ιστορικών τίτλων. Ωστόσο, οι ειδικές περιστάσεις δείχνουν απλώς τη δυνατότητα απόκλισης από την αυστηρή εφαρμογή της μέσης γραμμής σε εξαιρετικές περιπτώσεις.

Σχετικά με το ζήτημα της εξαίρεσης του Αιγαίου από τον κανόνα των 12 ν.μ., αξίζει να αναφερθεί η δήλωση του Τούρκου εκπροσώπου κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης που αντανάκλα την προσπάθεια αυτή:

"There were....regions where several States bordered a narrow sea and where a very delicate balance has been established in regard to the territorial sea on the basis of the old norms. That could be seen from the example of the actual six-mile territorial waters of Turkey and Greece in the Aegean Sea... The extension of the territorial sea by one of the coastal States in such a sea was liable to upset the existing balance and harm the legitimate interests of other States, interests which were not limited to navigation alone¹⁰⁶."

103 Edited by Kariotis T. C. , *Greece and the Law of the Sea*, Aegean Institute of the Law of the Sea and Maritime Law, 1997, p. 125-126.

104 Ibid., p. 125-126.

105 Το άρθρο 12 της Σύμβασης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και την Συνορεύουσα Ζώνη έχει ως εξής: Article 12: 1.Where the coasts of two States are opposite or adjacent to each other, neither of the two States is entitled, failing agreement between them to the contrary, to extend its territorial sea beyond the median line every point of which is equidistant from the nearest points on the baselines from which the breadth of the territorial seas of each of the two States is measured. The provisions of this paragraph shall not apply, however, where it is necessary by reason of historic title or other special circumstances to delimit the territorial seas of the two States in a way which is at variance with this provision.

2.The line of delimitation between the territorial seas of two States lying opposite to each other or adjacent to each other shall be marked on large-scale charts officially recognized by the coastal States., http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_territorial_sea.pdf, United Nations, Convention on the Territorial Sea and Contiguous Zone, 2005, p. 4-5.

106 United Nations, National legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and the Contiguous Zone, 1995, p. 142.

Κατά τη διάρκεια της 3^{ης} Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας η Τουρκία προσπάθησε, επιπλέον, να εισάγει ένα ειδικό καθεστώς για τις «κλειστές» και «ημίκλειστες» θάλασσες. Υποστήριξε ότι μια ημίκλειστη θάλασσα, όπως το Αιγαίο, μπορεί να υπόκειται σε ειδικές γεωγραφικές συνθήκες, οι οποίες την απαλλάσσουν από ορισμένους γενικούς κανόνες, όπως ο κανόνας των 12 ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης. Η πρόταση που υπέβαλε η Τουρκική αντιπροσωπεία το 1974, διαβάζεται ως ακολούθως:

"Οι γενικοί κανόνες που ορίζονται στα κεφάλαια.....που αφορούν τα χωρικά ύδατα και την οικονομική ζώνη της παρούσας σύμβασης, εφαρμόζονται σε κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες, κατά τρόπο σύμφωνο με τα ίδια κεφάλαια. Παράκτια Κράτη που συνορεύουν με κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες μπορούν να πραγματοποιούν διαβουλεύσεις μεταξύ τους με σκοπό να καθορίσουν τον τρόπο και τη μέθοδο εφαρμογής, που ενδείκνυται για την περιοχή τους, για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου¹⁰⁷."

Σχετικά με το ειδικό καθεστώς για τις ημίκλειστες θάλασσες η πρόταση της Τουρκίας απορρίφθηκε από την Διάσκεψη, παρά το γεγονός ότι η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας στο Άρθρο 123 αναγνωρίζει την ιδέα της ημίκλειστης θάλασσας, δεν παρέχει κανένα ειδικό δικαίωμα ή περιορισμό στα κράτη που συνορεύουν με τέτοιες θάλασσες, πέραν της απαίτησης τους να *συντονίσουν* τις δραστηριότητές τους στην περιοχή¹⁰⁸. Ο συντονισμός αυτός αναφέρεται κυρίως σε θέματα που αφορούν τους βιολογικούς πόρους της θάλασσας, το θαλάσσιο περιβάλλον και την επιστημονική έρευνα. Η διατύπωση του εν λόγω άρθρου είναι τέτοια ώστε να δεσμεύει τα Κράτη να συνεργάζονται μεταξύ τους για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών, παρέχοντάς τους την κατευθυντήρια γραμμή που χρειάζονται, παρά οποιαδήποτε υποχρέωση αυτών.

Η προσπάθεια της Τουρκίας να δημιουργήσει ένα πρότυπο το οποίο θα εξαιρούσε το καθεστώς του Αιγαίου, από όλους τους άλλους κανόνες του διεθνούς δικαίου, και ιδίως αυτούς του δικαίου της θάλασσας δεν ευοδώθηκε και παρά το γεγονός ότι η παρουσία της κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης ήταν έντονη δεν κατάφερε να διασφαλίσει τα ιδιαίτερα συμφέροντά της στο Αιγαίο και ως εκ τούτου δεν υπέγραψε την Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας όπως αυτό διατυπώθηκε και στην εντέκατη συνεδρίασή της Διάσκεψης, με μία δισέλιδη δήλωσή της.

107 United Nations legislative Series, Laws and Regulations on the regime of the Territorial Sea, 1957, p. 18.

108 Το άρθρο 123 έχει ως εξής: **Άρθρο 12:3 Συνεργασία μεταξύ παρακτίων κρατών σε κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες:** Τα παράκτια κράτη σε κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα θα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν γι' αυτά από τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης. Προς το σκοπό αυτό επιδιώκουν, άμεσα ή μέσω ενός αρμόδιου περιφερειακού οργάνισμού: **α)** να συντονίζουν τη διαχείριση, τη διατήρηση, την έρευνα και την εκμετάλλευση των βιολογικών πόρων της θάλασσας **β)** να συντονίζουν την άσκηση των δικαιωμάτων τους και την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους σχετικά με την προστασία και τη διατήρηση του θαλασσίου περιβάλλοντος **γ)** να συντονίζουν τις πολιτικές τους σχετικά επιστημονική έρευνα και να αναλαμβάνουν, όπου αρμόζει, κοινά προγράμματα επιστημονικής έρευνας στην εν λόγω περιοχή **δ)** να προσκαλούν, όπως αρμόζει, άλλα ενδιαφερόμενα Κράτη ή διεθνείς οργανισμούς για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου., Ασωνίτης Γ.. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, Αθήνα, 1995, σελ. 144.

4.3.Ελληνικές και Τουρκικές θέσεις όσον αφορά τις υπόλοιπες θαλάσσιες ζώνες Υφαλοκρηπίδα, Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)

Στην πορεία της ανάπτυξης του δικαίου της θαλάσσης δύο σχετικά καινούργιοι θεσμοί, τουλάχιστον όσον αφορά την εξέλιξη της νομική τους έννοιας, εμφανίζονται στο προσκήνιο, αυτοί της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (ΑΟΖ). Η ανάδειξη της υφαλοκρηπίδας ως τη σημαντικότερη ζώνη εθνικής δικαιοδοσίας μετά την αιγιαλίτιδα ζώνη έγινε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ενώ η αρχική κατοχύρωση της έγινε με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958¹⁰⁹, τα οικονομικά οφέλη για τα κράτη που διέθεταν υφαλοκρηπίδα με ορυκτό πλούτο αναδείχθηκαν ιδιαίτερα μετά την δεκαετία του 1960.

Η πρώτη σημαντική δήλωση της αποκλειστικής δικαιοδοσίας επί των θαλάσσιων πόρων πέραν των χωρικών υδάτων έγινε από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής στην διακήρυξη Truman της 28ης Σεπτεμβρίου 1945 στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα. Η διεκδίκηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) χρονολογείται στο 1947 και έχει τις ρίζες της στις σχετικές ιδιαίτερες απαιτήσεις των Λατινοαμερικανικών κρατών με τις μονομερείς πράξεις της Χιλής¹¹⁰ και αμέσως μετά του Περού¹¹¹ που θεωρήθηκαν προπομποί της πατρογονικής θάλασσας την οποία διαδέχθηκε η ΑΟΖ. Το 1952 η Χιλή, το Περού και το Εκουαδόρ υπέγραψαν στο Σαντιάγο τη Διακήρυξη¹¹² για τη Θαλάσσια Ζώνη, στην οποία τα εν λόγω κράτη διεκδίκησαν τα αποκλειστικά κυριαρχικά δικαιώματα στην θαλάσσια περιοχή από τις ακτές τους μέχρι και τα 200 ν.μ..

Κατά την διάρκεια της 1^{ης} και της 2^{ης} Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, που πραγματοποιήθηκαν στην Γενεύη το 1958 και 1960 αντίστοιχα, οι αρχές που εμπεριέχονταν στην Διακήρυξη του Σαντιάγο δεν έλαβαν την αναμενόμενη υποστήριξη και έτσι το 1970, λίγο πριν την έναρξη των προπαρασκευαστικών εργασιών της Τρίτης Συνδιάσκεψης, τα Λατινοαμερικανικά αυτά κράτη μαζί με 6 ακόμη κράτη¹¹³ επανήλθαν με την Διακήρυξη του Μοντεβιδέο¹¹⁴, όπου η βασική αρχή της Διακήρυξης αυτής θα θεωρηθεί ως προπομπός της έννοιας της ΑΟΖ ως οικονομική ζώνη. Η αιγιαλίτιδα ζώνη όπως και οι δύο αυτοί θεσμοί αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης και ζητήματα που τέθηκαν προς κωδικοποίηση στις Διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών, ωστόσο αποτέλεσαν και αντικείμενο διακρατικών διενέξεων, και από την μακροσκελή αυτή λίστα δεν θα μπορούσε να λείπει η Ελλάδα και η γείτονα χώρα Τουρκία.

Απο όλα τα θέματα που περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής των Συμβάσεων της Γενεύης, καμία διαπραγμάτευση δεν σχετίζεται με πιο πρόσφατες έννοιες όπως αυτές που αφορούν την υφαλοκρηπίδα. Η ανάπτυξη τεχνικών που βοηθούν στις γεωτρήσεις του πετρελαίου που υπάρχει στο υπέδαφος, προκάλεσε αξιώσεις από τα

109 Convention on the Continental Shelf, Geneva 1958, <http://maritimeinfo.moi.gov.tw/marineweb/pdf/D01E.pdf>

110 Τσάλτας, Ι. Γρ.,- Κλάδη -Ευσταθοπούλου Μαριάνθη, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Τόμος Ι, Εκδ. Σιδέρη, Αθήνα, 2003, σελ. 89-90.

111 Ibid., σελ. 89-90.

112 Declaration on the Maritime Zone. United Nations Legislative Series, ST/LEG/SER.B/6, United Nations, New York, 1957, pp. 723-724.

113 Στη Διακήρυξη του Μοντεβιδέο συμμετείχαν μαζί με την Χιλή, το Περού και το Εκουαδόρ, η Βραζιλία, η Αργεντινή, ο Παναμάς, η Νικαράγουα, το Σαλβαδόρ και η Ουρουγουάη.

114 The Montevideo Declaration on the Law of the Sea of 8 May 1970. In Lay, S.H., Churchill, R. Nordquist, M., eds. New directions in the Law of the Sea, Documents, Vol. I, Oceana: Dobbs Ferry, New York, 1973, pp. 235-236.

παράκτια κράτη για εκτεταμένα δικαιώματα στο βυθό της θάλασσας πέρα από τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης, ωστόσο, καμία ομοιομορφία δεν υπήρχε σε αυτές τις αξιώσεις είτε ως προς την έκταση είτε ως προς τον βαθμό ελέγχου που ασκούνταν. Αυτό δημιούργησε μια άκρως εκρηκτική κατάσταση, και η πρώτη προσπάθεια για να επιβληθεί τάξη έξω από την αναπτυσσόμενη αυτή χαοτική κατάσταση ήταν μια εξέταση του καθεστώτος της υφαλοκρηπίδας από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου. Οι συστάσεις της Επιτροπής, με ορισμένες τροποποιήσεις, υιοθετήθηκαν στο Σχέδιο Άρθρων της Σύμβασης για την Υφαλοκρηπίδα και εγκρίθηκαν από τη Διάσκεψη της Γενεύης.

Ενώ οι αξιώσεις των κρατών μέχρι τότε ήταν ως επί το πλείστον μονομερούς χαρακτήρα, η Σύμβαση της Γενεύης αποτέλεσε την πρώτη σε παγκόσμιο επίπεδο συμφωνία για το θέμα αυτό και σηματοδότησε ένα σημαντικό βήμα προς την ομαλή ανάπτυξη αυτής της πτυχής του διεθνούς δικαίου της θάλασσας. Η προσπάθεια που έγινε προκειμένου να ολοκληρωθεί ήταν ένας ισορροπημένος συμβιβασμός μεταξύ των απαιτήσεων των παρακτίων κρατών και των αναγκών της διεθνούς κοινότητας. Η Σύμβαση απορρίπτει την άποψη ότι η θεωρία της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας διακαίολογεί τις αξιώσεις για τεράστιες θαλάσσιες περιοχές, ανεξάρτητα από το βάθος ή τις δυνατότητες εκμετάλλευσης, ή το ότι επιτρέπει σε ένα παράκτιο κράτος να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία πάνω από τα νερά της υφαλοκρηπίδας. Αντίθετα, το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας, όπως αναπτύχθηκε από τη Σύμβαση υπόκειται στην, και μέσα από την τροχιά, της αρχής της ελευθερίας της ανοικτής θάλασσας και του εναέριου χώρου.

Μία από τις σημαντικές συνεισφορές της Σύμβασης της Γενεύης σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις στην υφαλοκρηπίδα είναι η αποσαφήνιση της φύσης και της έκτασης της επιστημονικής έρευνας που μπορούν να πραγματοποιηθούν εκεί, ένα ζήτημα που έμεινε άλυτο από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της Νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1982, η αποκλειστική οικονομική ζώνη είναι μία περιοχή που εκτείνεται πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης και δεν ξεπερνά τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσεως από τις οποίες μετράται η αιγιαλίτιδα ζώνη. Τα παράκτια κράτη μπορούν να ασκήσουν τα αποκλειστικά ειδικά κυριαρχικά τους δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας μέχρι τα 200 ν.μ., δηλαδή επί του βυθού και του υπεδάφους των υπερκείμενων υδάτων, για σκοπούς έρευνας και εκμετάλλευσης, εκτός και εάν η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται πέρα από τα 200 ν.μ.¹¹⁵ Επίσης, αποκλειστικά δικαιώματα μπορούν να ασκήσουν σε τομείς όπως η αλιεία, η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους, ενώ κατά την άσκηση των δικαιωμάτων και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους τα παράκτια κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών και να ενεργούν σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

115 Η υφαλοκρηπίδα ενός παρακτίου κράτους περιλαμβάνει το θαλάσσιο βυθό και το υπεδάφός του που εκτείνεται πέραν της χωρικής του θάλασσας καθ' όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου του εδάφους μέχρι το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου ή σε μια απόσταση 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου βρίσκεται σε μικρότερη απόσταση. Το υφαλοπλάσιο περιλαμβάνει την υποθαλάσσια προέκταση της χερσαίας μάζας του παρακτίου κράτους και αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και υπεδάφος της υφαλοκρηπίδας, του υφαλοπρανούς και του ηπειρωτικού ανυψώματος. Στην περίπτωση όπου το υφαλοπρανός εκτείνεται πέραν των 200 ν.μ., τότε η υφαλοκρηπίδα μετά από απόφαση της Επιτροπής Εξωτερικών Ορίων της υφαλοκρηπίδας μπορεί να επεκταθεί μέχρι τα 350 ν.μ.

Με την υιοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης εμφανίστηκε στο προσκήνιο και το ζήτημα της οριοθέτησής της, ωστόσο είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο βυθός και το υπέδαφος της ΑΟΖ είναι πάντα υφαλοκρηπίδα και η οριοθετική γραμμή αυτών συμπίπτει. Το άρθρο 74 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας ορίζει ότι η οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ κρατών των οποίων οι ακτές είναι έναντι κείμενες ή παρακείμενες θα πρέπει να ρυθμίζεται κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των χωρών αυτών ενώ σε περίπτωση αποτυχίας της επίτευξης συμφωνίας θα πρέπει οι ενδιαφερόμενοι να καταφεύγουν σε συμβιβασμό για την επίλυση της διαφοράς σύμφωνα με το XV μέρος της Σύμβασης¹¹⁶.

Η έννοια λοιπόν της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, η οποία αφορά τα κυριαρχικά δικαιώματα ενός παρακτίου κράτους επί των αλιευτικών και άλλων παρόμοιων δικαιωμάτων είναι στενά συνδεδεμένη με την έννοια της Υφαλοκρηπίδας η οποία αφορά την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου του βυθού. Το ίδιο στενά συνδεδεμένες είναι, οι δύο αυτές έννοιες, και με τις ελληνοτουρκικές διενέξεις στο Αιγαίο. Η ουσία της διαφοράς, έγκειται στο κατά πόσο τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στην οριοθέτηση της ελληνικής και τουρκικής υφαλοκρηπίδας και αποκλειστικής οικονομικής ζώνης.

Η προέλευση της διαφοράς μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας στον βυθό του Αιγαίο ανάγεται στις αρχές του 1970, όταν η Τουρκία χορήγησε άδειες εξερεύνησης πετρελαίου στο Αιγαίο σε περιοχές του βυθού που ανήκαν σε νησιά της Ελλάδας. Τον Φεβρουάριο του 1974, η Ελλάδα, με ρηματική διακοίνωσή της προς την Τουρκία αμφισβήτησε την εγκυρότητα των αδειών που είχαν χορηγηθεί από την Τουρκία, επικαλέστηκε την διατήρηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων επί της υφαλοκρηπίδας που γειτνιάζει με τις ακτές των ελληνικών νησιών, και υποστήριξε ότι η οριοθέτηση μεταξύ των δύο κρατών πρέπει να γίνει με βάση τη μέση γραμμή. Η Τουρκία ωστόσο απάντησε με ρηματική της διακοίνωση ότι τα ελληνικά νησιά κοντά στις τουρκικές ακτές δεν διαθέτουν δικής τους υφαλοκρηπίδα, αμφισβήτησε τη δυνατότητα εφαρμογής της μέσης γραμμής, και επιδίωξε να φτάσουν σε λύση μέσω κοινής συμφωνίας.

Σύμφωνα με την ελληνική άποψη, η οριοθέτηση θα μπορούσε να επιτευχθεί με την εφαρμογή των αρχών που διατυπώνονται στο πλαίσιο της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, η Τουρκία ωστόσο εξέφρασε την προθυμία της να αρχίσει διαπραγματεύσεις και παρ' όλα αυτά, τον Μάιο του 1974 κάποιο τουρκικό πλοίο ξεκίνησε ένα πρόγραμμα εξερεύνησης στο Αιγαίο Πέλαγος. Το Φεβρουάριο του 1975, η Ελλάδα και η Τουρκία συμφώνησαν να συντάξουν ειδική συμφωνία και να αρχίσουν τις διαπραγματεύσεις για το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου. Ωστόσο, τα δύο κράτη, στη συνέχεια, δεν κατάφεραν να συμφωνήσουν σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

Οι θέσεις των δύο χωρών σχετικά με το εν λόγω ζήτημα είναι σημαντικού ενδιαφέροντος για την οριοθέτηση στο δίκαιο της θάλασσας. Η Ελλάδα έχει επικυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 «περί Υφαλοκρηπίδας» το 1972. Κατά την Τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας ανέπτυξε πολύπλευρη και καλά οργανωμένη δραστηριότητα για την προάσπιση των εθνικών

116 United Nations Convention on the Law of the Sea, http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, p. 52.

της συμφερόντων, το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας εξάλλου την περίοδο εκείνη υπήρξε αντικείμενο διενέξεων με την Τουρκία και απαιτούσε ιδιαίτερη προσοχή.

Οι θέσεις της Ελλάδας για το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας βασίζονται στις ισχύουσες συμβατικές και εθιμικές διατάξεις του Δικαίου της Θάλασσας. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας προβλέπει αποκλειστικά ειδικά κυριαρχικά δικαιώματα ενός παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα του, η οποία έχει πλάτος μέχρι τα 200 ν.μ. εφόσον η απόσταση μεταξύ των έναντι κείμενων ακτών το επιτρέπει. Σχετικά με τα κυριαρχικά δικαιώματα, η ελληνική αντιπροσωπεία υποστήριξε ότι το δικαίωμα του παράκτιου κράτους να κάνει πλήρη χρήση της υφαλοκρηπίδας θα πρέπει να αναγνωριστεί, και αυτό το δικαίωμα να εμπίπτει στην έννοια της κρατικής κυριαρχίας. Την Σύμβαση αυτή, κύρωσε, η Ελλάδα το 1995 η οποία σύμφωνα με το Σύνταγμα αντικαθιστά οποιαδήποτε πρόβλεψη για το αντίθετο και ως το νεότερο δίκαιο υπερισχύει του παλαιότερου.

Μία από τις βασικές ελληνικές θέσεις, είναι ότι τα νησιά δεν αποτελούν «ειδική περίπτωση» αντίθετα μάλιστα, αποτελούν μέρος της εδαφικής επικράτειας και κυριαρχίας του κράτους και χρήζουν αμυντικής θωρακίσεως και οικονομικής προστασίας μεταξύ άλλων όπως ακριβώς και οι ηπειρωτικές ακτές¹¹⁷. Σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας όλα τα νησιά έχουν δικαίωμα στην υφαλοκρηπίδα, την αιγιαλίτιδα ζώνη την αποκλειστική οικονομική ζώνη και την συνορεύουσα ζώνη και καθορίζονται σύμφωνα με της διατάξεις της εν λόγω Σύμβασης που εφαρμόζονται στις ηπειρωτικές ακτές. Ο γενικός αυτός κανόνας αποτελεί και εθιμικό δίκαιο και δεσμεύει ακόμη και τα κράτη που δεν έχουν υπογράψει την Σύμβαση, επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω όλα τα ελληνικά νησιά δικαιούνται υφαλοκρηπίδας. Οι κανόνες περί της υφαλοκρηπίδας καθώς και των χωρικών υδάτων, της ΑΟΖ, και της συνορεύουσας ζώνης, θα πρέπει να είναι ενιαίοι με δυνατότητα παγκοσμίου εφαρμογής, ως κανόνες διεθνούς δικαίου, με ελάχιστες εξαιρέσεις που όμως δεν συνδέονται με το νομικό καθεστώς των νησιών.

Ως προς την μέθοδο οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, η Ελλάδα υποστηρίζει ότι πρέπει να διενεργείται με την εφαρμογή της μέσης γραμμής και της αρχής της ίσης απόστασης από τις ηπειρωτικές ακτές και τις νησιωτικές ακτές των έναντι κείμενων ή παρακείμενων Κρατών σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και με τις αρχές του διεθνούς δικαίου όπως είχαν διαμορφωθεί μέχρι τότε από τις Συμβάσεις της Γενεύης του 1958, καθώς και με την διεθνή πρακτική και τις αποφάσεις των δικαιοδοτικών οργάνων. Η στάση αυτή της Ελλάδας σχετικά με την αρχή της οριοθέτησης εκφράζεται μέσα από τις ελληνικές θέσεις και πριν από την επικύρωση της Διάσκεψης για το δίκαιο της θάλασσας δεδομένου ότι επικαλείται το άρθρο 6 παρ. 1, 2 της Συμβάσεως για την Υφαλοκρηπίδα του 1958 το οποίο ορίζει ότι:

1. Σε περίπτωση που η ίδια υφαλοκρηπίδα είναι παρακείμενη στα εδάφη δύο ή περισσότερων κρατών των οποίων οι ακτές είναι απέναντι η μία από την άλλη, τα όρια της υφαλοκρηπίδας που ανήκει σε αυτά τα κράτη θα πρέπει να καθορίζονται με συμφωνία μεταξύ τους. Ελλείψει συμφωνίας, και εκτός αν μια άλλη διαχωριστική γραμμή δικαιολογείται από ειδικές περιστάσεις, το όριο είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας βρίσκεται σε ίση απόσταση από τα

¹¹⁷ Ζαφειρόπουλος Δ. Ι., *Το Πρόβλημα της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας*, εκδ. Πιτσάκος, Αθήνα, 1995, σελ. 132.

εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος των χωρικών υδάτων κάθε κράτους.

2. Σε περίπτωση που η ίδια υφαλοκρηπίδα είναι παρακείμενη στα εδάφη δύο γειτονικών κρατών, τα όρια της υφαλοκρηπίδας καθορίζονται με συμφωνία μεταξύ τους. Ελλείψει συμφωνίας, και εκτός αν μια άλλη διαχωριστική γραμμή δικαιολογείται από ειδικές περιστάσεις, το όριο καθορίζεται από την εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος των χωρικών υδάτων κάθε κράτους¹¹⁸.

Σχετικά με τον θεσμό της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, τα βασικά προβλήματα που ανακύπτουν, είναι αυτό της οικονομικής ζώνης των νησιών και της οριοθέτησής της. Η ελληνική αντίληψη όσον αφορά τα δύο αυτά ζητήματα είναι το γεγονός ότι τα νησιά αποτελούν μέρος του εδάφους της επικράτειας ενός κράτους όσο και το ηπειρωτικό έδαφός του, και ως εκ τούτου δικαιούνται την ίδια μεταχείριση στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου. Στο πλαίσιο αυτό υπέβαλε ένα έγγραφο το οποίο διαβάζεται ως ακολούθως:

"Άρθρο...

Οι διατάξεις που εφαρμόζονται για τον καθορισμό της οικονομικής ζώνης ενός κράτους αποτελούν ως γενικό κανόνα που ισχύει για τα νησιά της.

Άρθρο..

1. Σε περίπτωση που οι ακτές δύο ή περισσότερων κρατών είναι έναντι κείμενες ή παρακείμενες και η απόσταση μεταξύ τους είναι μικρότερη από το διπλάσιο του ενιαίου εύρους που προβλέπεται στην παρούσα σύμβαση, θα πρέπει να καθορίζεται η οριοθέτηση των οικονομικών ζωνών τους και των περιοχών του θαλάσσιου βυθού τους με μεταξύ τους συμφωνία.
2. Ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να επεκτείνει τα δικαιώματά του πάνω στην οικονομική ζώνη και την περιοχή του θαλάσσιου βυθού πέρα από τα όρια της μέσης γραμμής, κάθε σημείο της οποίας βρίσκεται σε ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσεως, ηπειρωτικών ή νησιωτικών, από την οποία μετρείται το εύρος των ανωτέρω περιοχών καθενός από τα δύο κράτη.¹¹⁹

Η Ελλάδα υποστήριξε την καθιέρωση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης με ανάλογα κριτήρια και από τις ηπειρωτικές και από τις νησιωτικές ακτές της. Η παραπάνω πρόταση που υπεβλήθη είναι σύμφωνη με τις προτάσεις που κατατέθηκαν σχετικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη και την υφαλοκρηπίδα, ωστόσο, ελλείψει διμερούς συμφωνίας, ισχύει ο κανόνας της ίσης απόστασης.

Στον αντίποδα των ελληνικών θέσεων, βρίσκεται η Τουρκία, η οποία υποστηρίζει ότι τα ελληνικά νησιά δεν μπορούν να ασκούν δικαιοδοσία επι της υφαλοκρηπίδας επειδή βρίσκονται στην τουρκική υφαλοκρηπίδα, και οι ειδικές περιστάσεις που αναφέρονται από την Σύμβαση για την υφαλοκρηπίδα, δικαιολογούν την

118 Convention on the Continental Shelf, Geneva, 1958, <http://maritimeinfo.moi.gov.tw/marineweb/pdf/D01E.pdf>, p. 3-4.

119 Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Document A/CONF.62/C.2/L.32, p. 211.

ακαταλληλότητα της εφαρμογής της μέσης γραμμής¹²⁰. Η Τουρκία δεν έχει επικυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα και μετά τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στο Αιγαίο κατά την δεκαετία του 1970 η παρουσία της κατά τις εργασίες της Τρίτης Διάσκεψης του Δικαίου Θαλάσσης ήταν θυελλώδης, επιδιώκοντας την προώθηση των απόψεών της προκειμένου να αποκτήσει τα περισσότερα δυνατά οφέλη σχετικά με την υφαλοκρηπίδα και την αιγιαλίτιδα ζώνη.

Οι θέσεις της Τουρκίας σχετικά με το εν λόγω ζήτημα περιλαμβάνουν ένα σύνθετο πλέγμα απόψεων. Η Τουρκία υπογραμμίζει τον αναμφισβήτητο «δεσμευτικό» χαρακτήρα του Πρακτικού της Βέρνης στις 11 Νοεμβρίου του 1976¹²¹ με την Ελλάδα, στην οποία τα μέρη αποφάσισαν να διεξάγουν διαπραγματεύσεις με στόχο την επίτευξη συμφωνίας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, σύμφωνα με τους όρους της οποίας, οι δύο κυβερνήσεις έχουν, μεταξύ άλλων, αναλάβει την υποχρέωση να απέχουν από κάθε πρωτοβουλία ή πράξη σχετικά με την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου. Επιπλέον, παρά την άρνηση της για τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου το 1976, η Τουρκία ισχυρίστηκε ότι είναι έτοιμη να προχωρήσει σε διάλογο με την Ελλάδα με στόχο την επίτευξη μιας δίκαιης διευθέτησης για το καλύτερο συμφέρον και των δύο χωρών ενώ εξετάζει θετικά την επίλυση του ζητήματος μέσω του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, επικαλούμενη ωστόσο να ληφθεί υπόψη η απόφαση του το 1982 στην περίπτωση της Τυνησίας-Λιβύης, σύμφωνα με την οποία *«η οριοθέτηση πρέπει να πραγματοποιηθεί με κοινή συμφωνία, σύμφωνα με την αρχή της ευθυδικίας και λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών περιστάσεων»*¹²².

Βασική αντίληψη της Τουρκίας είναι ότι το Αιγαίο αποτελεί «ημίκλειστη θάλασσα», λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής και γεωλογικής μορφής του, της παρουσίας ελληνικών νησιών, νησίδων και βράχων κοντά στις ακτές της, καθώς επίσης και λόγω της γενικότερης διαμόρφωσης των ελληνικών και τουρκικών ακτών και του βυθού. Επομένως λοιπόν αποτελεί μία «ειδική περίπτωση» και επιβάλλει την επέκταση κυριαρχικών και άλλων δικαιωμάτων της στους θαλάσσιους, υποθαλάσσιους και εναέριους χώρους του, παρά την παρουσία των ελληνικών νησιών. Έτσι ως προς την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας και των άλλων ζωνών θα πρέπει να θεσπιστούν εξαιρέσεις, ακριβώς λόγω της ιδιομορφίας τους, και όχι να υπόκεινται σε γενικούς κανόνες δικαίου.

Όσον αφορά τον προσδιορισμό και την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας η Τουρκία υποστηρίζει ότι θα πρέπει να γίνεται με υποχρεωτική απο κοινού συμφωνία, λόγω της ειδικής περιστάσεως του Αιγαίου ως ημίκλειστης θάλασσας, μεταξύ των χωρών και βασιζόμενη στις αρχές της ευθυδικίας. Ωστόσο προϋπόθεση της αρχής της ευθυδικίας είναι ότι η υφαλοκρηπίδα αποτελεί φυσική προέκταση των ηπειρωτικών ακτών, το οποίο ισχύει για τις ηπειρωτικές ακτές της Ελλάδος, όχι όμως για τις ακτές των νησιών. Η πρόταση αυτή της Τουρκίας να μην έχουν τα νησιά δική τους υφαλοκρηπίδα προκάλεσε αντίδραση όχι μόνο από την Ελλάδα αλλά και από το σύνολο των νησιωτικών Κρατών, έτσι ανταυτού στην Διάσκεψη πρότεινε ότι τα

120 Convention on the Continental Shelf, Article 6, par. 1 and 2, Geneva, 1958, <http://maritimeinfo.moi.gov.tw/marineweb/pdf/D01E.pdf>, p. 3-4.

121 Η Συμφωνία της Βέρνης, έγινε μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας και αποτελεί το Σύμφωνο έναρξης των Διαπραγματεύσεων για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο (11 Νοεμβρίου 1976).

122 "Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libya Arab Jamahiriya)." ICJ, Summary of Judgments, 24 February 1982. <http://www.icj.org/docket/files/63/6269.pdf>.

νησιά που βρίσκονται πάνω απο την υφαλοκρηπίδα ενός άλλου κράτους δεν θα πρέπει να έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα παρα μόνο αν η έκταση και ο πληθυσμός τους ήταν τουλάχιστον το 1/10 της συνολικής έκτασης και του συνολικού πληθυσμού της χώρας¹²³. Επειδή όμως σύμφωνα με την Τουρκία τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου τα οποία βρίσκονται επάνω στην υφαλοκρηπίδα της χώρας δεν πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις, η διχοτόμηση του βυθού θα πρέπει να γίνει με βάση την αρχή της ευθυδικίας.

Επιπλέον, υποστηρίζεται απο την Τουρκία ότι η έννοια της υφαλοκρηπίδας συνεπάγεται, εξ'ορισμού, ότι οι αποστάσεις θα πρέπει να μετρώνται από την ηπειρωτική χώρα, πράγμα που σημαίνει ότι ο θαλάσσιος βυθός του Αιγαίου σχηματίζει γεωγραφικά μια φυσική προέκταση της χερσαίας μάζας της Ανατολίας¹²⁴, υπο το πνεύμα αυτό, σύμφωνα με την τουρκική πλευρά, η οριοθέτηση της ΑΟΖ στην Ανατολική Μεσόγειο θα πρέπει να ακολουθήσει την αρχή της φυσικής προέκτασης, έτσι δεν θα υπάρξει καμία επίδραση της ΑΟΖ ή της υφαλοκρηπίδας στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου (περίπτωση Καστελλορίζου, Στρογγύλης κλπ.).

Το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο, αποτελεί ένα μόνο μέρος του συνόλου των ζητημάτων που τίθενται μεταξύ των δύο χωρών, σύμφωνα με την τουρκική προσέγγιση, η οποία ισχυρίζεται ότι είναι έτοιμη προκειμένου την επίλυση της διαφοράς να μπει σε έναν ελληνοτουρκικό διάλογο σε αντίθεση με την Ελλάδα που προτείνει διάλογο και επίλυση των εκκρεμών θεμάτων απο το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης με απο κοινού συμφωνία.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί παραπάνω, η έννοια της υφαλοκρηπίδας συνδέεται στενά με εκείνη της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ), η οποία αφορά στον έλεγχο ενός παράκτιου κράτους επί των αλιευτικών και άλλων παρόμοιων δικαιωμάτων, έτσι, η ουσία της διαφοράς ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα έγκειται στο βαθμό όπου τα Ελληνικά νησιά στα ανοικτά της Τουρκίας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό της ελληνικής και της τουρκικής οικονομικής ζώνης.

Στο ζήτημα της οριοθέτησής της μεταξύ κρατών που οι ακτές τους είναι έναντι κείμενες ή παρακείμενες, ενόψει των μεγάλων εκτάσεων τις οποίες θα περιλαμβάνει η αποκλειστική οικονομική ζώνη, η κατευθυντήρια γραμμή της πρότασης την οποία κατέθεσε η τουρκική αντιπροσωπεία ήταν η επίτευξη μιας *δίκαιης και ισότιμης* οριοθέτησης μεταξύ έναντι κείμενων ή παρακείμενων κρατών η οποία βασίζεται σε συμφωνία μεταξύ των δύο κρατών. Η πρόταση αυτή της Τουρκίας αναπαράγεται ως εξής:

- i. *Σε περίπτωση που οι ακτές δύο ή περισσότερων κρατών είναι έναντι κείμενες ή παρακείμενες, η οριοθέτηση των αντίστοιχων οικονομικών ζωνών θα πρέπει να καθορίζονται βάσει συμφωνίας μεταξύ τους, σύμφωνα με τις δίκαιες αρχές, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, η γεωμορφολογική και η γεωλογική δομή της περιοχής του*

123 Ζαφειρόπουλος Δ. Ι., Το Πρόβλημα της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας, εκδ. Πιτσύλος, Αθήνα 1995, σελ. 130.

124 Siousiouras P. and Chrysoschou G., *The Aegean Dispute in the Context of Contemporary Judicial Decisions on Maritime Delimitation*, 2014, p. 17.

θαλάσσιου βυθού που εμπλέκονται, και ειδικές περιστάσεις, όπως η γενική διαμόρφωση των αντίστοιχων ακτών, καθώς και την ύπαρξη των νήσων, νησίδων ή βράχια στην περιοχή.

- ii. Τα κράτη μέλη κάνουν χρήση οποιασδήποτε από τις μεθόδους που προβλέπονται στο άρθρο 33 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και αυτών που έχουν θεσπιστεί στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών στις οποίες είναι συμβαλλόμενα μέρη, ή άλλων ειρηνικών μέσων που τους προσφέρονται, σε περίπτωση που οποιοδήποτε από τα συμβαλλόμενα μέρη αρνείται να αρχίσει ή να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις ή για την επίλυση των διαφορών που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διάρκεια αυτών των διαπραγματεύσεων.
- iii. Το Κράτη δύνανται να αποφασίσουν να εφαρμόσουν μία οποιοδήποτε ή ένα συνδυασμό των μεθόδων και των αρχών κατάλληλες για να καταλήξουν σε μια δίκαιη οριοθέτηση που βασίζεται σε συμφωνία¹²⁵.

Σχετικά με το ζήτημα των νησιών, τις νησίδες και τους βράχους, η Τουρκική αντίληψη είναι ότι τα νησιά του Αιγαίου αποτελούν «ειδική περίπτωση» και χρήζουν ιδιαίτερου καθεστώτος, αφού το ίδιο το Αιγαίο αποτελεί «ημίκλειστη θάλασσα» επομένως δεν θα πρέπει να ισχύουν οι γενικοί κανόνες Δικαίου ως προς την οριοθέτηση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης και άλλων ζωνών. Επομένως τα νησιά που βρίσκονται μέσα στην οριοθετούμενη περιοχή, χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, αφού η παρουσία τους θα μπορούσε να έχει τέτοιες επιπτώσεις ώστε να στερήσουν από ένα κράτος οποιασδήποτε ουσιαστικής οικονομικής ζώνης, συνεπώς, πρέπει να ληφθεί υπόψη η αρχή της ευθυδικίας και όλοι οι άλλοι σχετικοί παράγοντες στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών.

Για την Τουρκία, η ιδανική λύση βάσει των προαναφερθέντων συνθηκών ήταν και παραμένει, η μέση γραμμή μεταξύ των Ελληνικών ηπειρωτικών ακτών και των Τουρκικών ακτών, πράγμα το οποίο θα σήμαινε την διχοτόμηση του Αιγαίου.

4.4. Ένα συμπερασματικό σχόλιο

Η Τρίτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας δεν έμοιαζε σε τίποτα με τις δύο προηγούμενες Συνδιασκέψεις που πραγματοποιήθηκαν στην Γενεύη το 1958 και το 1960 αντίστοιχα. Οι διαφορές είναι και διαδικαστικές αλλά και ουσιαστικές.

Οι διαδικασίες των διαπραγματεύσεων στην Τρίτη Συνδιάσκεψη διήρκησαν συνολικά 12 έτη, 9 έτη κράτησαν οι κύριες εργασίες ενώ 3 χρόνια αφιερώθηκαν στο προπαρασκευαστικό της στάδιο, σε αντίθεση με την Πρώτη Συνδιάσκεψη στη Γενεύη το 1958 που οι εργασίες της διήρκησαν περίπου 2 μήνες, ενώ ο αριθμός των συμμετεχόντων κρατών ανταποκρινόταν σχεδόν στο σύνολο της διεθνούς κοινότητας.

Μέσα σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα οι εργασίες της Συνδιάσκεψης κατάφεραν να προχωρήσουν στην ανάπτυξη νέων θεματικών προς κωδικοποίηση¹²⁶,

125 Βλ. Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Document A/CONF.62/C.2/L.34, 1974, p. 213.

ενώ παράλληλα προχώρησαν στην μερική ή ακόμη και εξολοκλήρου αναθεώρηση παλαιότερων κανόνων που είχαν θεσπιστεί από τις προηγούμενες δύο Συνδιασκέψεις.

Ένα από τα στοιχεία που αποτέλεσαν παράγοντα για την διαμόρφωση των εργασιών της Τρίτης Συνδιάσκεψης ήταν και ο γεωγραφικός και γεωμορφολογικός χαρακτήρας των παρακτίων κρατών, είτε ηπειρωτικών είτε πολύ περισσότερο των νησιωτικών. Η Ελλάδα λόγω της στρατηγικής, γεωγραφικής και γεωμορφολογικής της θέσης, καθώς επίσης και λόγω της μακρόχρονης παράδοσής της στον τομέα των θαλάσσιων δραστηριοτήτων, αφού υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες ναυτικές δυνάμεις, επέδειξε τεράστιο ενδιαφέρον για τις διεθνείς εξελίξεις στον κλάδο του δικαίου θαλάσσης.

Οι άξονες βάσει των οποίους κατέθεσε τις προτάσεις της η Ελλάδα αφορούν τα θέματα εθνικού ενδιαφέροντος, όπως είναι οι ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας καθώς και θέματα ναυτιλίας και ρύπανσης των θαλασσών, η ευρύτερη εξωτερική πολιτική της που την περίοδο εκείνη, στις προπαρασκευαστικές εργασίες της Seabed Committee to 1970-74, οι εξελίξεις στη Ελλάδα και την Κύπρο ήταν δυσμενείς, καθώς επίσης και οι διπλωματικοί ελιγμοί που χρησιμοποίησε προκειμένου την προώθηση, με την απόκτηση συμμαχιών, ευνοικότερες προς την ίδια ρυθμίσεις για θέματα υψίστης εθνικής σημασίας.

Κατά την περίοδο των προπαρασκευαστικών, καθώς και των πρώτων κύριων εργασιών το διάστημα 1970-1974 η Ελλάδα λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν δεν έκανε ιδιαίτερη πρόοδο σχετικά με την προώθηση και επίτευξη των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων για τα συμφέροντα της χώρας. Ωστόσο τα θέματα της οριοθέτησης των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας αποτελούσαν και την ελληνοτουρκική διαφορά η οποία μόλις είχε ξεκινήσει και διατηρείται μέχρι και σήμερα. Η ελληνική αντιπροσωπεία έθεσε ως προτεραιότητα τα ζητήματα αυτά και προσπάθησε να προωθήσει τις θέσεις της, ωστόσο δεν εξάντλησε στο έπακρον την δυνατότητα ελιγμών που τα νέα δεδομένα διαμόρφωσης των διεθνών διαπραγματεύσεων της προσέφεραν, περιορίστηκε μόνο στην κατανομή ενός ολιγοσέλιδου κειμένου που αφορούσαν στα θέματα με τα οποία είχε επιφορτιστεί η Δεύτερη Επιτροπή της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας¹²⁷.

Οι θεσμοί της αιγιαλίτιδας ζώνης, της συνορεύουσας ζώνης, της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, το καθεστώς των νησιών, των αρχιπελαγικών και περίκλειστων κρατών καθώς επίσης και των στενών διεθνούς ναυσιπλοΐας αποτέλεσαν τα θέματα υψίστης εθνικής σημασίας που περιλαμβάνονταν στην αντζέντα της ελληνικής αντιπροσωπείας. Η προάσπιση των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων του παρακτίου κράτους, σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο της θάλασσας, στις ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας αποτέλεσε βασικό στόχο των ελληνικών θέσεων.

Έτσι σχετικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη, τάχθηκε ανοιχτά υπέρ του ορίου των 12 ν.μ., σε αντίθεση με την Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958 όπου υποστήριζε τον κανόνα των 3 ν.μ. παρά το γεγονός ότι είχε ήδη θεσπίσει με εσωτερικό νόμο για την

126 Όπως είναι ο θεσμός της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, καθώς επίσης και η αναθεώρηση παλαιών διατάξεων ή η δημιουργία εξολοκλήρου καινούργιων.

127 Βλ. Τσάλτας Γρ., Οι Ελληνικές θέσεις στην Τρίτη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, στο Στ. Περράκης (επιμ.), Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας, Πρακτικά Συμποσίου (Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1996, σελ. 43.

αιγιαλίτιδα ζώνη της τα 6 ν.μ. Προασπίστηκε τα δικαιώματα των νησιωτικών εδαφών και την ταύτισή τους με τα ηπειρωτικά εδάφη για όλα ανεξαιρέτως τα νησιά, τάχθηκε υπέρ της άμεσης υιοθέτησης της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης με την προϋπόθεση φυσικά να αφορά και στα νησιωτικά εδάφη, παρά το γεγονός ότι ο θεσμός αυτός ήταν ουσιαστικά καινούργιος.

Απο την άλλη πλευρά, η Τουρκία υπήρξε περισσότερο ενεργητική και συμμαχούσε πολύ πιο εύκολα με χώρες κυρίως του τρίτου κόσμου, προκειμένου να προωθήσει τα συμφέροντά της, ενώ παράλληλα δραστηριοποιήθηκε πολύ σχετικά με τα ζητήματα που υπήρχαν στο Αιγαίο μεταξύ των δύο χωρών. Προκειμένου να κερδίσει την εύνοια και την υποστήριξη των άλλων κρατών διένειμε μία πολυσέλιδη έκθεση που όχι μόνο παρουσίαζε τις θέσεις της αλλά ανέλυε απο αρνητική σκοπιά και τις ελληνικές θέσεις συνοδευόμενες και απο χάρτες όπου απεικόνιζαν την δυσμενή προς την χώρα της κατάσταση, στην οποία θα βρισκόταν, σε περίπτωση που υιοθετούνταν οι ελληνικές θέσεις.

Ο κοινός παρονομαστής όλων σχεδόν των προσπαθειών της Τουρκίας κατά τη διάρκεια της Τρίτης Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας ήταν η συνεχής ενασχόληση της και αναφορά στις έννοιες της ισότητας και των ειδικών συνθηκών σε όλες τις ποικίλες μορφές τους. Με τον τρόπο αυτό, προσπάθησε να δημιουργήσει ένα πρότυπο το οποίο θα εξαιρούσε το καθεστώς του Αιγαίου, από όλους τους άλλους κανόνες του δικαίου της θάλασσας. Στόχος της ήταν να εισάγει μια διάταξη στη σύμβαση με την οποία θα μπορούσε να αναιρέσει, προς όφελός της, την προνομιακή θέση της Ελλάδας στο Αιγαίο, μια κατάσταση δηλαδή η οποία είναι βασισμένη στις συνθήκες και την γεωμορφολογία της περιοχής. Ωστόσο, η στάση της αυτή απέτυχε να αποκτήσει την αναγνώριση της διεθνούς κοινότητας κατά τη διάρκεια της Τρίτης Διάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, παρ'όλα αυτά επιδιώκει να το κάνει μέχρι και σήμερα διαμέσου άλλων μεθόδων.

Κεφάλαιο 5^ο : Η Εσωτερική Νομοθεσία

5.1. Η Ελληνική Νομοθεσία

Η αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας, σήμερα, εκτείνεται στα 6 ν.μ. κατά γενικό κανόνα και στα 10 ν.μ. στον υπερκείμενο εναέριο χώρο της για τους σκοπούς της αεροπορίας και του ελέγχου της. Ανα διαφορετικές χρονικές στιγμές, η Ελλάδα θέσπισε διάφορα νομοθετήματα σχετικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη που συνέβαλαν στην εξελικτική πορεία του θεσμού στον Ελληνικό χώρο.

Από τα μέσα του 19 αιώνα, το εύρος των χωρικών υδάτων αναφέρεται στη νομοθεσία είτε σε γενικές γραμμές, χωρίς περαιτέρω προδιαγραφές ή περιστασιακά για συγκεκριμένο σκοπό. Έτσι, το 1845, ο υγειονομικός νόμος του κράτους θεσπίζεται σε μορφή διατάγματος και στο άρθρο 53 αναφέρεται στα χωρικά ύδατα της Ελλάδας χωρίς όμως να αναφέρει το πλάτος τους¹²⁸. Το 1856 ο Νόμος Τ Β της 18^{ης} Σεπτεμβρίου, περί ναυαγίων και ναυαγιαιρέσεως αναφέρεται στην παράκτια θάλασσα και το πέλαγος χωρίς όμως περαιτέρω διευκρινήσεις σχετικά με τους όρους αυτούς. Το ζήτημα της επεξήγησης των παραπάνω εννοιών επιχειρήθηκε πολύ αργότερα από τον Άρειο Πάγο όπου η παράκτια θάλασσα αναφέρεται στην αιγιαλίτιδα ζώνη, ενώ το πέλαγος στην ανοιχτή θάλασσα. Στο ίδιο καθεστώς επεχειρήθηκε και ο καθορισμός του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης όπου ακολουθήθηκε η ασαφής πρακτική ότι το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης συμπίπτει με αυτό του κανόνα του βεληνεκού του κανονιού, χωρίς όμως να προσδιορίζεται το ακριβές εύρος της.

Είναι σαφές, ότι εκείνη την περίοδο δεν υπήρχε ουσιαστική ελληνική νομοθεσία. Κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα, η Ελλάδα τάχθηκε υπέρ μιας αιγιαλίτιδας ζώνης των 3 ν.μ., αφού ο Ελληνικός εμπορικός στόλος ήταν ένας από τους μεγαλύτερους στον κόσμο και η ελεύθερη πλοήγηση, εκείνη την εποχή, ήταν πιο σημαντική για την Ελλάδα από το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της. Στις αρχές αυτού του αιώνα, η Ελλάδα δεν είχε ακόμη θεσπίσει νομοθεσία σχετικά με τις θαλάσσιες ζώνες. Έτσι, τα ελληνικά δικαστήρια εφαρμόζαν, σαν Εθνικό Δίκαιο, την ιδέα που επικρατούσε εκείνη την εποχή, ότι δηλαδή το εύρος της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης εκτείνεται σε 3-4 ν.μ., βάσει του κανόνα του βεληνεκού του κανονιού.

Η εγχώρια νομοθεσία καθορίζεται για πρώτη φορά το 1913, με τον νόμο 4141/1913¹²⁹ (ΔΡΜΑ) «περι διάπλου και διαμονής των εμπορικών πλοίων κατά μήκος των ελληνικών ακτών και την αστυνόμευση των λιμένων και λιμανιών σε καιρό πολέμου». Το άρθρο 1 του παρόντος νόμου ορίζει ότι: " Όσον αφορά την εφαρμογή του ισχύοντος νόμου, η θαλάσσια ζώνη από την ακτή έως και δέκα ναυτικά μίλια θεωρείται ως ελληνική θάλασσα". Με τον ίδιο νόμο παρέχεται εξουσία στην Αρχή να απαγορεύει την διέλευση και στάθμευση των εμπορικών πλοίων εντός της περιοχής που ορίζεται ως "ελληνική θάλασσα", όταν "... τα συμφέροντα της εθνικής άμυνας απαιτούν τέτοια θέση"¹³⁰. Ο νόμος ΔΡΜΑ 1913 αποτελεί το πρώτο νομοθέτημα που

128 Heinzen B.G., *The three mile limit: Preserving the freedom of the seas*, Stanford Law Review, July 1979, p. 63.

129 Βλ. Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, Statistical Yearbook of Greece 1990 – 1991, Αθήνα, 1994, σελ. 28.

130 Αναφορικά με τον Νόμο 4141/1913, θα πρέπει να σημειωθεί ότι: 1) ο νόμος, τυπικά, εξακολουθεί να είναι σε ισχύ, αν και η συμμόρφωσή του με τις διατάξεις περί αβλαβούς διέλευσης της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας είναι αμφισβητήσιμη.

καθορίζει το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης το οποίο ανέρχεται σε 10 ν.μ. που όμως αυτό λειτουργεί μόνο για την περίπτωση της αναστολής της ελεύθερης ναυσιπλοΐας σε καιρό πολέμου. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι εφόσον εκείνη τη περίοδο δεν υπάρχει ειδική εθνική νομοθεσία σχετικά με το ακριβές εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, ο Νόμος 1165/1918, δημοσιεύει έναν Κώδικα Τελωνείου, ο οποίος επικυρώνει μια συννορεύουσα ζώνη 3 ν.μ. για τελωνειακούς σκοπούς¹³¹.

Με την ευκαιρία της κύρωσης της Σύμβασης του Παρισιού του 1919 για τη Διεθνή Πολιτική Αεροπορία η Ελλάδα προχωρά στην επόμενη νομοθετική πράξη, η οποία ασχολείται έμμεσα με την αιγιαλίτιδα ζώνη, και ο λόγος γίνεται για τον Νόμο 5017/3/13 Ιουνίου του 1931 «Περί της Πολιτικής Αεροπορίας» όπου στο άρθρο 2 αναφέρει ότι: *“το κράτος εξασκεί πλήρη και απόλυτη κυριαρχία στα χωρικά ύδατα και τον εναέριο χώρο πάνω από αυτά”* και στο άρθρο 9 αναφέρει ότι: *“επιτρέπεται στην κυβέρνηση με εισήγηση του Υπουργού της Αεροπορίας να εξασφαλίσει μέσω Προεδρικού Διατάγματος τον κανονισμό και την αστυνομία της Αεροπορίας”*, έτσι σε εκτέλεση των παραπάνω άρθρων 2 και 9 και του κυρωτικού Νόμου της Συμβάσεως των Παρισίων 2569/21.4.1919, εκδόθηκε το Προεδρικό Διάταγμα της 6^{ης}/18^{ης} Σεπτεμβρίου του 1931 *«Σχετικά με τον καθορισμό του εύρους των χωρικών υδάτων για τους σκοπούς της Αεροπορίας και τον έλεγχο αυτών»* ο οποίος διευκρινίζει ότι τα χωρικά ύδατα που αναφέρονται στο Νόμο 5017/1931 έχουν εύρος 10 ναυτικά μίλια από την ακτή¹³².

Μεταξύ των ετών 1931 και 1936, υπάρχουν διάφορα νομοθετήματα τα οποία αναφέρονται στην αιγιαλίτιδα ζώνη των 3 ν.μ. Άξιος αναφοράς είναι ο Νόμος 6114 της 24/30 Απριλίου του 1934 «Σχετικά με την συνεισφορά των ναυτικών σώστρων υπέρ του Ν.Α. Ταμείου» στο πλαίσιο του οποίου καθορίζεται ότι: *“κατά την έννοια του παρόντος Νόμου θεωρείται ως: Αιγιαλίτιδα ζώνη τα χωρικά ύδατα του κράτους με έκταση 3 ν.μ. από την ακτή εκτός εφόσον αυτή σε ειδικές περιπτώσεις δια ειδικών νόμων, Συνθηκών ή Συμβάσεων, είτε κατά τις ισχύουσες αρχές του Διεθνούς Δικαίου ορίζεται μεγαλύτερη ή μικρότερη των 3ν.μ.”*. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ελλάδα καθορίζει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της σε 3ν.μ. από το 1934, παρά το γεγονός ότι ο καθορισμός αυτός έγινε στα πλαίσια ενός άλλου νόμου¹³³. Έτσι, ο Αναγκαστικός Νόμος 230 της 17^{ης} Σεπτεμβρίου /23^{ης} Οκτωβρίου του 1936 *«Σχετικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη στην Ελλάδα»*, αποτελεί τον πρώτο ελληνικό νόμο που ασχολείται και ρυθμίζει αποκλειστικά το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας, τοποθετεί το εύρος των 3 ν.μ., πρακτικά τουλάχιστον, στο χρονοντούλαπο της ιστορίας, και το επεκτείνει στα 6ν.μ., ενώ διευκρινίζει ότι: *“Το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται στα έξι ναυτικά μίλια από την ακτή, με την επιφύλαξη των διατάξεων που ισχύουν, αναφερόμενες σε ειδικές περιστάσεις, οι οποίες καθορίζουν μεγαλύτερο ή μικρότερο εύρος”*¹³⁴, έτσι, διατηρούνται τα 10 ν.μ.. που προβλέπονται από τη νομοθεσία του 1931 και του 1936 στον τομέα της αεροπορίας και αστυνομείσεως αυτής.

2) ο τίτλος του Νόμου αναφέρεται σε «καιρό πολέμου», ενώ η λειτουργική διάταξη του άρθρου 1 αναφέρεται σε «συμφέροντα της εθνικής άμυνας», τέτοια συμφέροντα, ωστόσο, δεν είναι απαραίτητο να παρουσιάζονται μόνο σε καιρό πολέμου,

3) εφαρμοστικότητα του νόμου προϋποθέτει την υιοθέτηση διοικητικών πράξεων Διατάγματα ή Υπουργικές αποφάσεις.

131 Γεωργακόπουλος. Γ., *Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ελλάδας, Νομικό καθεστώς, εξέλιξη και προοπτικές με το νέο δίκαιο της θάλασσας*, Εγκεκριμένη Διδακτορική Διατριβή Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1988, σελ. 33.

132 Στο σημείο αυτό βλέπουμε ότι οι ρυθμίσεις ξεκινούν από ειδικές περιστάσεις, όπως είναι αυτή του εναερίου χώρου για τα ζητήματα της αεροπορίας και αστυνομείσεως αυτής, ενώ ακόμη δεν έχει καθοριστεί το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας στην γενική του μορφή.

133 Ibid., σελ.35.

134 Βλ. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-aigialos-paralia/an-230-1936.html>.

Όλες αυτές οι διατάξεις έχουν κωδικοποιηθεί από τον Κώδικα Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου που κυρώθηκε από το Νομοθετικό Διάταγμα 187/1973 όπου σύμφωνα με το άρθρο 139 ορίζει ότι: “ Τα χωρικά ύδατα περιλαμβάνουν μια θαλάσσια ζώνη, το εύρος της οποίας καθορίζεται στα έξι ναυτικά μίλια, ενώ μπορεί να καθοριστεί διαφορετικά από τα Προεδρικά Διατάγματα, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου”. Κατά την πορεία των εξελίξεων κανένα τέτοιο Προεδρικό Διάταγμα δεν έχει εκδοθεί.

Το πιο πρόσφατο νομοθέτημα που αφορά την αιγιαλίτιδα ζώνη είναι το Άρθρο 2 του Νόμου 2321/1995 που κυρώνει την Σύμβαση «περί του Δικαίου της Θάλασσας», είναι δηλαδή η νομοθεσία σχετικά με την ενδεχόμενη επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ., στο πλαίσιο του οποίου μπορεί να δημιουργηθεί νομοθέτημα που να καθορίζει την αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδος στα 12 ν.μ. Το άρθρο 2 ορίζει ότι: “*Η Ελλάδα έχει το αναφαίρετο δικαίωμα, κατ'εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης η οποία έχει κυρωθεί, να επεκτείνει ανά πάσα στιγμή το εύρος της χωρικής της θάλασσας σε απόσταση 12 ναυτικών μιλίων. Η εφαρμογή αυτής της διάταξης από την εσωτερική έννομη τάξη και την εφαρμογή ή την επιβολή των λοιπών διατάξεων που αφορούν τη χωρική θάλασσα ... [ρυθμίζεται] με Προεδρικά Διατάγματα που εκδίδονται μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.*”¹³⁵. Το πρώτο σκέλος του άρθρου αναφέρεται στον κανόνα των 12 ν.μ. ενώ το δεύτερο στη νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση των διοικητικών πράξεων που αφορούν, μεταξύ άλλων, την ενδεχόμενη επέκταση της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης έως 12 ν.μ. Η νομοθετική αυτή εξουσιοδότηση που αναφέρεται στο δεύτερο σκέλος του Άρθρου 2 παρουσιάζει κάποια συνταγματικά προβλήματα. Σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1 του Ελληνικού Συντάγματος, η μεταβολή της ελληνικής επικράτειας μπορεί να γίνει μόνο με νομοθετική πράξη¹³⁶, ωστόσο η αρμοδιότητα σχετικά με το άρθρο 27 δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο νομοθετικής πράξης σύμφωνα με τα άρθρα 72 παρ. 1¹³⁷ και 43 παρ. 5¹³⁸ του ελληνικού Συντάγματος.

Όπως έχει ήδη αναλυθεί παραπάνω, το διεθνές δικαίωμα σε μια αιγιαλίτιδα ζώνη των δώδεκα μιλίων έχει ήδη διευθετηθεί στο Διεθνές Δίκαιο. Η εφαρμογή του ανά πάσα στιγμή, δεν χρειάζεται, από την οπτική του Διεθνούς Δικαίου, οποιαδήποτε προηγούμενη αναγνώριση (νομοθετική ή άλλη) από την πλευρά του ενδιαφερόμενου κράτους. Η Ελλάδα έχει επαναλάβει σε πολλές περιπτώσεις και σε περισσότερα από ένα διεθνή fora ότι επιφυλάσσεται του δικαιώματός της να προβεί σε επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της.

Η νομοθετική αναγνώριση του δικαιώματος της Ελλάδας να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη σε δώδεκα μίλια, καθόσον αναφέρεται αποκλειστικά στο άρθρο 3 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας, σαν την μοναδική νομική βάση του διεθνούς δικαιώματος της, δεν λαμβάνει υπόψη ότι το μέγιστο εύρος 12 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη θεωρείται σήμερα ως ένας γενικά αποδεκτός εθιμικός κανόνας. Ο κανόνας αυτός, επί του παρόντος δεσμεύει ακόμη και αυτά τα λίγα κράτη που δεν έχουν υπογράψει την Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας.

135 Βλ. http://www.mfa.gr/images/docs/ellinotourkiko/nomos_2321.pdf.

136 Για το άρθρο 27, βλ. <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf>, σελ. 41.

137 Για το άρθρο 72 Ibid., σελ. 70.

138 Για το άρθρο 43 βλ. Ibid, σελ. 52-53.

5.2. Η Τουρκική Νομοθεσία

Κατά την περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το ζήτημα του εύρους της χωρικής θάλασσας δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο διοικητικής ή νομοθετικής πράξης γενικής φύσεως. Ωστόσο το 1883 ένας κανονισμός σχετικά με την αλιεία στα παράκτια ύδατα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας απογορεύει την αλιεία εντός 3 ν.μ. απο τις ακτές¹³⁹.

Κατά την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το 1914, κατόπιν αιτήματος του Γενικού Επιτελείου της Τουρκίας με ανακοίνωση που είχε δοθεί στις ξένες Πρεσβείες από την Υψηλή Πύλη καθόρισε για όλα τα ύδατα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τα 6 ν.μ. αιγιαλίτιδα ζώνη, ενώ αργότερα, με τον Εφαρμοστικό Νόμο της 11^{ης} Απριλίου του 1918 όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο 476/1926 θέσπισε συνορεύουσα ζώνη 4ν.μ.¹⁴⁰.

Απο την δεκαετία του '30 μέχρι και περίπου τα μέσα της δεκαετίας του '60, η αιγιαλίτιδα ζώνη της Τουρκίας είχε εύρος 3 ν.μ., παρά το γεγονός ότι στις Διεθνείς Συνδιασκέψεις που μεσολάβησαν υποστήριζε διαφορετικά κάθε φορά πλάτη για την αιγιαλίτιδα ζώνη.

Στις 15 Μαΐου του 1964, η Τουρκία, με τον Νόμο 476/1964 καθιέρωσε τα 6 ν.μ. χωρικών υδάτων και τα 12 ν.μ. για την αλιευτική ζώνη. Στο άρθρο 1 του παρόντος Νόμου διευκρινίζει ότι: “*Η αιγιαλίτιδα ζώνη περιλαμβάνεται στην τουρκική Επικράτεια και το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης είναι 6 ν.μ.*” και το άρθρο 2 αναφέρει ότι: “*Απέναντι από τις χώρες, των οποίων η αιγιαλίτιδα ζώνη έχει μεγαλύτερο πλάτος από το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης της Τουρκίας, το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας*”¹⁴¹. Στις περιπτώσεις όπου η απόσταση μεταξύ της ηπειρωτικής χώρας της Τουρκίας και ενός γειτονικού κράτους είναι μικρότερη από το σύνολο του εύρους των χωρικών υδάτων καθενός από τα δύο κράτη, το εξωτερικό όριο της Τούρκικης αιγιαλίτιδας ζώνης είναι, σύμφωνα με τον ανωτέρω Νόμο 476/1964, η μέση (σε ίση απόσταση) γραμμή, ελλείψει συμφωνίας για το αντίθετο. Ο ίδιος Νόμος προέβλεπε επίσης για ευθείες γραμμές βάσεως περιοχών όπου η ακτογραμμή έχει εσοχή ή νησιών που βρίσκονται κοντά στην ακτή, καθώς και κλειστών γραμμών για κόλπους με εισόδους να μην υπερβαίνουν τα 24 μίλια. Έτσι ως αποτέλεσμα της διάταξης του άρθρου 2 του ανωτέρω νόμου, η Τουρκία με βάση την Αρχή της Αμοιβαιότητας καθιέρωσε τα 12 ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης στην Μαύρη Θάλασσα και την Μεσόγειο.

Στις 20 Μαΐου του 1982 η Τουρκία θέσπισε ένα καινούργιο Νόμο, τον 2674/1982 όπου στο άρθρο 1 διευκρινίζει ότι τα Τούρκικα χωρικά ύδατα έχουν εύρος έξι μιλίων, επιπλέον, ορίζει ότι “*το Συμβούλιο των Υπουργών είναι εξουσιοδοτημένο να καθορίζει τα χωρικά ύδατα σε έκταση μεγαλύτερη των έξι μιλίων σε ορισμένες θάλασσες, σύμφωνα με τις σχετικές ιδιαιτερότητες και τις συνθήκες αυτών των θαλασσών, καθώς και με την αρχή της ισότητας*”¹⁴². Σύμφωνα με αυτή την διάταξη, το Τούρκικο

139 Bλ. Bolukbasi D., *Turkey and Greece: The Aegean Disputes : a Unique Case in International Law*, Publ. Cavendish, 2004, p. 146.

140 Edited by Kariotis T. C., *Greece and the Law of the Sea*, Aegean Institute of the Law of the Sea and Maritime Law, 1997, p. 138.

141 International Boundary Study, Series A, LIMITS IN THE SEAS, No. 32, Straits Baselines: Turkey, 1971, p. 2.

142 http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TUR_1982_Act.pdf United Nations, National Legislation – DOALOS-OLA, Act No. 2674 of 20 May 1982, on the Territorial Sea of the Republic of Turkey, p. 1.

Συμβούλιο των Υπουργών υιοθέτησε στις 6 Ιουνίου του 1982 το Διάταγμα 8/4742, το οποίο αναφέρει:

"Όσον αφορά την έκταση των χωρικών υδάτων στη Μαύρη θάλασσα και τη Μεσόγειο Θάλασσα, το Συμβούλιο των Υπουργών ... σύμφωνα με την εξουσία που καθορίζεται στο Νόμο υπ'αρ. 2674 της 29ης Μαΐου 1982, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των θαλασσών που περιβάλλουν την Τουρκία και την αρχή της ισότητας έχει αποφασίσει ότι η κατάσταση που επικρατεί πριν από τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου θα συνεχιστεί.¹⁴³ "

Επίσης, το Άρθρο 2 του ίδιου Νόμου ορίζει ότι, η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ Τουρκίας και κρατών με παράκτιες ή έναντι κείμενες ακτές θα πραγματοποιείται βάση συμφωνίας *"...σύμφωνα με την αρχή της ισότητας"*, ενώ ως προς της γραμμές βάσεως ο Νόμος 2674/1982 προβλέπει ότι, οι βασικές αρχές για την αιγιαλίτιδα ζώνη θα καθορίζονται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Ο Νόμος αυτός ουσιαστικά αντικαθιστά και καταργεί οποιαδήποτε άλλη νομοθεσία που έρχεται σε αντίθεση με την παρούσα πράξη όπως αυτό ορίζεται και από το άρθρο 6 του παρόντος όπου ορίζει ότι: *"ο Νόμος υπ'αρ. 476, της 15ης Μαΐου 1964 και οι διατάξεις άλλων πράξεων αντίθετων προς την παρούσα πράξη καταργούνται"*.

5.3. Ένα συμπερασματικό σχόλιο

Στην πορεία προς την διαμόρφωση του πλάτους της αιγιαλίτιδας ζώνης των δύο χωρών υπήρξαν παράγοντες οι οποίοι επηρέασαν τις εκάστοτε αποφάσεις των κρατών σχετικά με το ζήτημα αυτό.

Σταθμό για τις νομοθετικές ρυθμίσεις στην Ελλάδα σχετικά με το ζήτημα της αιγιαλίτιδας ζώνη αποτελεί η δεκαετία του 1930, κατά τη διάρκεια της οποίας θεσπίστηκαν οι νομοθεσίες σχετικά με το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 6 ν.μ., οι οποίες ισχύουν μέχρι και σήμερα, και τα 10 ν.μ. για σκοπούς της αεροπορίας και αστυνόμευσης αυτής. Ωστόσο, μέχρι και την δεκαετία του 1960 οι θέσεις που παρουσίαζε η Ελλάδα δεν χαρακτηρίζονταν από σταθερότητα, έτσι στην Συνδιάσκεψη της Χάγης το 1930 υποστήριξε το εύρος των 3 ν.μ. και το 1931 υιοθέτησε το πλάτος των 10 ν.μ. για θέματα αεροπορίας και αστυνόμευσεως αυτής, ενώ το 1936 αλλάζει γραμμή πλευσης και υιοθετεί το εύρος των 6 ν.μ. το οποίο καλύπτει και με εσωτερική νομοθεσία, και διατηρεί τα 10 ν.μ. για την αεροπορία. Το 1958, στην πρώτη Συνδιάσκεψη της Γενεύης και ενώ έχει ήδη θεσπίσει το πλάτος των 6 ν.μ. και 10 ν.μ., το οποίο βρίσκεται σε ισχύ, τάσσεται στους υποστηρικτές των 3 ν.μ..

Η αντιφατική αυτή στάση της Ελλάδας οφείλεται στο γεγονός ότι την περίοδο εκείνη ανήκε στις μεγαλύτερες ναυτιλιακές δυνάμεις με μεγάλο εμπορικό στόλο και αλιευτικές δραστηριότητες, επομένως μεγάλο ήταν και το οικονομικό όφελος, το οποίο σαφώς επηρέασε τις αποφάσεις που λάμβανε, αφού οι ναυτιλιακοί κύκλοι υποστήριζαν ότι η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της ελεύθερης ναυσιπολίας και εκ των πραγμάτων μεγάλες οικονομικές

¹⁴³http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TUR_1986_Decree.pdf, United Nations, National Legislation – DOALOS-OLA, Decree by the Council of Ministers, No. 86/11264, dated 17 December 1986, p. 1-2.

επιπτώσεις, έτσι αφενός είχε θεσπίσει νομοθετικά το εύρος των 6 ν.μ. ωστόσο στους διεθνείς οργανισμούς υποστήριζε τα 3 ν.μ. για το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης¹⁴⁴.

Κατά τη διάρκεια της Τρίτης Συνδιάσκεψης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας η Ελλάδα αντιλήφθηκε το συμφέρον της για μια μεγαλύτερη σε εύρος αιγιαλίτιδα ζώνη και υποστήριξε σθεναρά το πλάτος των 12 ν.μ., έτσι στην εσωτερική νομοθεσία που κυρώνει τη Σύμβαση για το δίκαιο της θάλασσας, το άρθρο 2 αφορά την ενδεχόμενη επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ., στο πλαίσιο του οποίου μπορεί να δημιουργηθεί νομοθέτημα που να καθορίζει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ.

Η Τουρκία από την άλλη πλευρά μέχρι και την δεκαετία του 1960 δεν είχε θεσπίσει κάποια εσωτερική νομοθεσία για το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης της, ωστόσο, οι θέσεις της, στις ανά τα έτη Διεθνείς Συνδιασκέψεις ποικίλαν σχετικά με το ζήτημα αυτό. Το 1930 στην Συνδιάσκεψη της Χάγης υποστήριξε το εύρος των 6 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη ενώ το 1956 πρότεινε την αποδοχή του εύρους των 12 ν.μ. ως κανόνα του διεθνούς δικαίου αφού όπως υποστήριξε είχε ήδη λάβει την γενική πρακτική που ήταν αναγκαία. Αργότερα, στην πρώτη Συνδιάσκεψη της Γενεύης το 1958 υποστήριξε 3 ν.μ. αιγιαλίτιδα ζώνη και υπογράμμισε το δικαίωμα της να επικαλεστεί την αρχή της αμοιβαιότητας σε σχέση με τις γειτονικές τις χώρες που είχαν εύρος χωρικών υδάτων μεγαλύτερο των 3 ν.μ.

Η δεκαετία του '60 αποτέλεσε σταθμό για το εσωτερικό νομοθετικό σύστημα της Τουρκίας, το 1964 θέσπισε νόμο με τον οποίο καθιέρωσε το εύρος των 6 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη της στο Αιγαίο το οποίο ισχύει μέχρι και σήμερα. Την ίδια δεκαετία πραγματοποιείται και η δεύτερη Συνδιάσκεψη της Γενεύης και ενώ αρχικά υποστήριξε το εύρος των 3 ν.μ., όπως είχε κάνει το 1958, με την προϋπόθεση ότι το όριο αυτό θα έχει καθολική υποστήριξη, στην συνέχεια υποστήριξε την κοινή πρόταση του Καναδά και των Ηνωμένων Πολιτειών αναγνωρίζοντας το εύρος των 6 ν.μ. για τα χωρικά ύδατα και ένα επιπλέον εύρος 6 ν.μ. ζώνη αλιείας. Η Πρόταση αυτή ωστόσο δεν υιοθετήθηκε.

Κατά την διάρκεια της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το δίκαιο της θάλασσας η Τουρκία σε γενικές γραμμές δεν προέβαλε ιδιαίτερες αντιρρήσεις για το συγκεκριμένο εύρος των 12 ν.μ., ωστόσο προσπάθησε για την εξαίρεση της απλής εφαρμογής του κανόνα των 12 ν.μ. στο Αιγαίο και υποστήριξε την άσκηση του δικαιώματος αυτού χωρίς την επιφύλαξη των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των γειτονικών παράκτιων κρατών, πρόταση η οποία δεν έγινε δεκτή.

Το 1982, η Τουρκία θεσπίσε καινούργιο νόμο σχετικά με τα χωρικά ύδατα σύμφωνα με τον οποίο (άρθρο 1) διατηρεί το εύρος των 6 ν.μ. στην αιγιαλίτιδα ζώνη της στο Αιγαίο και το εύρος των 12 ν.μ. στην Μεσόγειο και την Μαύρη Θάλασσα όπως ήδη ίσχυε, και η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ Τουρκίας και κρατών με παράκτιες ή έναντι κείμενες ακτές θα πραγματοποιείται βάση συμφωνίας

144 Η στάση αυτή της Ελλάδας έγινε αντιληπτή και από την Τουρκία η οποία κατά τη διάρκεια της 3ης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, το 1974, δήλωσε: Η αντιπροσωπεία που είχε ζητήσει την έγκριση του κανόνα των 12 ν.μ., (Ελλάδα), είχε, κατά την Πρώτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη το 1958, υποβάλει ένα σχέδιο για την έγκριση ενός ορίου των 3 ν.μ. και, στη συνέχεια, είχε δηλώσει στην Επιτροπή για τον Θαλάσσιο Βυθό ότι η χώρα του δεν προτείνει να διευρυνθεί το εύρος των χωρικών υδάτων της σε περισσότερα από 6 ν.μ. αλλά δεν θα είχε αντίρρηση σε ένα μέγιστο όριο 12 ν.μ., αυτή η αντιπροσωπεία σήμερα, πρότεινε, ένα όριο των 12 ν.μ., όχι ως ανώτατο όριο, αλλά αντίθετα ως ένα γενικό και ενιαίο κανόνα. Βλ. http://legal.un.org/diplomaticconferences/lawofthesea-1982/docs/vol_II/a_conf-62_c-2_sr-6.pdf, Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, 6th Meeting, 17 July 1974, p. 115.

“..σύμφωνα με την αρχή της ισότητας” (άρθρο 2). Ο νόμος αυτός κατήργησε κάθε προηγούμενη νομοθετική διάταξη που ήταν έναντι στην παρούσα και αποτελεί την τελευταία νομοθετική πράξη σχετικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη και το εύρος της.

Κεφάλαιο 6: Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη στο Νέο Δίκαιο της Θάλασσας και οι σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας

6.1. Γενικό πλαίσιο

Από τη δημιουργία του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους το 1830 μέχρι σήμερα οι ελληνοτουρκικές σχέσεις πέρασαν από πολλές φάσεις και διακυμάνσεις, από περιόδους σύγκρουσης, έντασης, ύφεσης αλλά και συνεργασίας. Κατά παρέκκλιση από την περίοδο σχετικής αρμονίας μεταξύ των δύο χωρών από τα τέλη της δεκαετίας του 1920 μέχρι το 1950, ειδικότερα από το 1974 και έπειτα, οι σχέσεις τους είναι τεταμένες, και η ουσία των διαφορών τους έγκειται σε δύο ζητήματα, την Κύπρο και το Αιγαίο Πέλαγος. Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθεί το ζήτημα του Αιγαίου Πελάγους και ειδικότερα ο θεσμός της αιγιαλίτιδας ζώνης και οι αξιώσεις των δύο χωρών σε αυτή.

Η τρέχουσα διαμάχη έχει τις ρίζες της στη Συνθήκη της Λωζάνης. Η συνθήκη αυτή υπογράφηκε το 1923 η οποία έληξε τις ελληνοτουρκικές διαμάχες των αρχών της δεκαετίας του 1920, καθιέρωσε επίσης το καθεστώς στο Αιγαίο και μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα, με την εναρμόνιση των ζωτικών συμφερόντων και των νόμιμων δικαιωμάτων των δύο χωρών, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων στο Αιγαίο Πέλαγος. Η βασική θέση της Συνθήκης της Λωζάνης ήταν η χορήγηση περιορισμένων περιοχών της θαλάσσιας δικαιοδοσίας στα παράκτια αυτά κρατη και τα υπόλοιπα τμήματα του Αιγαίου προς το κοινό όφελος της Ελλάδας και της Τουρκίας¹⁴⁵.

Η Συνθήκη των Παρισίων το 1947¹⁴⁶ οριοθετεί περαιτέρω τον κάτοχο των διαφόρων περιοχών του Αιγαίου. Με τη Συνθήκη αυτή η Ελλάδα πήρε στην κυριότητά της τα Δωδεκάνησα και πάλι όμως με όρια στο επίπεδο της στρατιωτικοποίησης. Τα Δωδεκάνησα υπήρξαν υπό την Τουρκική κατοχή από τον 16^ο αιώνα και υπό την Ιταλική κατοχή από τον ιταλο-τουρκικό πόλεμο του 1912. Η Συνθήκη της Λωζάνης είχε πράγματι επιβεβαιώσει την ιταλική κατοχή των νησιών αυτών το 1923 και, κατά συνέπεια, αντικαταστάθηκε στο θέμα αυτό από τη Συνθήκη των Παρισίων. Μεταξύ του 1912 και του 1947 τα Δωδεκάνησα ως εκ τούτου, είχαν υπηρετήσει ως ένα είδος ουδέτερης ζώνης ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία.

Από το 1923 έως το 1950 ακολούθησε μια περίοδος σχετικής ειρήνης, Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Ψυχρός Πόλεμος ενίσχυσαν αυτήν την προσπάθεια ειρήνης, η οποία, με τις δύο χώρες υπο την απειλή της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Σοβιετικής Ένωσης, αντίστοιχα, επέφερε μεγαλύτερη πολιτική και στρατιωτική συνεργασία και άνοιξε τον δρόμο για τις δύο χώρες να ενταχθούν στο ΝΑΤΟ.

145 Γούναρης Γ. Εμμ., Το Εδαφικό Καθεστώς της Ελλάδος και οι Συνθήκες στα Πλαίσια της Διπλωματικής Ιστορίας, Εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2010, σελ. 193.

146 Είναι η Συνθήκη Ειρήνης μεταξύ της Ιταλίας και των Συμμάχων, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Οι υπόλοιπες Συμμαχικές Δυνάμεις είναι: Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η Κίνα, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας, η Ένωση των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, η Αυστραλία, το Βέλγιο, η Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μπελωροσσίας, η Βραζιλία, ο Καναδάς, η Αιθιοπία, η Ινδία, η Νέα Ζηλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Τσεχοσλοβακία, η Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Ουκρανίας, η Νοτιοαφρικανική Ένωση και η Ομοσπονδιακή Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

Η δεκαετία του 1970 επιφύλασσε για τις δύο χώρες την αρχή μιας ατελέσφορης διαμάχης η οποία όπως αναφέρθηκε και παραπάνω εξακολουθεί να μαίνεται. Στις αρχές της εν λόγω δεκαετίας η Τουρκία εγκαινίασε μια συστηματική πολιτική αμφισβήτησεων έναντι της κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας με σκοπό την μεταβολή του καθεστώτος στον θαλάσσιο και εναέριο χώρο που πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και ειδικότερα από το δίκαιο της θάλασσας.

Η Εμφάνιση των πρώτων διεκδικήσεων έναντι της ελληνικής υφαλοκρηπίδας το 1973, και η πρώτη αμφισβήτηση του ελληνικού εθνικού εναερίου χώρου το 1975 σηματοδοτούν την έναρξη της πολιτικής αυτής της Τουρκίας η οποία δημιούργησε μία νέα εποχή εντάσεων στις μεταξύ σχέσεις των δύο χωρών. Ωστόσο περισσότερη ένταση ήρθε να προσθέσει στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και η εισβολή της Τουρκίας το 1974 στην Κύπρο και η κατοχή του Βορείου τμήματός της, η οποία σενέπεσε με τα παραπάνω γεγονότα και συνέβαλε στην περαιτέρω κλίμακωση της κατάστασης που παραμένει ίδια μέχρι και σήμερα. Έκτοτε η Τουρκία παρουσίαζε συνεχώς αυξανόμενες διεκδικήσεις και αμφισβητήσεις οι οποίες οδήγησαν τις δύο χώρες ακόμη και στο χείλος της ένοπλης σύγκρουσης, με την κρίση του Μαρτίου του 1987¹⁴⁷ και την κρίση των Ιμίων τον Ιανουάριο του 1996¹⁴⁸.

Άξονας των τουρκικών διεκδικήσεων και αμφισβήτησεων αποτέλεσε η διαφορά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας το 1973 καθώς και η Κυπριακή κρίση που ακολούθησε. Αρχής γενομένης από το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας η Τουρκία άρχισε να εφαρμόζει την πολιτική της αυτή που σε βάθος χρόνου περιέλαβε την αμφισβήτηση του νομίμου και κυριαρχικού δικαιώματος της Ελλάδας, με απειλή πολέμου (*casus belli*), να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι τα 12 ν.μ., όπως προβλέπει το Δίκαιο της Θάλασσας και όπως έχει πράξει το σύνολο σχεδόν των παρακτίων κρατών της διεθνούς κοινότητας, συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα και την Ανατολική Μεσόγειο, την αμφισβήτηση του εύρους του ελληνικού εθνικού εναερίου χώρου, μέσω συνεχών παραβιάσεων του από τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη, την αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί νησιών και παραβίασή της ακόμα και στην περίπτωση κατοικημένων περιοχών, την αμφισβήτηση των θαλάσσιων συνόρων, την αμφισβήτηση των αρμοδιοτήτων εντός του FIR Αθηνών που ασκεί η Ελλάδα βάσει αποφάσεων του ICAO, με τη συνεχή άρνηση συμμόρφωσης της Τουρκίας προς τους κανόνες εναέριας κυκλοφορίας, την αμφισβήτηση των αρμοδιοτήτων της Ελλάδας εντός της περιοχής ευθύνης της για θέματα έρευνας και διάσωσης και την απαίτηση της Τουρκίας για αποστρατιωτικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου¹⁴⁹.

Η Ελλάδα στο σημείο αυτό υποστηρίζει σθεναρά την αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών, αποδέχεται τη γενική υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και έχει κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το

147 Ελλείψει ουσιαστικής επικοινωνίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας και κατόπιν αμοιβαίων παρερμηνειών σχετικά με τις ερευνητικές δραστηριότητες στην υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου Ανατολικά της Θάσου και το Πρακτικό της Βέρνης που είχε άμεση σχέση με το γεγονός αυτό, τον Μάρτιο του 1987, οδήγησαν τις δύο χώρες σε οξεία κρίση η οποία παρ'όλignon να μετατραπεί σε ένοπλη σύγκρουση. Συρίγος Αγγ. *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015, σελ. 376-380.

148 Η κρίση των Ιμίων αποτελεί τη σοβαρότερη κρίση μετά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974. Αιτία διαμάχης μεταξύ των δύο χωρών αποτέλεσαν δύο βραχώδη νησάκια (τα Ίμια) που ανήκουν στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων. Ενώ αρχικά το επεισόδιο εμφανίστηκε ως δημοσιογραφική αντιπαράθεση στην συνέχεια εξελίχθηκε σε μία σοβαρότατη κρίση, ενώ παράλληλα την ίδια χρονική στιγμή η πολιτική κατάσταση στο εσωτερικό και των δύο χωρών βρισκόταν σε μεταβατική περίοδο. Βλ. *Ibid.*, σελ. 465-472.

149 Βλ. <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>

Δίκαιο της Θάλασσας του 1982¹⁵⁰. Επιπλέον δέχεται ως μοναδική διαφορά μεταξύ των δύο χωρών, και στο πλαίσιο αυτό επιδιώκει την επίλυσή της, την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες και ειδικότερα το δίκαιο της θάλασσας.

Το 1982, μετά από μια δεκαετή προσπάθεια συνεργασίας, οι περισσότερες από τις χώρες του κόσμου υπέγραψαν την Σύμβαση που εκπονήθηκε από την Τρίτη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας δημιουργώντας ένα πνεύμα συνεργασίας που εξακολουθεί να διέπει την πλειοψηφία των κρατών του κόσμου όσον αφορά το καθεστώς των θαλασσών. Μετά από τον απαιτούμενο συμβιβασμό μεταξύ των κρατών συμφωνήθηκαν ποικίλα θέματα μεταξύ των οποίων ήταν το εύρος των χωρικών υδάτων, η υφαλοκρηπίδα, η αποκλειστική οικονομική ζώνη και ο έλεγχος του εναερίου χώρου, τα οποία είχαν και άμεση σχέση με τη διαφορά στο Αιγαίο Πέλαγος. Η Τουρκία, δεν έχει υπογράψει την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και εκφράζει την αντίθεσή της σε πολλές από τις διατάξεις της, γεγονός το οποίο αποτελεί μία ακόμη αιτία της ρήξης ανάμεσα στις δύο χώρες.

Η Συνθήκη της Λωζάνης, η Συνθήκη των Παρισίων, και η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, τα οποία από κοινού καθιέρωσαν το υπάρχον καθεστώς στο Αιγαίο, αποτέλεσαν τις ρίζες που προκάλεσαν τις συγκρούσεις μεταξύ των δύο χωρών σε όλη τη δεκαετία του 1970, του 1980 και του 1990. Τα καθεστώτα που ίσχυαν στο Αιγαίο ήταν μερικές φορές ασαφή και άλλες φορές αντιφατικά, καθεστώτα που ακόμη και σήμερα δεν έχουν διευθετηθεί. Ωστόσο εδώ, όπως και σε κάθε διακρατική και μη διένεξη, υπάρχουν δύο πλευρές η ελληνική και η τουρκική. Πολλά από τα επιχειρήματα της κάθε πλευράς είναι δικαιολογημένα ως προς τα εθνικά τους συμφέροντα, ενώ άλλα επιχειρήματα είναι πιο μικροπρεπή και υπονομεύουν τη διαδικασία επίλυσης των προβλημάτων. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τις λεπτομέρειες αυτών των συγκρούσεων, έτσι ώστε οι χώρες να μπορούν τελικά να εργαστούν μέσω των ζητημάτων και να υιοθετήσουν μια δίκαιη και ισότιμη λύση.

6.2. Η αιγιαλίτιδα ζώνη στον θαλάσσιο χώρο

Ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα στο Αιγαίο είναι η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, καθώς επίσης και η ενδεχόμενη επέκταση της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ.. Είναι σημαντικό ως εκ τούτου στο σημείο αυτό να προσδιοριστούν οι ισχύοντες διεθνείς κανόνες, έτσι όπως διαμορφώθηκαν ανά τα έτη.

Στην ιστορία της διεύρυνσης του πλάτους της αιγιαλίτιδας ζώνης υπήρξαν διάφορα στάδια από τα οποία πέρασε ο θεσμός προκειμένου να φθάσουμε στην σύγχρονη εποχή και στο ισχύον διεθνές καθεστώς. Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου δεν κατάφερε να φθάσει στην υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού ορίου, ωστόσο, στην Συνδιάσκεψη της Γενεύης του 1958, πρότεινε σχέδιο άρθρων που δεν επέτρεπε την επέκταση της

150 Το 2015 η Ελλάδα με δήλωσή της εξείρεσε από τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας της Σύμβασης, τις οριοθετήσεις θαλασσίων ζωνών σύμφωνα με το άρθρο 298. Για το άρθρο 298 βλ. http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, και για τη δήλωση της Ελλάδας βλ. https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-6&chapter=21&Temp=mtdsg3&lang=en#EndDec.

αιγιαλίτιδας ζώνης πέραν των 12 ν.μ.¹⁵¹. Η θέση αυτή έθεσε τα θεμέλια για τη διαμόρφωση ενός εθιμικού κανόνα δικαίου, παρά το γεγονός ότι δεν υιοθετήθηκε από τη Συνδιάσκεψη. Έτσι μετά το 1958 και 1960 παρατηρείται μία αυξανόμενη τάση των κρατών να υιοθετούν για την αιγιαλίτιδα ζώνη τους πλάτος μέχρι 12 ν.μ.. Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, ακολούθησε αυτή ακριβώς τη διεθνή πρακτική, κωδικοποιώντας τελικά το ήδη ισχύον εθιμικό δίκαιο που ορίζει το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης μέχρι τα 12 ν.μ.

Τα παράκτια κράτη, τα οποία με εσωτερική νομοθεσία έχουν υιοθετήσει το πλάτος των 12 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη τους βρίσκονται μέσα στα αποδεκτά από το διεθνές δίκαιο πλαίσια κάτι που συνιστά χαρακτήρα διεθνούς εθιμικού δικαίου. Υπο το πνεύμα αυτό, και η Ελλάδα αντίστοιχα έχει το δικαίωμα να επεκτείνει μονομερώς την αιγιαλίτιδα ζώνη της από τα 6 ν.μ. που βρίσκεται σήμερα στα 12 ν.μ..

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια η αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας ορίστηκε στα 6 ν.μ. από την ακτή με τον εσωτερικό νόμο Ν 230/1936 και μεταγενέστερο Ν.Δ. 187/1973, ενώ στον εναέριο χώρο διατηρήθηκε ρητώς το όριο των 10 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη στον τομέα της αεροπορίας και αστυνομώσεως αυτής, βάσει προγενέστερης νομοθεσίας, με το Προεδρικό Διάταγμα της 6ης Σεπτεμβρίου του 1931 σε συνδυασμό με τον νόμο 5017/1931.

Κατά την κύρωση της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας η Ελλάδα, με τον εσωτερικό νόμο Ν. 2321/1995 δήλωσε ρητά ότι επιφυλάσσεται να ασκήσει σε οποιοδήποτε χρόνο το δικαίωμά της να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι τα 12 ν.μ., αφού βάσει του εθιμικού κανόνα του Δικαίου της Θάλασσας, που ενσωματώνεται και στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, δικαιούται να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι τα 12 ν.μ. Το δικαίωμα αυτό της επέκτασης του ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης μέχρι τα 12 ν.μ. είναι κυριαρχικό και μονομερές, κατά συνέπεια δεν υπόκειται σε κανενός είδους περιορισμό ή εξαίρεση και δεν επιδέχεται αμφισβητήσεως από τρίτα κράτη ενώ το άρθρο 3 της Σύμβασης, που ενσωματώνει κανόνα εθιμικού δικαίου, δεν θέτει κανένα περιορισμό ή εξαίρεση ως προς το δικαίωμα αυτό¹⁵². Επιπλέον, η συντριπτική πλειοψηφία των παρακτίων κρατών, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, έχει προσδιορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ. ενώ παράλληλα και η ίδια η Τουρκία έχει επεκτείνει, ήδη από το 1964, την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 12 ν.μ. στη Μαύρη Θάλασσα και τη Μεσόγειο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω δεδομένα και στο σημείο αυτό εμφανίζεται να έχει αντιρρήσεις η Τουρκία, η οποία διαφωνεί κάθετα τόσο με το, αναφαίρετο όπως προκύπτει, δικαίωμα της Ελλάδας να καθορίζει μονομερώς το πλάτος της αιγιαλίτιδα ζώνη της όσο και με το μέγεθος του πλάτους αυτού. Κάνοντας μία μικρή αναδρομή στις απόψεις που κατά περίπτωση εξέφραζε η Τουρκία στις ανά τα έτη διεθνείς διασκέψεις, παρατηρείται ότι το 1956 στην Γενεύη, υποστήριζε ότι το πλάτος των 12 ν.μ. για την αιγιαλίτιδα ζώνη είχε κατορθώσει να φθάσει στην απαιτούμενη διεθνή

151 Σύμφωνα με το Άρθρο 3 παρ. 2 της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου: « 2. The Commission considers that international law does not permit an extension of the territorial sea beyond twelve miles», στο http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/8_1_8_2_1956.pdf, σελ. 265.

152 Το άρθρο 3 της Σύμβασης: «Article 3: Breadth of the territorial sea. Every State has the right to establish the breadth of its territorial sea up to a limit not exceeding 12 nautical miles, measured from baselines determined in accordance with this Convention». Βλ. http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, σελ. 27.

πρακτική ώστε να γίνει αποδεκτό ως κανόνας διεθνούς δικαίου¹⁵³. Ωστόσο κατά την διάρκεια των εργασιών της 3^{ης} Διάσκεψης για το δίκαιο της θάλασσας εξέφρασε μία εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη σχετικά με το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης και δήλωσε ότι τα 12 ν.μ. δεν έχουν αποκτήσει τον χαρακτήρα εθιμικού κανόνα του διεθνούς δικαίου και κυρίως όταν η εφαρμογή του μεταφράζεται ως κατάχρηση δικαιώματος¹⁵⁴.

Με τον εσωτερικό νόμο 476/15.5.64, η Τουρκία όρισε το γενικό πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 6 ν.μ., ενώ έχει καθορίσει στην Μεσόγειο και την Μαύρη Θάλασσα το πλάτος των 12 ν.μ. και έχει περιορίσει το πλάτος της στο Αιγαίο στα 6 ν.μ. μη αποδεχόμενη ότι τα 12 ν.μ. δύνανται να εφαρμοστούν στο Αιγαίο το οποίο όπως διατείνεται ανήκει στη κατηγορία των κλειστών και ημίκλειστων θαλασσών στις οποίες παρουσιάζονται ιδιομορφίες και ειδικές περιστάσεις και επομένως το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης θα πρέπει να καθορίζεται βάσει συμφωνίας των ενδιαφερομένων κρατών¹⁵⁵.

Τα επιχειρήματα που προβάλλει σταθερά η Τουρκία ενάντια στην ενδεχόμενη επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας στα 12 ν.μ., βασίζονται στο γεγονός ότι σε μία επέκταση πλάτους 12 ν.μ. θα περιέλθει το μεγαλύτερο μέρος του Αιγαίου Πελάγους στην Ελλάδα, συγχέοντας έτσι το δικαίωμα της οικονομικής εκμετάλλευσης και της κυριαρχίας με το δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας ισχυριζόμενη ότι το Αιγαίο θα μετατραπεί σε ελληνική λίμνη αν η αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας επεκταθεί στα 12 ν.μ. με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η ελεύθερη κίνηση των πλοίων της. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι θίγονται τα ζωτικά συμφέροντα της Τουρκίας από αυτό και η προσάρτηση θαλασσίων περιοχών σε αυτήν θα ήταν ελάχιστη με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, αφού τα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και της Δωδεκανήσου αποτελούν φραγμό στην επέκταση δυτικά της Τουρκικής αιγιαλίτιδας ζώνης.

Επίσης η Τουρκία επικαλείται και το άρθρο 300 της Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας το οποίο ανήκει στις γενικές διατάξεις και αναφέρεται στην καλή πίστη και την κατάχρηση δικαιώματος¹⁵⁶, και το οποίο κατά την τουρκική άποψη υπερσχύει του άρθρου 3 που αφορά στην αιγιαλίτιδα ζώνη και το πλάτος της. Κάτι τέτοιο φυσικά δεν ευσταθεί, αφού το άρθρο 300 εμπεριέχεται στις γενικές διατάξεις που διέπουν την Σύμβαση στο σύνολό της, ενώ το άρθρο 3 που αφορά στην αιγιαλίτιδα ζώνη αποτελεί ειδικό άρθρο το οποίο και υπερσχύει. Τέλος, το επιχείρημα εκείνο στο οποίο στηρίζεται περισσότερο η Τουρκία και είναι πιο δυναμικό είναι το περίφημο «casus belli», δηλαδή η απειλή πολέμου ενάντια της Ελλάδας σε περίπτωση που ασκήσει το νόμιμο δικαίωμά της να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 12 ν.μ., μία κίνηση η οποία παραβιάζει κατάφωρα τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Κατά την 3^η Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας η Τουρκία προσπάθησε να εξασφαλίσει και νομικά τις επιδιώξεις της, προτείνοντας να συμπεριληφθεί μία

153 Βλ. Yearbook of the International Law Commission, Volume II, Document A/CN.4/99 « The Turkish are of the opinion that the twelve mile limit has already obtained the practice necessary for its acceptance as a rule of international law», Geneva 1956, p. 74.

154 Βλ. Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume XVII, p. 78.

155 Βλ. Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume II, p. 277.

156 Άρθρο 300: «Good faith and abuse of rights. States Parties shall fulfil in good faith the obligations assumed under this Convention and shall exercise the rights, jurisdiction and freedoms recognized in this Convention in a manner which would not constitute an abuse of right».

διάταξη στην οποία θα ορίζεται ότι στις κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες (όπως το Αιγαίο) το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης θα πρέπει να καθορίζεται με συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών¹⁵⁷ λόγω των ιδιομορφιών που παρουσιάζουν οι θάλασσες που ανήκουν στην κατηγορία αυτή, και έτσι μπορεί η Σύμβαση να προβλέπει το πλάτος των 12 ν.μ. αλλά η Ελλάδα δεν μπορεί να εφαρμόσει το εύρος αυτό στο Αιγαίο, αφού η θάλασσα αυτή παρουσιάζει ιδιομορφίες. Ωστόσο η πρόταση αυτή δεν έτυχε αποδοχής και συνεπώς μεταξύ άλλων η Τουρκία αρνήθηκε να υπογράψει την Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 δηλώνοντας ότι θίγει βασικά της συμφέροντα¹⁵⁸.

Η μέθοδος όμως οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης με βάση την αρχή της ίσης απόστασης μεταξύ κρατών με έναντι κείμενες ή παρακείμενες ακτές, αποτελεί κανόνα ο οποίος έχει αποκτήσει εθνικό χαρακτήρα. Ο κανόνας της ίσης απόστασης ο οποίος εκφράζεται με τη μέση και την πλάγια γραμμή αποτελούν σταθερές και αμετακίνητες αρχές τις οποίες ακολουθούν ως μια γενικότερη πρακτική τα κράτη σε αντίστοιχες περιπτώσεις οριοθέτησης ενώ έχει υιοθετηθεί και από την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θαλάσσης.

Η μέθοδος της μέσης γραμμής για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ των κρατών με έναντι κείμενες ακτές προτάθηκε αρχικά το 1930 στην Συνδιάσκεψη της Χάγης. Η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου το 1956 πρότεινε, η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης να πραγματοποιείται με συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών. Σύμφωνα με την Επιτροπή, ελλείψει συμφωνίας, και εκτός εάν ένα άλλο σύνορο δικαιολογείται από ειδικές συνθήκες, στην περίπτωση των κρατών με έναντι κείμενες ακτές η οριοθετική γραμμή πρέπει να είναι η μέση γραμμή ενώ η γραμμή της ίσης απόστασης (πλάγια γραμμή) θα πρέπει να εφαρμόζεται στην περίπτωση των παρακείμενων ακτών¹⁵⁹. Οι προτάσεις αυτές της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου υιοθετήθηκαν από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και την Συνορεύουσα Ζώνη.

Το Άρθρο 15 της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας, φέρει τον τίτλο «Οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ κρατών με έναντι κείμενες ή παρακείμενες ακτές», και ορίζει τα εξής:

"Όταν οι ακτές δύο κρατών είναι παρακείμενες ή βρίσκονται η μία απέναντι στην άλλη, κανένα από τα δύο Κράτη δεν δικαιούται, εκτός αν υπάρχει συμφωνία περί τοτ αντιθέτου μεταξύ τους, να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη του πέραν της μέσης γραμμής, της οποίας κάθε σημείο ισαπέχει από τα πλησιέστερα σημεία των γραμμών βάσεως από τα οποία μετρείται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα δύο Κράτη. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται ωστόσο στις περιπτώσεις ύπαρξης ιστορικών τίτλων ή άλλων ειδικών περιστάσεων που καθιστά αναγκαία την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης των δύο Κρατών με διαφορετικό τρόπο."¹⁶⁰

157 Βλ. Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume V, p. 202.

158 Κατά την υπογραφή της Συμβάσεως του Μοντέγκο Μπέν το 1982, ο Τούρκος αντιπρόσωπος στην ομιλία του αμφισβήτησε τον εθνικό χαρακτήρα των 12 ν.μ. και δήλωσε ότι σε κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης ενός κράτους στα 12 ν.μ. η οποία θίγει τα δικαιώματα και τα συμφέροντα άλλου κράτους παρουσιάζεται σαν κατάχρηση δικαιώματος, σύμφωνα με άρθρο 300.

159 Βλ. Edited by Kariotis T. C., Greece and the Law of the Sea, Aegean Institute of the Law of the Sea and Maritime Law, 1997, p.124.

160 Βλ. United Nations Convention on the Law of the Sea, http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf

Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 15, δύο γειτονικά κράτη θα πρέπει να οριοθετήσουν την αιγιαλίτιδα ζώνη τους με συμφωνία, αν ωστόσο δεν μπορεί να επιτευχθεί μεταξύ τους συμφωνία τότε η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης τους γίνεται με βάση τη μέση γραμμή. Η μέση γραμμή θα πρέπει να ισαπέχει από τα σημεία από όπου μετρίεται η αιγιαλίτιδα ζώνη καθενός από αυτά τα κράτη, η οριογραμμή δηλαδή της αιγιαλίτιδας ζώνης πρέπει να ταυτίζεται με την μέση γραμμή, γεγονός που σημαίνει ότι κανένα κράτος δεν μπορεί να επεκτείνει μονομερώς την αιγιαλίτιδα ζώνη του πέραν της μέσης ή πλάγιας γραμμής.

Στην 3^η Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας, υιοθετήθηκε η αρχή της μέσης γραμμής για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και δεν έγινε καμία τροποποίηση του κανόνα που προβλεπόταν ήδη από το 1958, γεγονός που αποδεικνύει ότι η αρχή αυτή έχει γερές ρίζες στη διεθνή πρακτική, σε περίπτωση έλλειψης, ειδικών περιστάσεων, ή ιστορικών τίτλων. Οι ειδικές περιστάσεις, που αναφέρονται στο άρθρο 15, και αποτελούν εξαιρέσεις στον γενικό κανόνα της ίσης απόστασης, νομιμοποιούν την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ δύο κρατών, στα οποία οι ειδικές περιστάσεις θα πρέπει να αποδεικνύονται από το ενδιαφερόμενο κράτος.

Το τελευταίο επιχείρημα της Τουρκίας σχετικά με μία ενδεχόμενη επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας είναι η «απειλή πολέμου» εφόσον θεωρεί ότι μία τέτοια επέκταση αποτελεί αιτία πολέμου.

Ως απάντηση και ως αντίδραση στο νόμιμο δικαίωμα της Ελλάδας να επεκτείνει μονομερώς την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 12 ν.μ., η τουρκική Βουλή εξουσιοδότησε με ψήφισμά της στις 8/6/1995, εν λευκώ και στο διηνεκές, την τουρκική κυβέρνηση, να κηρύξει πόλεμο (*casus belli*) στην Ελλάδα, δηλαδή της παραχωρεί ουσιαστικά εξουσιοδότηση για χρήση και στρατιωτικών μέσων κατά της Ελλάδας, σε περίπτωση που η αυτή επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνης της πέραν των 6 ν.μ. Η συμπεριφορά αυτή της Τουρκίας παραβιάζει κατάφωρα θεμελιώδεις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών περί απαγόρευσης χρήσης ή απειλής χρήσης βίας όπως διατυπώνεται στο άρθρο 2, παρ. 3 και 4, περί ειρηνικής επίλυσης, και περί καλής γειτονίας και ειρηνικής συνύπαρξης το οποίο αναφέρεται στο Προοίμιο του Χάρτη.

Παράλληλα, αντίκειται στις βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται το NATO¹⁶¹, Συμμαχία στην οποία μετέχουν και οι δύο χώρες, ενώ η άρση του *casus belli* έχει συμπεριληφθεί μεταξύ των βασικών κριτηρίων για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο της υποχρέωσής της για πλήρη σεβασμό του Διεθνούς Δικαίου και της καλής γειτονίας που αποτελεί θεμέλια αρχή πάνω στην οποία έχει οικοδομηθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποτελεί, επίσης, αναγκαία προϋπόθεση για την ουσιαστική βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων και τη μείωση της έντασης. Άλλωστε είναι προφανές ότι οι προσπάθειες εξομάλυνσης των

161 Άρθρα 1 και 2 του Βορειοατλαντικού Συμφώνου: «Άρθρον 1. Τα Μέρη αναλαμβάνουν, ως καθορίζεται εν τω Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, όπως διακανονίζουν πάσαν διεθνή διαφοράν εις την ήθελον ευρέθη εμπλεκόμενα, δι' ειρηνικών μέσων, κατά τρόπον ώστε η διεθνής ειρήνη και ασφάλεια και η δικαιοσύνη να μη κτεθούν εις κινδύνους, και όπως εις τας διεθνείς αυτών σχέσεις απέχουν της απειλής ή της χρησιμοποίησης βίας καθ' οιονδήποτε τρόπον απάδοντα προς τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών., Άρθρον 2. Τα Μέρη θέλουν συμβάλλει εις την περαιτέρω ανάπτυξιν ειρηνικών και φιλικών διεθνών σχέσεων δια της ενισχύσεως των ελευθέρων αυτών θεσμών, δια της επιτεύξεως καλλίτερος κατανοήσεως των αρχών εν' ων οι θεσμοί ούτοι έχουν εδραιωθεί και δια της προαγωγής συνθηκών σταθερότητος και ευημερίας, θέλουσιν επιδιώξει την εξάλειψιν των συγκρούσεων εις την διεθνή αυτών οικονομικήν πολιτικήν και θέλουσιν ενθαρρύνει την οικονομικήν συνεργασίαν μεταξύ τινών ή του συνόλου αυτών».

σημείων τριβής και ειρηνικής επίλυσης των διαφορών δεν μπορούν να ευοδωθούν υπό το κράτος απειλής πολέμου¹⁶².

6.3. Η αιγιαλίτιδα ζώνη στον εναέριο χώρο

Με τον όρο αιγιαλίτιδα ζώνη αναφερόμαστε σε μια κατακόρυφη στήλη η οποία περιλαμβάνει, τη θάλασσα, το βυθό και το υπέδαφος αυτής καθώς επίσης και τον υπερκείμενο εναέριο χώρο της. Το πλάτος της θαλάσσιας και εναέριας ζώνης επιδέχεται διαφοροποιήσεις αν αυτό δεν υπερβαίνει τα 12 ν.μ.¹⁶³. Έτσι, η διαφοροποίηση αυτή περιορίζεται υποχρεωτικά στα 12 ν.μ., όριο το οποίο αναγνωρίζεται από το δίκαιο της θάλασσας και θεσπίζεται από την Σύμβαση του 1982.

Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η Ελλάδα, η οποία όσον αφορά το θαλάσσιο τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης έχει περιορίσει το γενικό πλάτος της στα 6 ν.μ. και στα 10 ν.μ. για θέματα αεροπορίας και αστυνομεύσεως αυτής. Ασκώντας την κυριαρχία της στον εναέριο χώρο εντός 10 ν.μ. από τις ακτές της δυνάμει του Διατάγματος της 6ης Σεπτεμβρίου 1931, σε συνδυασμό με τους νόμους 5017/1931, 230/1936 και 1815/1988. Έτσι ως κυρίαρχο κράτος επέλεξε να ασκεί κυριαρχία στην θάλασσα μέχρι τα 6 ν.μ. και στον εναέριο χώρο της μέχρι το όριο των 10 ν.μ. που όρισε το 1931, όσον αφορά τα ζητήματα αεροπορίας και αστυνομεύσεως αυτής. Το διαφοροποιημένο αυτό καθεστώς της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας ισχύει αδιάκοπα από την έκδοση του σχετικού νόμου το 1931 και μέχρι το 1974 ούτε η Τουρκία το έθεσε υπο αμφισβήτηση.

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος αποτέλεσε σταθμό για την χρήση του αεροπλάνου για στρατιωτικούς σκοπούς, παράλληλα όμως από την εποχή εκείνη διαγραφόταν και η μελλοντική ανάπτυξή του, τόσο ως πολεμικό εργαλείο όσο και ως μέσο αερομεταφορών. Συνειδητοποιώντας, επομένως, το μέγεθος της ανάπτυξης καθώς και τα οφέλη που θα απολάμβαναν από αυτό, 54 κράτη λίγο πριν την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου συγκεντρώθηκαν στο Σικάγο και στις 7 Δεκεμβρίου του 1944 υπέγραψαν την Σύμβαση περί Διεθνούς Πολιτικής Αεροπορίας, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 4 Απριλίου του 1947 μετά την επικύρωσή της από 26 κράτη. Με τη Σύμβαση αυτή συστάθηκε και ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 1947 στα πλαίσια του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, μαζί με την έναρξη ισχύος της Σύμβασης¹⁶⁴.

Στη Συνδιάσκεψη του Σικάγο το 1944 συμμετείχε ενεργά και η Ελλάδα η οποία υπέγραψε την σχετική Σύμβαση που τέθηκε σε ισχύ το 1947 μετά την κύρωσή της με τον νόμο 211 της 28/28.2.1947. Η Σύμβαση αυτή συνοδεύεται από 17 παραρτήματα και αποτελεί το ισχύον βασικό θεσμικό πλαίσιο του σύγχρονου διεθνούς δικαίου της αεροπορίας και ρυθμίζει τα της διεθνούς εναέριας κυκλοφορίας. Με βάση τα κείμενα, τα παραρτήματα και τις ρυθμίσεις που προβλέπονται από τη Σύμβαση, το 1948 ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας προέβη στη χάραξη των αεροδιαδρόμων του ελληνικού εναερίου χώρου και ανέθεσε την λειτουργία τους στην Υπηρεσία

162 Βλ. <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourikon-sheseon/eidikotera-keimena/aigialitida-zoni-casus-belli.html>

163 Βλ. Γεωργακόπουλος, Γ., *Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ελλάδας, Νομικό καθεστώς, εξέλιξη και προοπτικές με το νέο δίκαιο της θάλασσας*, Εγκυκλιωμένη Διδακτορική Διατριβή Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα 1988, σελ.53.

164 Σαζανίδης Ζ. Χ., *Ελλάδα, Τουρκία, ΝΑΤΟ, και ο Εναέριος Χώρος του Αιγαίου 1974 -1986*, Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 24.

Πολιτικής Αεροπορίας η οποία ιδρύθηκε το 1931 με την έκδοση του σχετικού νόμου. Ωστόσο αμέσως μετά τη σύσταση του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας διαπιστώθηκε ότι πέρα από τους αεροδιαδρόμους που διέρχονται πάνω από εθνικό έδαφος μεγάλα τμήματα αυτών διέρχονταν και πάνω από διεθνή ύδατα έτσι προέκυψε η ανάγκη να ανατεθεί ο έλεγχος και ο συντονισμός των πτήσεων και για τις περιοχές αυτές σε σταθμούς οι οποίοι θα ήταν κατάλληλοι και από λειτουργικής αλλά και από γεωγραφικής πλευράς. Έτσι δημιουργήθηκε και η έννοια του FIR (Flight Information Region) ως τομέα εναερίου χώρου ο οποίος περιλαμβάνει τόσο τον εθνικό όσο και τον διεθνή εναέριο χώρο¹⁶⁵.

Η Ελλάδα εξέδωσε την έκδοση Αεροναυτικές Πληροφορίες, σύμφωνα με την Σύμβαση του Σικάγο το 1944, στην οποία αναφέρεται ότι το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης της για θέματα αεροπορίας και αστυνομεύσεως αυτής είναι 10 ν.μ., όριο που εμφανίζεται και στους χάρτες του Διεθνή Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO).

Στην Συνέλευση του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας, συγκεκριμένα στις περιφερειακές συνελεύσεις Ευρώπης και Μεσογείου, το 1952 και 1958 ανατέθηκε στις Ελληνικές Αρχές η αποκλειστική ευθύνη ελέγχου όλων των πτήσεων μέσα στο FIR Αθηνών, του οποίου τα ανατολικά όρια συμπίπτουν, εκτός μιας μικρής εισόδου στον τουρκικό εναέριο χώρο, με τα δυτικά θαλάσσια σύνορα της Τουρκίας¹⁶⁶, λόγω του γεγονότος ότι ο εναέριος χώρος του Αιγαίου αποτελείται κυρίως από τον εναέριο χώρο της Ελλάδας¹⁶⁷. Η Τουρκία έλαβε επίσης μέρος και στις δύο συνελεύσεις και επικύρωσε τα όρια του FIR της Ελλάδας έτσι όπως καθορίστηκαν.

Το καθεστώς αυτό, που είχε διαμορφωθεί στο Αιγαίο, λειτούργησε ομαλά και αδιαμαρτύρητα από όλα τα κράτη συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας η οποία έμπρακτα επιβεβαίωνε τον σεβασμό της με την έκδοση αγγελιών ασκήσεων, όλα αυτά όμως μέχρι το 1974¹⁶⁸. Από το 1974 και έπειτα η Τουρκία και ενόψει της Κυπριακής Κρίσης που είχε ξεσπάσει την περίοδο εκείνη με την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο, ξεκίνησε να αμφισβητεί τόσο τα όρια του FIR Αθηνών και τις αρμοδιότητες ελέγχου στα στρατιωτικά αεροσκάφη όσο και το πλάτος του ελληνικού εναερίου χώρου πέρα των 6 ν.μ.. Η αμφισβήτηση ωστόσο αυτή του πλάτους του Ελληνικού εναερίου χώρου των 10 ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης για θέματα αεροπορίας και αστυνομεύσεως αυτής, δεν μπορεί να στηριχθεί στο διεθνές δίκαιο, εφόσον σύμφωνα με αυτό η Ελλάδα έχει το δικαίωμα να υιοθετήσει πλάτος για την αιγιαλίτιδα ζώνη της 12 ν.μ. και μάλιστα για κάθε περίπτωση, ενώ παράλληλα η

165 Σαζανίδης Ζ. Χ., *Ελλάδα, Τουρκία, NATO, και ο Εναέριος Χώρος του Αιγαίου 1974 -1986*, Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 26.

166 Με εξαίρεση έναν ελάχιστο εθνικό εναέριο χώρο της Τουρκίας για λειτουργικούς λόγους πλησίον της Κώ.

167 Για την Ευρώπη, το 1952 συνήλθε στο Παρίσι υπό της αιγίδα του ICAO, η Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη Πολιτικής Αεροπορίας / Περιφερειακή Αεροναυτική Συνάντηση (European Civil Aviation Conference / Region Air Navigation Agreement) που υιοθέτησε τα FIR's του ευρωπαϊκού χώρου με την Περιφερειακή Αεροναυτική Συμφωνία στις 23/6/1952. Στη συνέλευση αυτή συμμετείχαν και η Ελλάδα και η Τουρκία, οι οποίες έκαναν αποδεκτά τα όρια των FIR's και περιλήφθηκαν στο Περιφερειακό Αεροναυτικό Σχέδιο του ICAO για την Ευρώπη και ισχύουν μέχρι και σήμερα. Το 1958 συνήλθε για δεύτερη φορά στη Γενεύη η Περιφερειακή Αεροναυτική Σύνοδος των Ευρωπαϊκών Χωρών και έκανε κάποιες τροποποιήσεις χωρίς όμως να θιγούν τα όρια των FIR's των δύο χωρών. Με τα δύο αυτά Περιφερειακά Αεροναυτικά Σχέδια Ευρώπης, το ένα στο Παρίσι το 1952 και το άλλο στη Γενεύη το 1958 οριστικοποιήθηκε η κατανομή των FIR's στον χώρο της Ευρώπης και της Μεσογείου. Βλ. Ibid., σελ. 26.

168 Η Βρετανία ήταν η μοναδική χώρα που διαμαρτυρήθηκε, με Ρηματική Διακοίνωσή της για την επέκταση των 10ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας στον εναέριο χώρο της για θέματα αεροπορίας και αστυνομεύσεως αυτής. Συρίγος Αγγ. *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015, σελ. 279.

Ελλάδα προέβει και στην γνωστοποίηση της νομοθεσίας σχετικά με το εύρος του εθνικού εναερίου χώρου¹⁶⁹.

Έμπρακτη εκδήλωση της αμφισβήτησης του FIR Αθηνών, αποτέλεσε η NOTAM 714 που εξέδωσε η Τουρκία, στις 6 Αυγούστου του 1974, σύμφωνα με την οποία διχοτομούσε τον εναέριο χώρο του Αιγαίου με μία αυθαίρετη γραμμή περίπου στο μέσο του Αιγαίου και απαιτούσε από όλα τα αεροσκάφη που θα κινούνταν ανατολικά της γραμμής αυτής να αναφέρουν και να συμμορφώνονται προς τις εντολές του FIR Κωνσταντινουπόλεως και όχι με το FIR Αθηνών όπως συνέβαινε μέχρι τότε¹⁷⁰. Σκοπός της Τουρκίας με την ενέργεια αυτή ήταν να ανατρέψει το καθεστώς που ίσχυε στον εναέριο χώρο του Αιγαίου και να θέσει τον εναέριο χώρο των Ελληνικών νησιών υπο τον Τουρκικό έλεγχο θέτοντας ωστόσο σε κίνδυνο τα αεροσκάφη που πετούσαν στην περιοχή.

Ως απάντηση στις μονομερείς αυτές, αυθαίρετες και παράνομες ενέργειες της Τουρκίας, η Ελλάδα, μετά από διαβήματα προκειμένου να συμμορφωθεί η Τουρκία με προγενέστερες NOTAMs¹⁷¹ και αλληπάλληλες διαμαρτυρίες, με τη NOTAM 1157, ως έσχατη λύση, έκλεισε οριστικά το FIR Αθηνών στη διεθνή εναέρια κυκλοφορία στις 13 Σεπτεμβρίου του 1974, κηρύσσοντας το ως «επικίνδυνη περιοχή», με αποτέλεσμα από την στιγμή εκείνη και έπειτα το Αιγαίο να μην είναι διαθέσιμο για διεθνείς πτήσεις. Αυτό με την σειρά του, συγκέντρωσε όλη τη προσοχή των διεθνών αεροπορικών εταιριών, των ξένων κρατών αλλά και των αρμόδιων διεθνών οργανισμών που άσκησαν πίεση προς τις δύο χώρες και κυρίως στην Τουρκία ώστε να άρει την παράνομη ενέργειά της¹⁷².

Ωστόσο, μετά από αλληπάλληλες συναντήσεις μετωξύ των δύο χωρών καθώς και ύστερα από διεθνή πίεση, η Τουρκία στις 22 Φεβρουαρίου του 1980 αναγκάστηκε να αποσύρει την NOTAM 714, ενώ ακολούθησε και η Ελλάδα αποσύροντας τη δική της NOTAM με αποτέλεσμα να αποκατασταθούν και πάλι οι διεθνείς πτήσεις της πολιτικής αεροπορίας στον εναέριο χώρο του Αιγαίου, χωρίς ωστόσο η Τουρκία να παύσει τις παράνομες διεκδικήσεις της.

169 Η Ελλάδα, σε τήρηση των διεθνών διαδικασιών, προέβη χωρίς καθυστέρηση, στη γνωστοποίηση της νομοθεσίας περί του εθνικού εναερίου χώρου της. Γνωστοποίησε προς την Διεθνή Επιτροπή Αεροναυτιλίας, χάρτες του εναερίου χώρου της καθώς και τον καθορισμό των αεροδιαδρόμων. Οι χάρτες αυτοί αποτυπώνουν το εξωτερικό όριο του ελληνικού εναερίου χώρου στα 10 ν.μ. Επίσης, οι πρώτοι αεροναυτικοί χάρτες του ICAO, που δημοσιεύθηκαν το 1949, είχαν ως βάση τους χάρτες της Διεθνούς Επιτροπής Αεροναυτιλίας ενώ στη δεύτερη δημοσίευσή τους το 1955, συμπεριελήφθησαν νέοι αεροναυτικοί χάρτες, τους οποίους η Ελλάδα δημοσίευσε με σαφή περιγραφή των εξωτερικών ορίων του εθνικού εναερίου χώρου στα 10 ν.μ. Κατά τη διάρκεια των Περιφερειακών Συνδιασκέψεων των Παρισίων το 1952 και της Γενεύης το 1958 για την Πολιτική Αεροπορία, καθορίστηκαν τα όρια του FIR Αθηνών, με βάση τα εξωτερικά όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης και του εναερίου χώρου. Τέλος, επίσημη γνωστοποίηση του ορίου των 10 ν.μ., όπως ορίζεται με το Προεδρικό Διάταγμα του 1931, περιελήφθη στο εθνικό Εγχειρίδιο Αεροναυτικών Πληροφοριών, το οποίο εκδόθηκε, σύμφωνα με το Παράρτημα 15 της Σύμβασης του Σικάγο, από τις αρμόδιες Αρχές για την Πολιτική Αεροπορία. Βλ. <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/dimosiopoisi-eurous-ellinikou-ethnikou-enaeriu-horou.html>

170 Πριν από την έκδοση της NOTAM 714, η Τουρκία μετά την Κυπριακή Κρίση το 1974, επικαλούμενη λόγους ασφαλείας των δυτικών ακτών τους, με αφορμή την εισβολή της στην Κύπρο, εξέδωσε NOTAMs με τι οποίες κήρυττε «επικίνδυνες περιοχές» τμήματα του Ανατολικού Αιγαίου που βρίσκονταν μέσα στο FIR Αθηνών. Η Αθήνα διαμαρτυρήθηκε έντονα για την παράνομη αυτή ενέργεια της Τουρκίας αφού αρμόδια για τέτοιες ενέργειες ήταν μόνο η Ελληνική Υπηρεσία Πληροφοριών. Λίγο αργότερα οι παράνομες τουρκικές NOTAMs ανακλήθηκαν, ωστόσο η Τουρκία επανήλθε με την περίφημη NOTAM 714. βλ. Σαζανίδης Ζ. Χ., *Ελλάδα, Τουρκία, NATO, και ο Εναέριος Χώρος του Αιγαίου 1974-1986*, Θεσσαλονίκη 1987, σελ. 28.

171 Μετά την παράνομη αυτή ενέργεια της Τουρκίας η Ελλάδα αναγκάστηκε να λάβει ορισμένα μέτρα για την ασφάλεια των πτήσεων μέσα στο FIR Αθηνών, έτσι εξέδωσε NOTAM με την οποία χαρακτήριζε την τουρκική NOTAM 714 ως μη υπάρχουσα και ενημέρωνε τα αεροσκάφη τα τηρούν τους κανονισμούς του ICAO που κατά καιρούς ανακοινώνονταν από τις Ελληνικές Αρχές Εναέριας Κυκλοφορίας. Χωρίς καμία συμμόρφωση από την Τουρκία η Ελλάδα εξέδωσε δεύτερη NOTAM που κήρυττε ως «επικίνδυνη περιοχή», προσωπικά, όλο το FIR Αθηνών με αποτέλεσμα να διακοπούν όλες οι πτήσεις από και προς την Τουρκία μέσω του Αιγαίου Πελάγους. Η απάντηση της Τουρκίας ήταν απορριπτική στην διαμαρτυρία αυτή της Ελλάδας και επικαλούνταν συμμόρφωσή της με τους κανονισμούς του ICAO, στην οποία όπως ήταν φυσικό η Ελλάδα έστειλε νέα διαμαρτυρία χωρίς όμως αποτέλεσμα.

172 Βλ. *Ibid.*, σελ. 28.

Εκτός απο την προσπάθεια διχοτόμησης του εναερίου χώρου του Αιγαίου, η Τουρκία έθεσε και ζήτημα συμμορφώσεως των στρατιωτικών της αεροσκαφών προς τους κανονισμούς που ισχύουν εντός του FIR Αθηνών, αρνούμενη συστηματικά την απαίτηση της Ελλάδας για κατάθεση σχεδίου πτήσεως των στρατιωτικών αεροσκαφών της που πετάνε εντός του FIR Αθηνών προβάλλοντας ως επιχείρημα την Σύμβαση του Σικάγο του 1944 που σύμφωνα με την ερμηνεία που η Τουρκία της αποδίδει αφορά μόνο την Πολιτική αεροπορία.

Η αμφισβήτηση του εύρους των 10 ν.μ. του ελληνικού εθνικού εναερίου χώρου αποτελεί επίσης ένα απο τα ζητήματα που δημιούργησε η Τουρκία στο Αιγαίο Πέλαγος. Όπως αναφέρθηκε, η Ελλάδα έχει θεσπίσει το όριο των 10 ν.μ. για τον εθνικό εναέριο χώρο της ήδη απο το 1931, για θέματα αεροπορίας και αστυνομεύσεως αυτής. Το καθεστώς αυτό ήταν καθολικά αποδεκτό μέχρι την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974 όπου ξεκίνησε και μια τακτική αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων εις βάρος της Ελλάδας. Έτσι την 1^η Σεπτεμβρίου του 1974 η Τουρκία με τηλεγράφημά της προς την Ελληνική Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας μεταξύ άλλων συμπεριέλαβε αίτημα για καθορισμό του ελληνικού εναερίου χώρου στα 6 ν.μ. Η Ελληνική Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας αγνόησε το αίτημα της Τουρκίας και προχώρησε στην έκδοση NOTAM σύμφωνα με την οποία απαγορευόταν ρητώς στα τουρκικά αεροσκάφη να πλησιάσουν την Ελληνική Επικράτεια λιγότερο απο τα 10 ν.μ.

Η τακτική αυτή της Τουρκίας παρ'όλα αυτά συνεχίστηκε επαναλαμβάνοντας σταθερά το ίδιο αίτημα σε κάθε άσκηση που διεξήγαγε στο Αιγαίο χωρίς να γίνεται αποδεκτό απο την Ελλάδα. Το ζήτημα του εύρους τέθηκε και πάλι στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων κατά την έναρξη του διαλόγου το 1975, με την ελληνική πλευρά όπως ήταν φυσικό, να απορρίπτει σταθερά την τουρκική αυτή απαίτηση.

Σήμερα η Τουρκία εξακολουθεί να παραβιάζει τον ελληνικό εθνικό εναέριο χώρο με στρατιωτικά αεροσκάφη, πολλές φορές οπλισμένα, τα οποία πραγματοποιούν και πτήσεις σε χαμηλό ύψος ακόμη και άνωθεν κατοικημένων νησιών. Η συμπεριφορά αυτή της Τουρκίας, αποτελεί παραβίαση της ελληνικής κυριαρχίας, δημιουργεί κινδύνους για την πολιτική αεροπορία ενώ αυξάνει και το ενδεχόμενο πρόκλησης θερμού επεισοδίου ανάμεσα στις δύο χώρες¹⁷³.

173 <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/aidikotera-keimena/ethnikos-enaerios-horos.html>.

Συμπεράσματα

Ο θεσμός της αιγιαλίτιδας ζώνης, ο οποίος απασχόλησε το σύνολο της παρούσας εργασίας, ως θαλάσσια ζώνη αλλά και σχετικά με την εξέλιξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων αποτελεί ένα από τα ζητήματα στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο (περιοχές Καστελορίζου κλπ.) που προκαλούν σοβαρές εντάσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Η Ελλάδα, όπως αναπτύχθηκε έχει το δικαίωμα να επεκτείνει μονομερώς την αιγιαλίτιδα ζώνη της, από τα 6 ν.μ. που βρίσκεται σήμερα, μέχρι ένα εύρος 12 ν.μ.. Το διεθνές δικαίωμα σε μια αιγιαλίτιδα ζώνη των 12 ν.μ. έχει ήδη διευθετηθεί στο Διεθνές Δίκαιο, και η εφαρμογή του ανά πάσα στιγμή, δεν χρήζει, με βάση το Διεθνές Δίκαιο, οποιασδήποτε προηγούμενης αναγνώρισης από άλλα κράτη. Η Ελλάδα έχει επαναλάβει σε πολλές περιπτώσεις και σε περισσότερα από ένα διεθνή fora ότι επιφυλάσσεται του δικαιώματός της να προβεί σε επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της και το γεγονός ότι το εν λόγω δικαίωμα δεν ασκείται αυτή τη στιγμή δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται ως παραίτηση ή αποποίηση του δικαιώματος αυτού.

Μία τέτοια επέκταση ωστόσο φέρει οπωσδήποτε κάποια πλεονεκτήματα και κάποια μειονεκτήματα. Στο Ιόνιο Πέλαγος, στη Νότιο Αδριατική και στην Ανατολική Μεσόγειο, η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν θα επηρεάσει στην ουσία την ήδη υπάρχουσα κατάσταση, παρόλο που η Ελλάδα θα διπλασιάσει την θαλάσσια ζώνη της, η γεωμορφολογία της περιοχής είναι τέτοια όπου δεν θα προκύψουν σημαντικές αλλαγές στη διεθνή ναυτιλία, η κατάσταση στο Αιγαίο Πέλαγος όμως είναι κάπως διαφορετική. Σε όλο τον ανατολικό τομέα του Αιγαίου Πελάγους, τα θαλάσσια και εναέρια όρια της Ελλάδας και της Τουρκίας επικαλύπτονται λόγω της εγγύτητας των ελληνικών νησιών στα τουρκικά παράλια.

Η επέκταση της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης έως 12 ν.μ. στο Αιγαίο θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της Ελληνικής Επικράτειας, αφού το μεγαλύτερο μέρος του Αιγαίου θα γίνει αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδας με αποτέλεσμα να αποκτήσει το μεγαλύτερο μέρος του Αιγαίου Πελάγους και να τονισθεί η ελληνικότητά του. Αυτή η αύξηση ωστόσο θα έχει σημαντικό αντίκτυπο την μείωση του εύρους του μέχρι τώρα ποσοστού υφαλοκρηπίδας των δύο κρατών. Επιπλέον, θα αυξηθεί η αποκλειστική οικονομική ζώνη (όποτε αυτή ήθελε υιοθετηθεί), θα περιορισθούν τόσο γεωγραφικά όσο και αριθμητικά τα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας όπως προκύπτουν από την Σύμβαση του 1982, η υπάρχουσα περιοχή της ανοικτής θάλασσας στο Αιγαίο θα μειωθεί αισθητά, αν και το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης και εκείνο της ελεύθερης διέλευσης δια των στενών διεθνούς ναυσιπλοΐας εγγυώνται ότι δεν θα προκύψουν σημαντικά προβλήματα στη ροή ή την πλοήγηση.

Τέλος, η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδα στο Αιγαίο θα εναρμονίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης και του εναερίου χώρου, θα δημιουργηθούν καλύτερες προϋποθέσεις άμυνας και ασφάλειας και θα ενισχυθεί η στρατηγική σημασία της χώρας.

Φυσικά πέρα από τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν στην Ελλάδα οι αλλαγές αυτές στο καθεστώς του Αιγαίου Πελάγους, προσφέρουν και κάποια μειονεκτήματα. Με την επέκταση στα 12 ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης παράλληλα θα αυξηθούν σημαντικά και οι ανάγκες σε μέσα επιτήρησης και εποπτείας, αστυνομειδίσεως, άμυνας και ασφάλειας. Επίσης, παρά το γεγονός ότι η επέκταση της αιγιαλίτιδας

ζώνης της Ελλάδας είναι καθόλα νόμιμη και υποστηρίζεται απο το διεθνές δίκαιο η Τουρκία θα ανοίξει ένα καινούργιο κεφάλαιο διενέξεων, συγκρούσεων και εντάσεων στην περιοχή αυτή.

Βέβαια, η μείωση των διεθνών υδάτων ως αποτέλεσμα της επέκτασης των χωρικών υδάτων της Ελλάδας θα περιορίσει κάπως την έκταση της περιοχής δράσης των πολεμικών πλοίων και αεροσκαφών των ξένων δυνάμεων και κυρίως των αεροσκαφών για τα οποία δεν ισχύει το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης. Τέλος, κοντά στο εξωτερικό όριο της σημερινής αιγιαλίτιδας της Ελλάδας των 6 ν.μ. υπάρχουν σημεία που επιτρέπουν την αγκυροβολία πλοίων, μια μελλοντική επέκταση επομένως της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ. θα έχει ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση ενδεχομένων αγκυροβολιών.

Μέσα απο την παράθεση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων μιας μελλοντικής επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης της Ελλάδας, είναι εμφανές ότι τα πλεονεκτήματα απο μία τέτοια ενέργεια σαφώς υπερσχύουν. Η αύξηση της Ελληνικής Επικράτειας, η τόνωση νομικά της ελληνικότητας του χώρου και η ενίσχυση της στρατηγικής σημασίας της χώρας είναι αναμφισβήτητα πλεονεκτήματα για την Ελλάδα, άλλωστε η γεωγραφία της περιοχής είναι δεδομένη και δεν μπορεί να αλλάξει. Επίσης, ως μια απο τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές δυνάμεις υποστηρίζει ένα φιλελεύθερο θαλάσσιο καθεστώς και ως κράτος – μέρος της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, επιτρέπει σε όλα τα πλοία, συμπεριλαμβανομένων και των στρατιωτικών, να διέρχονται από τα χωρικά της ύδατα είτε για αβλαβή διέλευση είτε για πλού διέλευσης, παρόλο που η Σύμβαση δίνει συγκεκριμένα κυριαρχικά δικαιώματα στο παράκτιο κράτος.

Η Ελλάδα, θεωρεί την διακήρυξη του *casus belli* (απειλή πολέμου) της Τουρκίας ως παραβίαση της απαγόρευσης απειλής ή χρήσης βίας, όπως ορίζεται στο Άρθρο 2 παρ. 4 του καταστατικού του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και επιθυμεί την ανάκληση της απειλής είτε μέσω κοινοβουλευτικού ψηφίσματος είτε μέσω μιας διμερούς συμφωνίας φιλίας και θεωρεί ότι η άρνηση της Τουρκίας να υποστηρίξει το δικαίωμα της Ελλάδας στην επέκταση των χωρικών της υδάτων, όπως προβλέπεται απο το διεθνές δίκαιο, υπονομεύει την κυριαρχία της στα ευάλωτα νησιά της στο Ανατολικό Αιγαίο.

Η ιστορία των σχέσεων μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας παρουσιάζει αρκετά προβλήματα. Με τις Συμφωνίες της Λωζάνης το 1923 τερματίστηκε μία οδυνηρή δεκαετής πολεμική περίοδος που αποτελεί το βασικό θεσμικό πλαίσιο που αφορά τις σχέσεις και το εδαφικό καθεστώς των δύο χωρών. Η δεκαετία του 1930 χαρακτηρίζεται από μία ύφεση με τις προσπάθειες των τότε ηγετών των δύο χωρών για την εγκαθίδρυση φιλικών σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Ωστόσο, από το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970 κυριάρχησαν στις σχέσεις των δύο χωρών αφενός το Κυπριακό και αφετέρου οι διωγμοί κατά της ελληνικής μειονότητας στην Τουρκία, με αποκορύφωμα τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου του 1955 και τις μαζικές απελάσεις του 1964.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ξεκίνησε μια παρατεταμένη περίοδος έντασης στις σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας η οποία διαρκεί μέχρι σήμερα και περιλαμβάνει την προσπάθεια αναθεώρησης και μεταβολής από την Τουρκία του εδαφικού καθεστώτος το οποίο είχε ήδη διευθετηθεί απο τη Συνθήκη της Λωζάνης

και του νομικού καθεστώτος του θαλάσσιου και εναερίου χώρου που πηγάζει από το διεθνές δίκαιο, μέσω μιας συστηματικής πολιτικής αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων σε βάρος της κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας. Έκτοτε, οι σχέσεις των δύο χωρών μετά τα γεγονότα της δεκαετίας του '70 χαρακτηρίζονταν κυρίως από έλλειψη σταθερότητας.

Απο τα μέσα του 1999 και έπειτα, οι σχέσεις των δύο χωρών περιήλθαν σε μία κατάσταση ύφεσης, η οποία προωθήθηκε απο την αλληλεγγύη του ελληνικού και τουρκικού λαού στο πρόσωπο της ανθρωπιστικής καταστροφής που προκλήθηκε απο τους καταστροφικούς σεισμούς και στις δύο χώρες, ενώ οι κυβερνήσεις των δύο χωρών αντίστοιχα άρχισαν να κανουν τα πρώτα βήματα για την βελτίωση των διμερών σχέσεων. Αυτές οι αμοιβαίες προσπάθειες είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ποικίλων μέσων για τη βελτίωση των σχέσεων τα οποία περιλαμβάνουν την τακτική ανταλλαγή επισκέψεων υψηλού επιπέδου, συνομιλίες για τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ), ομάδες εργασίας που διερευνούν πιθανούς τομείς της διμερούς συνεργασίας στους τομείς της χαμηλής πολιτικής, καθώς και «διερευνητικές επαφές» που επιδιώκουν να εντοπίσουν πιο επίμαχα ζητήματα τριβής και υψηλής πολιτικής.

Μέχρι στιγμής, από την άποψη των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, μπορούμε να δούμε ένα σεβαστό αριθμό συνομιλιών και συμφωνιών συνεργασίας που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων του τουρισμού, της προστασίας του περιβάλλοντος, τις επενδύσεις, και προσφάτως στα θέματα ενέργειας. Θα πρέπει να τονιστεί ότι, ενώ οι περισσότερες από τις συμφωνίες αυτές είναι μέτριες από την άποψη των στόχων, σηματοδοτούν, σαφώς, την αρχή μιας αποκλιμάκωσης των εντάσεων, η οποία μπορεί τελικά να οδηγήσει σε περαιτέρω βήματα προς την κατεύθυνση μιας συνεννόησης μεταξύ των δύο αυτών μακροχρόνια αντιπάλων χωρών.

Ωστόσο, παρά τη βελτίωση των σχέσεων σε διμερές κλίμα εξακολουθεί να είναι απολύτως σαφές ότι η πρόοδος σε υψηλό επίπεδο πολιτικής υπήρξε περιορισμένη, καθώς κανένα από τα κύρια ζητήματα της έριδος μεταξύ των δύο χωρών δεν έχουν επιλυθεί, και υπάρχουν λίγες ενδείξεις ότι η Αθήνα και η Άγκυρα είναι κοντά σε μία εξεύρεση λύσης σύντομα.

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, τα τελευταία χρόνια, στις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών επιτελεί η Ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας, την ενταξιακή πορεία της οποίας υποστηρίζει η Ελλάδα με γνώμονα την περιφερειακή σταθερότητα και ανάπτυξη, ενώ εξίσου ωφέλιμη θα είναι και για την ίδια την Τουρκία, εφόσον εκπληρώσει τις αναγκαίες προϋποθέσεις που τέθηκαν απο την Ευρωπαϊκή Ένωση (Κριτήρια Κοπεγχάγης). Η εξομάλυνση και βελτίωση των ελληνο-τουρκικών σχέσεων, πέραν της σημασίας της στο διμερές επίπεδο, αποτελεί επίσης σημαντικό παράγοντα για τη σταθερότητα της ευρύτερης περιοχής της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου.

Η Ελλάδα απο την πλευρά της, επιδιώκει σταθερά την μετατροπή των σχέσεων αντιπαράθεσης με την Τουρκία σε σχέσεις συνεργασίας, τασσόμενη υπέρ της αρχής του σεβασμού της καλής γειτονίας που αποτελεί πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την εμπέδωση και θεμελίωσή της, και καλεί

την Τουρκία να συνεργαστεί, με πνεύμα συναινετικό και εποικοδομητικό, όπως αρμόζει σε γείτονες χώρες, για τη βελτίωση των σχέσεών τους.

Παρά τις προσπάθειες ωστόσο, και τις επιτυχημένες συμφωνίες σε διμερές επίπεδο στους τομείς της λεγόμενης «χαμηλής πολιτικής», δηλαδή εκεί όπου δεν υπάρχει αντιπαράθεση, όπως στην οικονομία, το εμπόριο, τον πολιτισμό, τον τουρισμό, τα ζητήματα «υψηλής πολιτικής», όπως το Αιγαίο Πέλαγος και η Κύπρος, αποτελούν το μεγάλο αγκάθι στις σχέσεις των δύο χωρών, οι οποίες εμένουν σταθερά στις θέσεις τους, αν και πλέον είναι πολύ πιο ήπιες σε σύγκριση με τα παλαιότερα χρόνια που οι θέσεις τους χαρακτηρίζονταν περισσότερο σκληροπυρηνικές.

Η προοπτική για την επίλυση ενός ή περισσότερων ζητημάτων μέσω μιας συμφωνίας υπάρχει σχεδόν πάντα, άλλωτε επιτυγχάνεται και άλλωτε οι διαπραγματεύσεις διακόπτονται λόγω διαφόρων παραγόντων που δεν επιτρέπουν την ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας. Ανάμεσα στις δύο χώρες υπάρχει ένα χάσμα μεταξύ των πολιτικών ως προς την επίλυση των ζητημάτων αυτών, το οποίο θα πρέπει να γεφυρωθεί, ενώ ήδη έχουν τεθεί σε εφαρμογή τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και οι δίοδοι επικοινωνίας είναι ανοιχτοί. Το φλέγον ζήτημα, ωστόσο, της οικονομικής κρίσης το οποίο ταλανίζει την Ελλάδα δεν επιτρέπει την απαιτούμενη προσοχή για μια διεξοδική μελέτη του ζητήματος αυτού. Η Τουρκία από την άλλη θα ενίσχυε τη θέση της προς την Ευρωπαϊκή Ένωση αν εξομάλυνε πλήρως τις σχέσεις της με την Ελλάδα και επιπλέον αυτό θα ήταν ένα θετικό μήνυμα προς την Κύπρο για την επίλυση του Κυπριακού ζητήματος.

Κλειδί για την εξεύρεση μιας συνολικής λύσης στο Αιγαίο θα αποτελούσε η συμφωνία στο ζήτημα της αιγιαλίτιδας ζώνης, έτσι θα εξουδετέρωνε οποιαδήποτε λογική απειλής πολέμου εκ μέρους της Τουρκίας εναντίον της Ελλάδας και θα αποτελούσε τη βάση για συμφωνίες επί της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Επιπλέον, θα βοηθούσε την Τουρκία να αποδεχθεί τους όρους της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπως σχεδόν κάθε χώρα στον κόσμο, κάτι που θα αναγκαστεί κάποια μέρα να πράξει αν πραγματικά επιθυμεί να ενταχθεί στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για μία εξεύρεση λύσης απαιτείται τόσο πολιτική θέληση όσο και νομική επιδεξιότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Τσάλτας Ι. Γρ. – Κλάδη-Ευσταθοπούλου Μ., *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών - Διεθνής Πολιτική, Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση*, Τόμος Ι, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2003.
- Τσάλτας Ι. Γρ., *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Διεθνής Πολιτική - Διεθνές Δίκαιο, Διεθνής Οργάνωση*, Τόμος ΙΙ, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη Αθήνα 2003.
- Ρούκουνας Εμμ., *Διεθνές Δίκαιο Το κράτος και το έδαφος – Το δίκαιο της θάλασσας*, Τεύχος Δεύτερο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα (2^η έκδοση, ανατύπωση), Αθήνα – Κομοτηνή 2006.
- Ασωνίτης Γ., *Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1994, (μτφρ. εκ του αγγλικού πρωτοτύπου).
- Γεωργακόπουλος Γ., *Η αιγιαλίτιδα ζώνη της Ελλάδος Νομικό καθεστώς, εξέλιξη και προοπτικές με το νέο δίκαιο της θάλασσας*, Εγκεκριμένη Διδακτορική Διατριβή, Νομική Σχολή Αθηνών, Αθήνα 1988.
- Δίπλα Χ. - Ροζάκης Χρ., *Το Δίκαιο της θάλασσας και η Εφαρμογή του στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004, (συλλογικό έργο).
- Ιωάννου Κ. – Στρατή Α., *Δίκαιο της θάλασσας*, Αθήνα 2013, (4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη).
- Στρατή Α., *Ελληνικές Θαλάσσιες Ζώνες και οριοθέτηση με γειτονικά κράτη*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012.
- Συρίγος Αγγ. *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2015.
- Τσάλτας Ι. Γρ. – Αναγνώστου Χρ., *Αιγαίο και Νοτιοανατολική Μεσόγειος*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2014, (Συλλογικό έργο).
- Τσάλτας Ι. Γρ. – Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., *Περιβάλλον και θαλάσσιος Χώρος*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2006, (Συλλογικό έργο).
- ΕΚΕΜ, *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Επιμέλεια: Στ. Περράκης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Ζαφειρόπουλος Ι. Δ., *Το πρόβλημα της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας*, Εκδόσεις Πιτσίλος, Αθήνα 1995.

- Ευσταθιάδης Κ. Θ., *Διεθνές Δίκαιον*, Τύποις Ν. Και Αθανασοπούλου Μ., 1η έκδοση, Αθήναι 1974, (2η έκδοση 1979).
- Μυλωνόπουλος Δ., *Δίκαιο της Θάλασσας*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012.
- Γιοκάρη Α. και Κυριακόπουλου Γ., *Διεθνές Δίκαιο Εναέριου Χώρου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013.
- Ιωάννου Κ., Στρατή Α., *Εισηγήσεις δικαίου της θάλασσας*, Τόμος Α, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1996.
- Ροζάκης Χρ., Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., *Θέματα δικαίου της θάλασσας*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1987.
- Τσάλτας Ι. Γρ., *Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας*, Κοινή Κληρονομιά της Ανθρωπότητας, Τόμος Β, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1984.
- Ροζάκης Χρ. *Το Δίκαιο της Θάλασσας και η Διαμόρφωσή του από τις Διεκδικήσεις των Παρακτίων Κρατών*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1976.
- Οικονομίδης Κ., *Θέματα διεθνούς δικαίου και ελληνικής εξωτερικής πολιτικής*, β' έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1998.
- Καρακωστανόγλου Β., *Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Εκδόσεις Ι. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσ/νίκη 2001.
- Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, *Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας – Εφαρμογές και Εξελίξεις είκοσα χρόνια από την υπογραφή της*, Επιμέλεια: Στ. Περράκης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005.
- Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., *Θέματα δικαίου του εναέριου χώρου*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2007.
- Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., *Η αγιαλίτιδα ζώνη. Το νομικό καθεστώς και οι θεωρίες των ορίων*, Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1992.
- Σαζανίδης Ζ. Χρ., *Ελλάδα, Τουρκία, ΝΑΤΟ, και ο Εναέριος Χώρος του Αιγαίου 1974 -1986*, Θεσσαλονίκη 1987.
- Γούναρης Γ. Εμμ., *Επίκαιρα Θέματα της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής (Δίκαιο της Θάλασσας, Αιγαίο, Ιόνιο, Αδριατική, Αν. Μεσόγειος, Αρκτική, Ανταρκτική, Σκοπιανό)*, Αθήνα 2015.
- Γούναρης Γ. Εμμ., *Το Εδαφικό Καθεστώς της Ελλάδος και οι Συνθήκες στα Πλαίσια της Διπλωματικής Ιστορίας*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2010.
- Ηρακλείδης Α., *Ασπονδοί Γείτονες – Ελλάδα – Τουρκία: Η Διένεξη του Αιγαίου*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2007.

- Ίδρυμα Κόκκαλη, *Ρόλος και Θέση της Τουρκίας στον Κόσμο (Σύγχρονη Πραγματικότητα και Μελλοντικές Προκλήσεις)*, Επιμ. Καιρίδης Δ. και Martin G. L., Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2006.

Άρθρα – Συλλογικοί Τόμοι

- Ιωάννου Κ., *Η Κύρωση και Επικύρωση απο την Ελλάδα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας*, στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Τσάλτας Ι. Γρ., *Οι Ελληνικές θέσεις στην τρίτη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για το δίκαιο της θάλασσας*, στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Γιόκαρης Α., *Ο Ελληνικός εναέριος χώρος και το FIR Αθηνών. Οι επιπτώσεις απο την νέα Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του (1982) για το δίκαιο της θάλασσας*, στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Κλάδη – Ευσταθοπούλου Μ., *Ελληνική Αιγιαλίτιδα Ζώνη: Ισχύον καθεστώς και δικαίωμα επέκτασης στα 12 ν.μ. σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1982*, στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Καρακωστανόγλου Β., *Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη: προκλήσεις και προοπτικές για το Αιγαίο*, στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Περράκης Στ., *Ζητήματα εφαρμογής του Δικαίου της θάλασσας στο Αιγαίο. Πολιτικές διαστάσεις*, στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Σέκερης Γ. Ε., *Ζητήματα Ασφάλειας στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Ελληνοτουρκική Διάσταση*, στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Το Αιγαίο Πέλαγος και το Νέο Δίκαιο της Θάλασσας*, Πρακτικά Συμποσίου(Ρόδος, 4-6 Νοεμβρίου 1994), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
- Τσάλτας Ι. Γρ., *Το Καθεστώς της Ηπειρωτικής Υφαλοκρηπίδας σύμφωνα με τη Νέα Σύμβαση (1982) για το διεθνές δίκαιο της θάλασσας, Διεθνές Δίκαιο και Διεθνής Πολιτική*, Τεύχος 9, Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1985.

- Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, *Statistical Yearbook of Greece* 1990 – 1991, Αθήνα, 1994.

Ξενογλώσση

- Gounaris Em., *The delimitation of the Sea Areas in the International Law*, Thesaurus Acroasium, Vol XVII, Thessaloniki 1997.
- Gounaris Em., *The New U.N. Convention on the Law of the Sea, Some Basic Remarks and Interpretations*, L' Area Mediterranea, Agrigento 13-14-15, dicembre 1984.
- Rothwell D. R., Oude A. G., Scott E. K. N., Stephens T., *The oxford handbook of The Law of The Sea*, Oxford 2015.
- Butler, Sir G., Maccoby. S., *The Development of International Law*, Longmans and Co., London, 1928.
- Dhokalia R.P., *The Codification of Public International Law*, Manchester University Press, U.S.A. Oceana Publications INC, 1970.
- Dean H.A., *The Geneva Conference on the Law of the Sea: What Was Accomplished*, Vol. 52 American Journl of International Law, 1958.
- Dean H.A., *Notes and Comments*, Vol. 55 American Journal of International Law, 1961.
- Sorensen M., *Law of the sea*, No 520, International Conciliation, Nov. 1958.
- Dean H.A., *The Second Geneva Conference on the Law of the Sea: The Fight for Freedom of the Seas*, Vol. 54 American Journal of International Law, 1959.
- Bowett D.W., *The Second United Nations Conference on the Law of the Sea*, Vol. 9 International and Comparative Law Quarterly, 1960
- Brown E.D., *The Outer Limit of the Continental Shelf*, Vol. 13 JURID. REv. 1968.
- Wolff T. , *Peruvian-United States Relations over Maritime Fishing*, Occasional Paper No. 4, Law of the Sea Institute, March 1970.
- Bilder R., *The Anglo-Icelandic Fisheries Dispute*, Wisc. L. REv., 1973.
- Bowett D.W., *Deep Sea-Bed Resources: A Major Challenge*, Vol. 31, CAMBRIDGE L. J., 1972.
- Laylin G.J., *Past, Present and Future Development of the Customary International Law of the Sea and the Deep Seabed*, Vol. 5 The Int'l Lawyer, 1971.

- Knight H.G., *The 1971 United States Proposals on the Breadth of the Territorial Sea and Passage Through International Straits*, Vol. 51 ORE. L. REv., 1972.
- Glazer H. *The Maltese Initiatives within the United Nations – A Blue Planet Blueprint for Trans-National Space*, Volume 4, Issue 2, Ecology Law Quarterly, 1974.
- Edited by Kariotis T. C., *Greece and the Law of the Sea*, Aegean Institute of the Law of the Sea and Maritime Law, 1997.
- Heinzen B.G., *The three mile limit: Preserving the freedom of the seas*, Stanford Law Review, July 1979.
- Jessup P.C., *The United Nations Conference on the Law of the Sea*, Volume 59, Columbia Law Review, 1959.
- Dean H.A., *The Geneva Conference on the Law of the Sea: What Was Accomplished*, Vol. 52 American Journal of International Law, 1958.
- Bolukbasi D., *Turkey and Greece: The Aegean Disputes : a Unique Case in International Law*, Publ. Cavendish, 2004.
- Lay, S.H., Churchill, R. Nordquist, M., *New directions in the Law of the Sea, The Montevideo Declaration on the Law of the Sea of 8 May 1970*, Documents, Vol. I, Oceana: Dobbs Ferry, New York, 1973.
- Churchill R.R. and LOWE A.V., *The Law of the Sea*, 1983.
- D.P.O' Connell, *International Law*, 1970.

Articles

- Siousiouras P. and Chrysochou G., *The Aegean Dispute in the Context of Contemporary Judicial Decisions on Maritime Delimitation*, 2014.
- Bang Ho-Sam , *Port State Jurisdiction and Article 218 of the United Nations Convention on the Law of the Sea*, 40 J. Mar. L. & Com. 291, 2009.
- Johnson D.H.N., *The Preparation of the 1958 Geneva Conference on the Law of the Sea*, International Comparative Law Quarterly, p.124, Ιανουάριος 1959.

Πρωτογενείς πηγές

- Report of the Second Committee on Territorial Waters, by M. Francois Rapporteur, Acts of the Hague Conference 1930, vol. III, p. 209-212, A.J.I.L., vol. 24, 1930.
- Report of the International Law Commission, 1956, 8th session 3 (1956) and recorded in Official Records, U.N. General Assembly, 11th Session, 1956-1957.
- The Preparation of the 1958 Geneva Conference on the Law of the Sea, International Comparative Law Quarterly , p.127, Ιανουάριος 1959.
- Report of the International Law Commission, 1956, 8th session 3 (1956) and recorded in Official Records, U.N. General Assembly, 11th Session, Supp. No 9 (1956), U.N. Doc. A/ 3159) cited hereinafter as Report of the ILC (1956).
- A/CONF.13/39, United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume III: First Committee, Geneva 24/2 – 27/4 1958.
- A/CONF. 13/C. 1/L. 136, United Nations Conference on the law of the Sea, Summary Records of the 51st to 55th Meetings of the First Committee, 1958.
- A/CONF.19/8, United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Summary Records of Plenary Meetings and Meetings of the Committee of the Whole, Geneva 17/3 – 16/4 1960.
- Yearbook of the International Law Commission, Volume II, Documents of the 8th Session, 1956.
- United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume III, First Committee, 14th Session, Geneva, 1958.
- Law No 476/15/5/1964, International Boundary Study, Series A, LIMITS IN THE SEA, No.32, Strait Baselines: Turkey, 1971.
- Document A/CONF.62/C.2/L.90, United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume V, Second Committee, New York, 1976.
- Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone, United Nations Treaty Collection, 1958.
- United Nations legislative Series, Laws and Regulations on the regime of the Territorial Sea, 1957.
- Declaration on the Maritime Zone. United Nations Legislative Series, ST/LEG/SER.B/6 (United Nations, New York, 1957).
- Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Document A/CONF.62/C.2/L.32., 1974.

- “Case Concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libya Arab Jamahiriya).” ICJ, Summary of Judgments, 24 February 1982.
- Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Document A/CONF.62/C.2/L.34, 1974.
- International Boundary Study, Series A, LIMITS IN THE SEAS, No. 32, Straits Baselines: Turkey, 1971.
- United Nations Convention on the Law of the Sea, December 10, 1982, Volume 1833 United Nations Treaty Series, 1982.
- United Nations, National legislation on the Territorial Sea, the Right of Innocent Passage and the Contiguous Zone, 1995.
- Yearbook of the International Law Commission, Volume II, Document A/CN.4/99, 1956.
- Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume XVII, 1982.
- Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume V, 1976.
- Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, Volume II, 1974
- Official Records of the General Assembly Twenty-Third Session, agenda item 26, document A/7230.
- General Assembly, 11th Sess. Official Records, Supp. No 17 (A/3572), 1969.
- United Nations Document A/Conf.13/Ci/L.ii/Rev.i, and Corrs. 1 and 2, 1958.
- United Nations Document A/Res/1307 (XIII), (1958), U.N. Yearbook, 1958.
- International Court of Justice, Fisheries, United Kingdom vs Norway, 1949.
- Official Records of the General Assembly, Twenty-fourth Session, A/7622.
- United Nations Document A/C.1/PV, Meetings 1515th and 1516th, 1967.
- Final Act of Hague Conference 1930, Part B’, A.J.I.L. vol. 24, 1930.
- United Nations Document A/Res/24/2574 A (XXIV), 15/12/1969.
- United Nations Document A/Res/28/3067 (XXVIII), 16/11/1973.
- United Nations Document A/Res/25/2749 (XXV), 17/12/1970.

- United Nations Document A/Res/26/2881 (XXVI), 21/12/1971.
- United Nations Document A/Res/3029 (XXVII), 18/12/1972.
- United Nations Document A/Res./2467 A (XIII), 21/12/1968.
- League of Nations Official Journal, sp. supp. No 21, 1924.
- United Nations Document A/CONF.62/C.2/L.19., 1974.
- United Nations Document A/CONF.62/C.2/L.3., 1974.
- United Nations Document A/Res/22/2340, 18/12/1967.
- Secretary General Report, A/7925 and Add. 1-3, 1970.
- United Nations Document A/Conf.19/C.1/L.10, 1960.
- United Nations Document A/Res/25/2750 C (XXV).
- United Nations Treaty Registration No 14758, 1952.
- United Nations Document A/RES/1307(XIII), 1958.
- United Nations Document A/CONF.62/122, 1982.
- Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969.
- United Nations Document A/Conf.13/L.52., 1958.
- United Nations Document A/Conf.13/L.54., 1958.
- United Nations Document A/Conf.13/L.55., 1958.
- United Nations Document A/Conf.13/L.57., 1958.
- United Nation Document A/Conf.13/L.53., 1958.
- United Nations Document A/RES/48/263, 1994.
- United Nations Document A/Conf.19/4, 1960.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- The International Law Commission Chapter1, http://www.nauticalcharts.noaa.gov/hsd/docs/CSE_library_shalowitz_v1p3ch1.pdf.
- United Nations Conferences on the Law of the Sea, Chapter 2, http://www.nauticalcharts.noaa.gov/hsd/docs/CSE_library_shalowitz_v1p3ch1.pdf.
- Tullio Treves, United Nations Convention on the Law of the Sea, Audiovisual Library of International Law, <http://legal.un.org/avl/ha/uncls/uncls.html>.
- http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_territorial_sea.pdf, United Nations, Convention on the Territorial Sea and Contiguous Zone, 2005.
- Convention on the Continental Shelf, Geneva 1958, <http://maritimeinfo.moi.gov.tw/marineweb/pdf/D01E.pdf>
- United Nations Convention on the Law of the Sea, http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, p. 52.
- http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TUR_1982_Act.pdf, United Nations, National Legislation – DOALOS-OLA, Act No. 2674 of 20 May 1982, on the Territorial Sea of the Republic of Turkey.
- http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TUR_1986_Decree.pdf, United Nations, National Legislation – DOALOS-OLA, Decree by the Council of Ministers, No. 86/11264, dated 17 December 1986, p. 1-2.
- http://legal.un.org/diplomaticconferences/lawofthesea-1982/docs/vol_II/a_conf-62_c-2_sr-6.pdf, Third United Nations Conference on the Law of the Sea, Official Records, 6th Meeting, 17 July 1974, p. 115.
- https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-6&chapter=21&Temp=mtdsg3&lang=en#EndDec.
- http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/8_1_8_2_1956.pdf,
- <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/ethnikos-enaerios-horos.html>.
- http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf,
- <http://www.icjci.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&code=ukn&case=5&k=a6&p3=0>

- <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf>.
- <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/dimosiopoisi-eurous-ellinikou-ethnikou-enaeriu-horou.html>
- <https://www.e-nomothesia.gr/kat-aigialos-paralia/an-230-1936.html>.
- <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/2885#page/16/mode/2up>.
- http://www.mfa.gr/images/docs/ellinotourkiko/nomos_2321.pdf.
- <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/aigialitida-zoni-casus-belli.html>
- <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>
- <http://www.icj-cij.org/docket/files/63/6269.pdf>.